

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

¹ Nubànù pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiníiri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca pirí yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca nucàlidacaténá pirí macáita Jesús imàníináté, yéewáidáanáté nacái quéechatécáwa.

² Nucàlidacaté piríni nùasu idàbáanéerité cuyàluta irícu càinácaalíté Jesús imànica yèepunícaalítéwa chái èeri irícu àta imichàacatalétatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri íicha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáiwa, íbaidéeyéipináté irí yáamirìcubàa. Néese Espíritu Santo íiwitáise iyú, Jesús yàalàaca nía náalíacaténáwa càinácaalípináté iwàwacutáaná namànica.

³ Jesús yéetácadénáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Yá imàacaca yáawawa apóstolnái iicácani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yáawawa naicácani náalíacaténátéwa báisiiri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá iyaca yàasu apóstolnái yáapichawa, yáté Jesús yàalàaca nía ipíchanáté namusúacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Íimacaté nalí:

—Picùacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núaniri Dios íiméericaté íwali ibànùanápínacué piríwani, càitade iyúwa núumáanácuéca pirí. ⁵ Báisíta Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùacué piríwa Espíritu

Santo, yái yàacawéeridéeripínácuéca píawa, ibautizácaténácué píiwitáise Espíritu Santo íchàini iyú — ímaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnái náimaca nasutáca néemlawani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái íicha, wía judíoca, yéewacaténá píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? —náimaca. ⁷ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmitacué iwàwacutá píalíacawa càiná èeri irìcucaalí Núaniri Dios imànipínácué pirí wawàsi. Abéerita Núaniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái iríni càiná èeri irìcucaalípináni. Càmitacué iwàwacutá píalíacawa. ⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínácué piwàwalìculéwa, yái yéeripínácuéca pichàiniwa chènuníiséericawa, yéewanápinácué pìà picàlidaca nuináwaná ìwali, ipíchanácué cáaluca piicáca wenàiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli néenibàa nacáíwa, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, cháí èeri irìcu —ímaca nalí yái Jesúsca.

⁹ Idècanáamité càì ímaca, idècunitàacá naicáidaca irí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalèe yèewiré, càmita quirínama nadé naicácani. ¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamíisewa chènuniré. Yá pucháiba asíanái cabalèenaméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnái iicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnái irí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánacué pibàlùà piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquérica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewísecué, yàanàapiná àniwa acalèe yèewíse càide iyúwa pidéénacué piicácáwa imichàacawa —náimaca níái ángelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli ínatáise, ípidenéechúa Olivos, olivo inàlimanáca. Yá nàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechúacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená íicha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judiónái íiwitáise imàacáanà nèepunícawa sábadò irícu nayamáidacatáicawa. ¹³ Nàanàacaté yàcalé néré, yá macáita nayamáacawa abéeri capíi imàdàaná irícu iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Once namanùbaca níái asianáica iwàluèyécawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái, Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo ìirica, Simón nacái, áibaalí ípidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéénàsàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéénánái nacái.

¹⁵ Néenialité Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuéseimi, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca ìwacáidáyaquéeyécawa néré. Yá íimaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànàanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmalícuíse. Bàaluitécáiná

David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná ìwali, yái yèericatéwa náiwitápu níái úwinái ìbèeyéicaté Jesús presocaténaté namànicani.

¹⁷ Yèepunícáinátéwa wáapicha, yái Judasmica. Ìbaidacaté nacái Dios irí wáapicha”, ímaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote íiwacanánái iwènìacaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté irí platamica imànìiricaté ìwalìise ìbáyawanáwa. Imulacàacatéwa yái Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa ìwallabàawa balánamáí, ìyapicúami imusúacawa íicha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén ìyacàlená mìnánái yéemiacaalíté Judasmi ìyáaná, yá nàaca ípidená yái cálica Acéldama, íimáanáca nataacái iyú: “Írái yàalu”. ²⁰ Pedro itàaníca nalí àniwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pedro ímaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi ìwali cuyàluta Salmos irìcu. David ímacaté:

‘Máisapínáca icapèemica, canácata ìyéeripíná icapèemi irìcu’,

càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa:

‘Aiba wenàiwica àniwa ìbaidapíná yáamirìcubàami’,
càité David itànàaca Salmos irìcu”, ímaca yái Pedroca.

²¹ Pedro idécanáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná ìwali, yá ímaca nalí àniwa: “Íyéeyéica wèewi níái asíanáca yèepuníyéicatéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús ìyaca wáapicha. ²² Yèepuníyéicawa wáapicha

Juan ibautizácatáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànàanáté tàacáisi íméeerica: ‘Aiba wenàiwica àniwa ìbaidapíná yáamirìcubàami’,

càita nacái iwàwacutá abéeri íbaidaca Dios irípiná wáapicha Judas yáamirìcubàami icàlidacaténá Jesús iináwaná ìwali idéca imichàacawa yéetácáisi ícha”, ímaca yái Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbéeyéi needáca nèewísewa pucháiba asianái. Abéeri ípidená José, áibaalí ípidená Barsabás, áibaalí ípidená nacái Justo, máisibaca ípidená. Yá nacái yàacawéerináca ípidená Matías. ²⁴⁻²⁵ Yá macáita nasutáca níawawa Dios ícha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yái yáliérica macái wenàiwica íiwitáise. Píasáida walí càirínácaalí néená níai pucháiba asianáica piwàwéeri íbaidaca pirí iyúwa apóstol Judas yáamirìcubàami, yái Judas íbaidacalémica Judas yúuquéericaté íchawa ibáyawaná ìwalísewa, yàacaténátéwa yùuwichàacatalépinácawa, yái infiernoca”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íba, náalíacaténátéwa càirínácaalí néená Dios yeedéericaté íbaidéeripináté Dios irí náapicha níai apóstolca. Yá needáca náicha Matías, íbaidéeripiná Dios irí náapicha. Yácata doce apóstol yéenáca, yái Matíasca.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Néenialité judíonái namànicaté nàasu cultowa ípidenéerica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri capìi irìcu. ² Yátaté néemìaca manuìri sànasi chènuníiséeri càide iyúwa wéemìaná cachàiníiri cáuli

isàna. Macáita yáawinéeyéicawa capìi irìcu néemìaca yái sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùà manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùà iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita níái wenàiwicaca. ⁴ Yá Espíritu Santo iwàlùacawa nawàwaliculé canánama, icùacaténá náiwitáise, Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicùise áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú, yái tàacáisica càmíiritécáwa nadé náalíaca natàaníca iyú, càide iyúwa Espíritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialíté áibanái judío iyaca néeni Jerusalén iyacàlená irìcu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáalíacáiri iyú.

⁶ Judíonái yéemìacanacáita yái sànasi chènuníiséerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capìi néré. Néemìaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemìaca itàacáíwa. Náináidacawa manuísíwata néemìaca natàacáíwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capìi néré. ⁷ Yá judíonái nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeséeyéicáaníta nía canánama, càicáaníta natàaníca watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú? ⁹ Manùba cáli néeséeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeséeyéi nacái, iyéeyéica mawiénita Cirene yàasu

cáli irí, Roma ìyacàlená m̀nanaí nacái ipáchiéyéica ìyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosíwanái, áibanái nacái càmíiyéica judío iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosíwanái, Creta yàasu cáli néeséeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Manùba cáli néeséeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemìaca natàaníca watàacái iyú nacàlidaca ìwali yái Dios imàníníaca cayábéeri íiwitáise cachàiníiri iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmítaté náalíawa càinácaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàaníca madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeséeyéi yéemìaca itàacáíwa. Nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàaníca? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanícáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¡Càméeyéica nía meedá! —náimaca naicáaníca.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níái docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yèewíise, níái ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica iríni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàiníiri tàacáisi iyú. Iimaca nalí: “Píacué, nuénánái judíoca, macáitacué pía nacái Jerusalén ìyacàlená m̀nanaíca, péemìacué cayábani yái nucàlidéeripínácuéca piriwa. ¹⁵ Piyúunáidacuéca nacàmaca níái wenàiwicaca. ¡Càmíirita! Canácata icàméeri mapísái yáawanáitàacáwa a las nueveta. ¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo càide iyúwa profeta Joel

icàlidáanáténi bàaluité, itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicúise nacái. Dios íimacaté:

17 ‘Mawiénicaalí yái èeri imáalàacatáipináwa, yá nubànùapiná Espíritu Santo wenàiwicanái irí canánama, yàacawéeridacaténá nía; íná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmalicúise; nubànùapiná tàacáisi ùuculiyéi irí yéenáiwanási nacáiri iyú, béeyéi irí nacái náamacani irìcúsewa.

18 Néenialípiná nubànù Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iwàwaliculéwa, yàacawéeridacaténá nía, asianái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmalicúise.

19 Capìraléeri cáli irìcuwa núsáidapiná naicá wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, ínata nacái cáliquéi—irái, quichái, acalèe nacáiri íisaca nacái.

20 Yái èeri ícamaláná catéeripináwa, quéri nacáiwa naiquéechúapiná quíirawaca càide iyúwa waicáaná irái, ipíchawáise nùasu èeri máiní cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.

21 Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápiná napualé, nuwasàapiná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa’,

íimacaté yái Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise.

22 “Íná péemìacué cayábani yái nucàlidéeripinácuéca piríwa, píacué israelitaca: Píalíacuécawa machacàníiri iyú càinácaalíté iyáaná pèewibàa, yái Jesúsca, Nazaret iyacàlená nééséerica. Dios idéca yáasáidacuéca piríni, píalíacaténáwa Jesús ìwali, abéeri Dios nééséericani, yái Jesúsca. Dios

imàacaté Jesús imànica máníiri cayábanaméeri wawàsi, càmirica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténácué pirí Dios ibànùacani. ²³ Ewitacué píalíacáanítatéwa ìwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténi, pinúacaténáni. Quéwa bàaluitésíwa Dios íináidacatéwa imàacáanápíná áiba wenàiwica iyúudàacuéca píibàaca Jesús presoíri iyú, yéewanápinácué pimàacaca báawanaméeyéi asíanái itàtàacani cruz ìwali. ²⁴ Quéwa Dios iwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yáté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmicáiná yéetácáisi yáalimá imawènladacani. ²⁵ Yáté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalìcuíse. Jesús íimacaté Dios irí:

‘Nucuèriná Dios, núalíacawa piyáanápíná núapicha càiripináta, píacawéeridaca nacái núa. Iná canácata yáaliméeri imàacaca nucalíacawa píicha, pía Nucuèriná Diosca.

²⁶ Iná yéewa casímáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casímáiri iyú. Yá mání manuica nuínáidapínacawa nuwàwawa píwali,

²⁷ càmicáiná pimàacapíná núa càliculì irìcu. Càmita nacái pimàacapíná ibadácawa yái nuináca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

²⁸ Pidéca pimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapínacawa nùyacaalípináta píapicha’,

íimacaté yái Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

²⁹ “Píacué nuénánáica, macáitacué wáalíacawa wàawirimi rey David yéetácatéwa, yáté nabàliacani. Siúcade macáita wía judíoca wáalíacawa alénácaalí David yàasu càliculìmi iyaca cháí wèewibàa.

³⁰ Profetacaté yái rey Davidmíca, yá yáalíacatéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha

cáimiétacanéri iyú imàacáanápínaté rey David itaquérinámi icùaca israelitanái David yáamirìcubàami. ³¹ David icàlidacaté yái tàacáisi Dios inùmalìcuìse, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yái ichàbáanápínácawa. Iná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi íiméerica Mesías icáucaanápínatéwa, yái israelita icuèrinápínaca. David íimacaté nacái Mesías càmlínápínaté iyamáawa càliculì irìcu, càmlínápínaté nacái iinámi ibadáwa. ³² Yái Jesúsca, Dios idéca icáucaìdacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. ³³ Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu Santo. Siùca èeri pidécuéca péemìaca, piicáca nacái càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanái íiwitáise. ³⁴ Wáalíacawa Mesíascani yái Jesúsca, Dios ibànùèripínacaté icùacaténá wía, yácaíná rey David càmitaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalìcuìse. David íimacaté:

‘Wacuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa
núapicha nuéwápuwáise picùacaténá
núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawèniadaca píicha macái
piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’,
càité David íimaca.

³⁶ “Píacué macái Israel itaquénáinámica,
iwàwacutácué píalíacawa báisíiricani: Yái Jesúsca,
pinuéricatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquérica

Wáiwacalipiná, Mesías nacái, yái wacuèrinápináca, wía judíoca”, íimaca yái Pedroca.

³⁷ Néese níái wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa néré, néemìacáiná Pedro yàasu tàacáisi, íná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemìawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenánáica, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ³⁸ Néese Pedro íimaca nalí:

—Píwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná. Pibautizácué nacáiwa Jesucristo ípidená ìwali píasáidacaténácué peebáidaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. Ibànùapinácué pírí Espíritu Santo icùacaténácué píiwitáise.

³⁹ Yái Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuéca yàaca pírí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná Dios ibànùapiná Espíritu Santo nalí canánama, cawinácaalí Wacuèriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yàasunáipináwa —íimaca yái Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuíri iyú, yàalàa nacái nía. Iimaca nalí:

—Píwènúadacué píiwitáisewa ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía náapicha níái cabáyawanéeyéi wenàiwicaca —íimaca yái Pedroca.

⁴¹ Inaté níái yeebáidéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizácawa. Tres mil namanùbaca níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái yaté èrica.

⁴² Nàwacáidáyacacawa náapicha áibanái yeebáidéeyéica néemìacaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàiniwaca. Abédanamata nacái náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa.

Nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha, nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùnìlaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios íiwitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachàinìiri iyú càmlìiri wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén ìyacàlená mìnánái cáaluca nawàwa nàináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa càinácaalí nadènièrica nawacùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo irìculé nàacaténá Dios irí cayábéeri. Nàwacáidáyaca nacáiwa nacapèe irìculéwa nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casímáiri iyú nawàwalicuíséwa. ⁴⁷ Jerusalén ìyacàlená mìnánái cáimiétaquéeri iyú naicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha néenánáicaténá nía, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

3

Un cojo es sanado

¹ Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa

judío íiwitáise ìyáaná nasutáca níawawa Dios íicha èeri imanùbaca. ² Macái èeri imanùbaca ìyacaté néré abéeri asìali éeruírì yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itécani templo inùma nérépiná, yái templo inùma ípidenácatáica Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái íicha, níái iwàluèyéicawa templo irìculé. Isutáca náicha plata iwènàcaténá iyáapináwa. ³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo irìculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca irí. Pedro íimaca irí:

—Piicáida walí —íimaca yái Pedroca. ⁵ Yái asìali éeruírì yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapínaca irí plata. ⁶ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Canáca nulí plata, orocáaníta canácata nulíni. Numànica piríwa yái núaliméerica numànica. Núumaca pirí Jesucristo Nazaret ìyacàlená néeséeri inùmalicúise, yái ichàiniadéerica núa, nuchùnàcaténá pía, pimichàawa pìpìná —íimaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro íibàaca asìali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asìalica. Idècunitàacá imichàacawa yái asìalica, yáta cachàinica yàabàli. ⁸ Yá ipisìa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìpìnaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo irìculé, ipisìaníca nacái yàacawa, yàaca Dios irí cayábéeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica ìyéeyéica templo irìcu naicáca ìpìnáníca. Néemìa nacái itàacái yàaca Dios irí cayábéeri. ¹⁰ Náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí, cáalu nacái náináidacawa nawàwawa ìwali, yái asìali

ichàbàanácawa, náalíacáinátéwa Dios íiwitáise ìyaca néré, náalíacáiná naicácani yái asìalica, náalíacáiná nacáíwa ìwali yáawináanírimicawa isutáca náicha plata templo inùma néré ípidenácatáica Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asìali éeruíricaté yàabàlimi, ichùnièricatéwa, càmita iwàwa nàacawa íicha yái Pedrocá, Juan nacái. Nabàlùacawa abéeri imàdàaná néeni templo iricuíri. Yái imàdàanáca ípidenácaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica náináidacawa manuísíwata néemiaca Pedronái iináwaná, íná napiacawa néré naicácaténá nía.

¹² Néese Pedro iicácaná nàwacáidáyacacawa, yá íimaca nalí: “¿Cánásicué máini píináidacawa manuísíwata piicáidaca walí, píacué israelitaca? Picácué píináidawa wadéca wachùnìaca yái asìalica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmírita! Càmita nacái wadé wamàacaca ìpinaca ìwalíise yái wamàníníaca culto Dios irí.

¹³ Achúmatàacáwa nucàlidacué piriwani càinácaalí yéewaná ìpinaca. Péemiacué cayába quéechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàaluíniná, yácata imàaquéerica Jesús ìyaca cáimiétacanéri iyú náicha canánama, íibaidéerica Dios irípiná. Yái Jesúsca presocatécué pimànicani, pimàacacaténaté càmiyéi judío inúacani, níai icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacaalíte iwasàaca Jesús, yá pitàanícatécué báawéri iyú Jesús ìwali, íná càmitatécué pimàaca Pilato iwasàacani.

¹⁴ Càmitacué pisutá Pilato iwasàanápínáténi, yái Jesús mabáyawanéerica imànírìica càide iyúwa Dios ichùulianá. Néeseté pisutácuéca Pilato íicha iwasàanápínátécué piri

abéeri inuéricaté wenàiwica. ¹⁵ Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmliri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacaténi yéetácáisi íicha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúsca. ¹⁶ Siúcade yái asìali piiquéericuéca cháí, píaliéricué nacái piicáca, idéca ichùnìacawa cachàinicaténáni Jesús íipidená ìwali, ìpìnacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùnìacani cayába, càide iyúwa piicáanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷ “Píacué nuénánáica, núallíacuécawa pìwali, píiwacanánái nacái pinúacaalítécué Jesús, càmitacué báisiiri iyú píalíacawa cawinácaalí yái pinuéricatécuéca. ¹⁸ Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse ìwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca. ¹⁹ Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitáisewa Dios irípiná yéewacaténacué imàacaca iwàwawa pibáyawaná íicha. Piwènúadacaalícué píiwitáisewa pibáyawaná íichawa caquialéta, yá cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapínacué pìyaca matuìbanáiri iyú. ²⁰ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinacué Dios ibànùaca pìatalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íináidacawa imàacáanápínacué picuèrinápinácani, píacué israelitaca. ²¹ Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamáacawa chènuniré àta Dios ichùnìacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái íimáaná Dios inùmalìcuíse, níái Dios yàasu profetaca íibaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²² Càité

profeta Moisés íimaca wàawirináimi irí: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapinácué pirí profeta péenátacuéwa, nuíwítaise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùulianá pimànica. ²³ Macái cawinácaalí càmíiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùulianápiná, Dios yùuwichàidapiná níawa càiripináta’, íimacaté yái Moisésca.

²⁴ “Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yáamíisàna nacàlidacaté Mesías yéenáiwana íwalipináté. ²⁵ Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse íméericaté Dios ibànùanápínacué pìatalé picuèrinápiná. Siùca idéca ibànùacuéca pìataléni càide iyúwaté íimáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimiétacanéeri iyú wàawirináimi yáapicha imànínápínacué pirí cayábéeri, píacué nataquénáinámica. Siùcade idéca imànicuéca pirí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná. Yácáiná Dios íimacaté wàawirimi Abraham irí: ‘Pitaquénáinámi íwalíise numànipiná cayábéeriwa macái èeri mìnanaí irí’, càité íimaca yái Diosca. ²⁶ Idécanáamité Dios imichàidaca Iiriwa yéetácáisi íicha, yá ibànùaca wía wacàlidacaténácué pirí iináwaná íwali quéechatécáwa, imànicaténácué pirí cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápiná macáitacué piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawa”, íimaca yái Pedroca.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Idècunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacaliná, níái úwi icuèyéica templo, abénaméeyéi saduceo nàanàaca náapicha

nacái. ² Calúaca nía yácáiná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú ímérica Dios idéca yáasáidaca báisíri iyú icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa, Dios icáucàidacáináaté Jesús. ³ Yá úwinái náibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía presoíyéi ibànalìcu, máinícáiná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manùbéeyéi néená yéemièyecaté Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namanùbaca níawami aslanáita. Càmita napatàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús.

⁵ Néese mapisáináami àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàwacáidáyacacawa Jerusalén iyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalináca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái, Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéénánáisiwa macáita. ⁷ Néese nachùullaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemiawa Pedronái. Náimaca Pedronái irí:

—¿Cawiná ííwítáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawínacué ichùulla pimànica càiri wawàsi? — náimaca. ⁸ Néese Èspíritu Santo icùaca Pedro ííwítáise. Yá icàlidaca nalíni:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemiawa wía ìwali yái wamànínáca cayábéeri cáuláiquéeri irí, píalíacaténacuéwa càinácaalí

yéewaná asìali ichùnìacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué piríni yéewanápiná macáita Israel itaquénáinámi náaliacawa. Yái asìalica ìyéerica cháí macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùnìacawa Jesucristo Nazaret ìyacàlená néeséeri íipidená ìwali, Jesús ichùuliacáiná wachùnìacani, yái Mesíasca Dios ibànuèrica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécué Jesús cruz ìwali, quéwa Dios icáucàidacaténi. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécué piicáca Jesús, piyúunáidacáinácué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máiní cachàiníiri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imàníiyéica íba icapèená. Nayúunáidaca báawaca abéeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máiní iwàwacutácawa capìi irípiná áiba íba íicha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiníiri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáaníta canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús íicha yáaliméeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, canácáiná áiba Jesús íicha cháí èeri irìcu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemìaca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluínínátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái náináidacawa manuísíwata néemìaca Pedronái itàaníca cáaliacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náaliacawa càmítaté Pedronái yéewáidawa judíonái yàasu escuela irìcu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèepunícatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴ Yái éeruíricaté yàabàlimi nacái ichùnièricatéwa

ibàlùacawa néré náapicha, íná judío íiwacanánái càmítaté náalimá natàanica báawéeri iyú Pedronái ìwali. ¹⁵ Néese níái ìwacáidáyaquéeyéicawa nachùuliaca úwinái namusúadaca Pedronái méetàucuta náicha achúmáanata. Yá namusúadaca Pedronái. Néese sacerdotenái natàanica náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinápínásica wamàni nalí, níara asìanáica? Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa nadéca namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Iná càmita yéewa wáimaca càmítasa namàni càiri wawàsi. ¹⁷ Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca siùcáise de Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca nalíwáaca mamáalàacata aslali iináwaná ìwali, yái éeruíricaté yàabàlimi nachùnièrica — náimaca.

¹⁸ Néese namáidaca Pedronái àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacái néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali.

¹⁹ Quéwa Pedro, Juan nacái náimaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamànínapíná càide iyúwa Dios ichùulláná wía. Néese píalíacuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacái Dios itàacái íicha. ²⁰ Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yái waiquéerica, wéemièri nacái —náimaca níái Pedronáica.

²¹ Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiníiri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápíná Pedronái càmicaalí namàni càide iyúwa nachùulláná nía. Néese namàacaca Pedronái namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronái yácáiná macái wenàiwica yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái

asìali ichùnìanácawa. ²² Yái asìali ichùnìericatéwa Dios íiwitáise iyú idènìacaté cuarenta camuí ichàbaníse.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Néeseté Pedro, Juan nacái idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronái icàlidaca nalí macáita yái sacerdote íiwacanánái íimáanacaté, nía nacái judío icuèrinánái béeyéica. ²⁴ Néemìacanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios íicha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama, píacata yái imàníricaté capìraléeri cáli, chá nacái èeriquéi, manuíri úni nacái, canánama wawàsi nacái iyéerica. ²⁵ Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca plasu wenàiwica rey David íiwitáise, yáara wàawirimica, yéewacaténáté icàlidaca tàacáisi pinùmaliúise. David íimacaté:

‘Canápináta meedá cà míiyéi israelita namànica ùwicái Dios íipunita. Canápináta meedá israelitanái náináidacawa namàníinápiná ùwicái, càmicáiná náalimá namawènìadaca náichawa Dios.

²⁶ Aibanái èeri mìnánái icuèrinánái, náiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacái yái Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànuèripináca icùacaténá israelitanái’,

càité íimaca yái Davidca.

²⁷ “Báisíta macáita idéca ichàbaçawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliúise: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacái nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén

ìyacàlená irìcu náapicha níái cà míiyéica israelita, israelitanái nacái, nanúacaténá Pìiri Jesús, pìasu wenàiwica mabáyawanéerica, yái Mesíasca pibànuèricaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide iyúwaté plínáidáanáwa iwàwacutáanápínaté ichàbacawa. ²⁹ Siùcade pía Wacuèriná Diosca, péemla nataacái yái nabáulianáca nàuwichàidáanápíná wía. Pichàiniada wía, wía pìasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacái mamáalàacata, macàaluíninátani nacái yái Jesús iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùnìaca cáuláiquéeyéi pichàini iyúwa. Pimàaca nacái wamànica yái cà míirica wenàiwica idé imànica Jesús ípidená ìwali weebáidacáiná yái Pìiri Jesús mabáyawanéerica, ìbaidéerica nacái pirípiná”, càì nasutáca níawawa Dios ícha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca níawawa Dios ícha, yá icusúacawa yái capìica nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níái manùba wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Canácata néená imáisanièri yàasuwa áibanái ícha, áibanái imáapùacaalíte wawàsi.

³³ Apóstolnái nacái namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca nacái Wáiwacali Jesús iináwaná ìwali icáucàacatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí macáita manuísíwata.

³⁴⁻³⁵ Canácata nèewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáiná cawinácaalí idènièyèicaté bànacalé yàaluná, capìi nacái, nawéndaca nía, yá natéca

iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catúulécanéeyéi irí, àta càisimalénácaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité ìyaca nèewi abéeri levita ípidenéerica José, íbaidéericaté Dios yàasu templo irícu, abéeri Chipre yàasu iwàwata néeséri. Apóstolnái nàacaté nacái ípidená Bernabé. (Yái ípidená Bernabé ímáanáca: “Yái asìali ichàiniadéerica wawàwa” ímáanáca). ³⁷ Yái Bernabé idèniacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Quéwa, ìyacaté áiba asìali ípidenéericaté Ananías, yàacawéetúa nacái ípidenéechúa Safira. Náináidacawa nawéndáanápíná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yái asìali yeedáca iríwa iwènináami yéená, yá itéca nacái yéená apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catúulécanéeyéi irí, icàlidaca nacái nalíni idécasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa nacái úaliacawa ìwali ùacawéeri yeedáanáca iríwa yéená. ³ Néese Pedro ímaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùullaca píiwitáise pimànicaténá pichìwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca walí piináwanáwa pitécasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca piríwa iwènináami yéená yái piwéndéerica piasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica piasusíwataté, càmítaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càì piwàwa. Néese pidécanáamité

piwéndacani, yáté piasusíwata yái iwènináamica. Càmitaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càì piwàwatá. ¿Cáná yéewa píináidacawa pimànica yái báawéerica? Càmitaté pimàni pichìwawa abéta wenàiwicanái iríta, néese pidéca pimànica pichìwawa Dios irí nacái —íimaca yái Pedroca.

⁵ Yéemìacanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàlùacawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abénaméeyéi ùuculiyéi yàanàaca, yá néepùaca ichéecami wáluma iyú. Yá natéca nabàllawani.

⁷ Máisiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàaca uwàlùacawa néré nàwacáidacàalu irìculé. Cà míchúaca yáalíawa yái ichàbáanácawa. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemìawa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwéndacaalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwènináamica picàlidéerimicué walíni? —íimaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwènináamica weedéerica —úumaca.

⁹ Néese Pedro íimaca ulí:

—¿Cánácué yéewa abédanamata píiwitáise píapichawáaca píalimáidáanápínacué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuèrica walí? Aca néese níara siùquéeyéica tàacáwa yàaca ibàllaca piacawéerimi. Siùca nacáide natépiná nabàllawa pía —íimaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uetácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculiyéica, yá nàanàaca uchéecami.

Yá natéca nabàliawa úa ùacawéerimi idaníbàawa.
¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái,
 macáita nacái áibanái yéemièyéica yái
 ichàbàanácawa, yá cáaluca nía manuísíwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná
 cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwitáise
 iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdàaná
 iriculé templo irìcuírìca. Yái imàdàanáca
 íipidenácaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi
 cáaluca nèepunícawa apóstolnái yáapicha.
 Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái
 cáimiétaquéeri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica
 neebáidacaté Wáiwacali itàacái, aslanái, inanái
 nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná nèepunída nàacawa
 cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa. Néese
 náawináidaca cáuláiquéeyéi yàalubáisi ínata,
 nalíadaca nacái nía cusíduma nacáiri ínata. Nacùaca
 Pedro ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa
 nàwali, càmicaalí nacái Pedro itàaná ichàbawa
 nàwalíise, yéewacaténáté uláicái ichàbacawa
 náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca
 iyéeyéica mawiénita Jerusalén iyacàlená irí,
 natéca nacái néenánáwiwa cáuláiquéeyéi, nía nacái
 wenàiwica demonio yùuwichàidéeyéica. Yá macáita
 cáuláiquéeyéi nachùnìacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néeseté sacerdote íiwacaliná, nía nacái
 saduceo yéenaca iyéeyéica yáapicha, calúaca
 naicáca apóstolnái, cayábacáiná wenàiwica
 naicáca apóstolnái sacerdotenái íicha. ¹⁸ Yá
 sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá náucaca nía

presoíyéi ibànaliculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàaca yàacùaca presoíyéi ibàna inùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel ímaca nalí: ²⁰ “Pìacuéwa templo iriculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íméeerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, ímaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanáami néemlacani, yá nawàlùacawa templo iriculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Idécunitàacá nàyaca néré, néese sacerdote íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàaca templo néré, áiba imàdàaná iriculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níai israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùullaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoíyéi ibàna iricuise, natécaténá nía sacerdotenái yàatalépiná. ²² Uwináita quéwa nàanàaca presoíyéi ibàna néré, yá canáca néeni níai apóstolca. Yá úwinái yèepùaca icàlidaca náiwacanánái iríwani. ²³ Uwinái ímaca nalí:

—Wàanàaca presoíyéi ibàna ibàlièricawa cayába yái inùmaca. Níai úwi nacùaca cayábani, yái inùmaca. Quéwa, wàacùaca waicáwa presoíyéi ibàna inùmaca, yá canáca iyéeri iricu —náimaca níai úwica.

²⁴ Idécanáami néemlacani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níai úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmita náalimá náalíacawa ìwali càinácaalí íimáaná, yá nasutáca néemlawá níaawáaca càinácaalísica apóstolnái iyáaná. ²⁵ Néese áiba asíali yàanàaca. Yá ímaca nalí:

—Níara asianáica pibàlièyèicatécué presoíyéi ibànalícu, nabàlùacawa áiba imàdàaná iricu, cháí

templo irìcuírìca. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo irìcu —ímaca.

²⁶ Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapicha. Yá yeedáca níái apóstolca. Càmita quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái iicáca wenàiwica, ipíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷ Natéca apóstolnáí Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná ímaca apóstolnáí irí:

²⁸ —Wadéca wachùullacuéca pía machacànita cachàiníri iyú càminápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asàlimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén iyacàlená minanáí canánama. Piwàwacué nacái picháawàaca waináwaná ìwali cabáyanácasá wía ìwalíse yái yéetáanácawa, yáara asàlimica —ímaca nalí. ²⁹ Quéwa Pedro, apóstolnáí yáapichéeyéi nacái náimaca sacerdotenáí irí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùullacáaníta càminápiná càì wamàni. ³⁰ Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíniná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi íicha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. ³¹ Quéwa Dios idéca imàacaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàacaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénáinámica. Dios nacái imàacaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáisewa wabáyaná íichawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyaná íicha. ³² Wáalíacawa báisíiricani yái tàacáisica, wacàlida nacái wenàiwicanái iríni, waicácáináni watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Wacàlida ìwali yái waiquéerica. Espíritu Santo

nacái iicácaté macáita yái ichàbàanácátéwa, íná yéewa wacàlidacani Espíritu Santo inùmalicuise, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca nalí yái Pedroca.

³³ Néese, idécanáami judío íiwacanánái néemìacani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. ³⁴ Iyacaté quéwa judío íiwacanánái yèewi áiba asìali fariseonái yéená, íipidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànèericaté. Cáimiétacanéri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlùacawa. Yá ichùullàca úwinái namusúadaca náichawa níai apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái. ³⁵ Néese, Gamaliel íimaca judío íiwacanánái irí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáinámica. Péemìacué cayába. Cayábacué, pínáidacuéwa cayába ìwali quéechacáwa, yái pínáidéericuéca pimàníinápiná nalí, níara asìanáica. ³⁶ Piwàwalicué yáara asìalimica Teudas. Yàacatéwa icàlidaca ìwaliwa máinírìsa cachàinìcani, íná áibanái asìanáí cuatrocientos namanùbaca nèepunícawa yáapicha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yaté imáalàacawéi wawàsica. ³⁷ Néese àniwa, néenialité watànàacaalíte wáipidenáwa gobierno irí, naputàacaténá wía, ìyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli néeséeri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapicha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níai yáapichéeyéimica. ³⁸ Iná nùalàacuéca pía, pimàacacué matuíbanáica níara asìanáica apóstolca. Picácué pisàiwica nalí

wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaalí meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáisecaalíni, yá càmítacué píalimá pimáalàidacani. Iná cayábacué nuénánái, ipíchanacué pimànica ùwicái Dios íipunita —íimaca nalí yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàalàaná nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawiría nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùulìaca apóstolnái càmínápiná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níái apóstolca nèepùacawa judío íiwacanánái íicha. Casímáica nawàwa, nàaca nacái Dios irí cayábéeri, Dios iicácáinaté nía cáimiétaquéeri iyú, imàacáanápínaté nàuwichàacawa Jesús iripíná, neebáidacáiná itàacái.

⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná ìwali, yái Mesíasca Dios ibànuèricaté icùacaténá israelitanái. Néewáidacaté wenàiwica èeri imanùbaca templo irìcu, wenàiwicanái icapèe irìcu nacái.

6

Se nombra a siete diáconos

¹ Néenialité manùbáwanái nàacawa mamáalàacata níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judiónái itàaníyéica griego itàacái iyú nàanàacaté áiba cáli néese naicácaténaté judiónái yàasu culto Jerusalén iyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús ìwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha, íná canáca nalí nayáapíná. Apóstolnái iwacùacaté

nayáapíná èeri imanùbaca níái imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutácaté quiríta yàacàsi níái itàaníyéica griego itàacái iyú. Iná níái itàaníyéica griego itàacái iyú natàaníca áibanái judiónái ìwali báawéeri iyú, itàaníyéica hebreo itàacái iyú.

² Néese níái doce namanùbaca apóstol nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái íimaca nalí:

—Càmita cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí wawacùacaténá yàacàsi catúulécanéeyéi irí. ³ Iná píacué wéenánáica, picutácué siete namanùbaca asíanái pèewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíiyéi áibanái icháawàa ibáyawaná ìwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icùaca náiwitáise. Yásí wachùulia nawacùanápiná yàacàsi catúulécanéeyéi irí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios íicha mamáalàacata, wéewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná ìwali —náimaca níái apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama ìwali yái apóstolnái icàlidéerica nalí ìwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuísíwata, Espíritu Santo icuèri nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía iyacàlená mìnalica, abéeri càmíiri israelita quéwa iwènúadéericaté íiwitáisewa Dios irípiná yeebáidacaténá càide iyúwa judiónái yeebáidáaná. ⁶ Néese natéca níái siete namanùbaca asíanái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nalí Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi ìwali náasáidacaténá macái wenàiwica

irí náibaidáanápínaté Dios irí, níái sietéeyéica imanùbaca diáconoca.

⁷ Néseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí cachàiniwanái mamáalàacata. Yá máiní manùbaca nía mamáalàacata Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manùbéeyéi nacái sacerdotenái judíonái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, ípidenéericaté Esteban, itàaníiri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càmíirica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú. ⁹ Nàyacaté Jerusalén ìyacàlená irícu abénaméeyéi Esclavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Alejandría ìyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàaníca Esteban yáapicha, chàinisíiri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemìawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáinaté náasáidaca càmítasa báisíiritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quéwa, canácata yéewaná namawèniadaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanícáiná cáaliacáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néseté nàaca áibanái irí plata nacàlidáanápíná nachìwawa néemìacasa Esteban itàaníca báawéeri iyú profeta Moisés ìwali, Dios ìwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén ìyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá napìacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá

natécani nacháawàacaténá iináwaná ìwali, Junta Suprema yàacuéssemi, níái judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanícaténá nachìwawa Esteban ìwali. Yá náimaca Esteban ìwali:

—Yái asìalica itàaníca mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo ìwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ¹⁴ Wadéca wéemìaca icàlídáaná Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènúadapínása nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái íicha —náimaca namànica nachìwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáawinéeyéicawa néré naicáidaca Esteban irí. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa ángel inàni icànáaná.

7

Defensa de Esteban

¹ Néeseté, sacerdote íiwacalíná isutáca yéemìawa Esteban asáisí báisícaalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban iináwaná ìwali. ² Néese Esteban íimaca nalí: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemìacué nulí: Wacuèriná Dios icànéeri máiní mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéericaté yáawawa wàawirimi Abraham iicácani Abraham ìyacaalíté Mesopotamia yàasu cáli íinata, ipíchawáiseté yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená irícu. ³ Dios íimacaté Abraham irí: ‘Pimàaca piasu cáliwa, péenánái nacáiwa. Píawa áiba cálire núasáidéeripíná piri’, íimacaté yái Diosca. ⁴ Néese Abraham yàacatéwa Caldea yàasu cáli íicha, yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená

irìcu. Néese Abraham yáaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham ínatalépiná yái cáliquéi càicuéca pìyacuéca siùcade. ⁵ Quéwa Dios càmitaté imàaca Abraham idèniaca yái cálica, ibatàa ibàlùacatáipináwa yàabàli iyúwa, càmitaté Dios yàaca cáli Abraham irí. Dios ímacáita Abraham irí yàanápínaté iríni, yéewanápíná Abraham itaquénáinámi idèniaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwitaté méenibecáanítàacáwa yái Abrahamca yáté èerimicaté. ⁶ Dios icàlidacaté Abraham iríni nacái itaquénáinámi nàyanápínaté iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli ínata. Dios ímacaté nàyanápínaté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapínaté nía, yá nacái yáara cáli néeséeyéica nàuwichàidáanápínaté Abraham itaquénáinámi cuatrocientos camuípinaté. ⁷ Quéwa Dios ímacaté Abraham irí: ‘Nùuwichàidapíná níara ìyéeyéica áiba cáli ínata imàníiyéipínáca yàasu wenàiwicawa pitaquénáinámi. Yá pitaquénáinámi namusúapínáwa íicha yáara cálica, yásí nàapíná nucàaluíniná cháí Canaán yàasu cáli’, càité ímaca yái Diosca. ⁸ Dios imànicaalíté wawàsi Abraham yáapicha, yáté ichùullaca Abraham imàníinápíná circuncisión yéenibe aslanái iríwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yèeyéica icàaluíniná. Iná idécanáamité Abraham ìiri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisión Isaac irí Isaac idèniacaalíté ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisión ìiri iríwa ípidenéericaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisión yéenibe aslanái iríwa doce namanùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirinámica, wía doce wamanùbaca Israel

itaquénáinámi yàawiríaca.

⁹ “Wàawirináimica níái Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméerériwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái iri natécaténáni Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéeridacaté José Egipto yàasu cáli néeni.

¹⁰ Yáté Dios iwasàaca José yùuwichàacáisi íicha. Dios imàacaca cáalíacáicani, yái Joséca, íná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapicha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuírí.

¹¹ “Néeseté máapicái ìyacaté Egipto yàasu cáli imanuíca, cháí wàasu cáli íinata nacái, íipidenácatelécaté Canaán. Yá macái wenàiwicanái yùuwichàacatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmítaté nàanàa nayáapínáwa cháí nàasu cáli íinatawa. ¹² Quéwa Jacob yéemìlacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níái wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanáté nàacawa. ¹³ Néeseté nàacawa néré pucháibáanáté yàawiríapíná, yáté José icálidaca iináwanáwa yéenánái íríwa néenàsàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáalíacawa nacái José ìwali, càinácaalí ííwítáaná wenàiwicacani. ¹⁴ Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob íríwa itéenápináté yáapichawa yéenánáiwa macáita Egipto yàasu cáli nérépináté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca asíanái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. ¹⁵ Càité Jacob yàacawa ìyacaténá Egipto

yàasu cáli íinata. Jacob yéetácawa néré máinícaalíté béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicaalíté nía, yá néetáté nacáíwa Egipto yàasu cáli íinata. ¹⁶ Néeseté Jacob yáapimi natécawa Siquem néréni nabàliacaténáni càliculli irìcu, yái càliculli Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe íicha níái Siquem mìnánáica.

¹⁷ “Mawiénícaalíté néenáíwaná Dios imànicatáipináté càide iyúwaté íimáaná Abraham irí, yáté madécanáca nía, níái Israel itaquénáinámica Egipto yàasu cáli néré. ¹⁸ Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetácawa, yá áiba nacuèriná Egipto mìnali idábaca icùaca Egipto yàasu cáli càmiíricaté yáalíawa José iináwanámi ìwali. ¹⁹ Néese nacuèriná ichìwáidacaté wàawirináimi. Yáté imànica nali báawéeri. Ichùuliaca náuca néenibewa quìraslínái néetácaténátéwa. ²⁰ Yáté èerica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quìraslìca. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe irìcuwa. ²¹ Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón íidu yàanàaca yái sùmàica, yá uedácani uìripináwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uìrisíwa. ²² Càité Moisés yéewáidacawa macái wawàsi ìwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáalíánácawa. Yá Moisés itàaníca cáalíacáiri iyú, cachàiníiri nacái íiwitáise.

²³ “Néese idécanáamité idènìaca cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéenánái yàataléwa, níái israelitaca. ²⁴ Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàacaténá catúulécaneeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. ²⁵ Moisés iyúunáidacáiná yéenánái yáalíacawa Dios

imàacáanápínaté Moisés iwasaàaca nía nàuwidenái íchawa, níái Egipto yàasu cáli néeseéeyéica. Càmitaté quéwa càì nàinàidacawa, níái israelitaca. ²⁶ Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliayaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Abémisanacuéca pía, ¿cánácué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. ²⁷ Néese yái asìali imàníiricaté báawéeri yéénàsàiri iríwa iwesíaca íchawa Moisés. Yá íimaca Moisés irí: ‘Pía càmlírita icùa wía! ¿Cáná yéewaná pìalàa wáichawáaca wía? ²⁸ ¿Càmìta píalimá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto mìnali táquicha!’ íimaca. ²⁹ Néese Moisés yéemìacaalíni, yá ipíacawa Egipto yàasu cáli íicha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawéetúapínáwa. Yá idèniaca yéenibewa pucháiba asìanái.

³⁰ “Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yáté Moisés iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri mawiénita manuíri dúli irí íipidenéeri Sinaí. Yá Moisés iicáca Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani quichái yèewíise, maléenéeri àicu yèewíise, yeeméeriwa quichái iyú. ³¹ Yá Moisés icalùadacawa iicáca yái yéénáiwánasi nacáirica. Néese yàacawa mawiénita iicácaténá cayábani, yá yéemìaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés irí: ³² ‘Núacata yái Dios pìawirinái yèerica icàaluíniná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatácawa icalùniwa. Yá cáaluca iicáidaca néré. ³³ Néese Wacuèriná Dios íimaca irí: ‘Píwatàa píchawa pizapatoníwa pìacaténá nucàaluíniná, pibàlùacáináwa nuípunita,

núa mabáyawanéerica. ³⁴ Báisíta nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níái wenàiwica cáininéeyéica nuicáca iyéeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuémìaca nasàna náicháanica manuísíwata. Iná nudéca nuliùacawa nuwasàacaténá nía nàuwidenái íichawa. Iná aquialé, nubànùapiná pía Egipto yàasu cáli néré', íimaca yái Diosca.

³⁵ “Ewitaté canácaánita iwèni naicáca Moisés náimacaalíté irí: ‘¡Pía cànmírita icùa wía, canáca yéewaná pìalàa wáichawáaca wía!’ càì náimacaté, càicáanita Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuèrinápináca iwasèeripinacaté nía nàuwidenái íichawa. Yái Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani maléenéeri àicu yèewíise yeeméericawa quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasàacaténáté, icùaca nacái níái israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasàacaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú cànmíri idé áiba wenàiwica imànica, iwasàacaténáté israelitanái. Càité Moisés imànicani Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuíri úni néré nacái, manacúali yùucubàa càinàwàiri nacái idècunitàacá nèepunícawa chuìri cáli íinatabàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi irí nacái: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapinacué piríwa profeta péenátacuéwa, nuíwitáise nacáirica’, íimacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái iyéericaté Israel itaquénáinámi yáapicha ìwacáidáyaquéeyéicawa chuìri cáli néré néemàcaténá Dios itàanica nalí. Moisés itàanícaté Dios yáapicha càiri iicácanáwade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuíri dúli ipùatalìculé, yá Moisés icàlidaca

tàacáisi Dios inùmaliçuise wàawirináimi irí. Yácata Moisés nacái yéemièricaté Dios itàacái icàlidéerica càinácaalí iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmíiri imáalàawa, yéewacaténa Moisés icàlidaca walíni yái tàacáisca.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmítaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto yàasu cáli néré. ⁴⁰ Inaté idècunitàacá Moisés iyaca Dios yáapicha Sináí yàasu manuúri dúli ipùataliculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yái Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipiná icuèyéipiná wía, càmícáiná wáalíawa càinácaalí iyáaná yáara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli íicha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéenáiwana, nàasu cuwáisàiripináwa. Yá nanúaca napìrawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténa cuwáisàiri icàaluíniná. Yá casímáiri iyú namànicaté manuúri fiesta ídolo irípiná, nàacaténa cayábéeri nàasu cuwáisàiri iríwa, yái ídolo namàníricaté nacáapi iyúwa. ⁴² Inaté Dios iwènúadaca íiwitáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíniná yéewacaténa nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalíisewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté: ‘Píacué israelitaca, bàaluité càmítacué pía cayába nucàaluíniná sacrificio iyú, ofrenda iyú nacái, idècunitàacá pèepunícawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càináwàiri:

⁴³ ¡Càmíirita! Núalíacatéwa pìacuéca mamáalàacata cuwáisàiri Moloc icàaluíniná, yá nacái cuwáisàiri Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáináí yéenáiwana pimàníiyéicatécué

picáapi iyúwa, pimànicaténácué nuícha culto nalípiná. Iná núucapínácué píawa pìasu cáli íichawa, máiní déeculé Babilonia ìyacàlená íicha', íimacaté yái Diosca.

⁴⁴ “Manacúali yùucubàa càinàwàiri, wàawirináimi nadèniacaté Dios yàasu manuíri capìima mabáyawanéeri íimamisíiri, yái nasutácatáipínáca Dios íicha. Nacùacaté pucháiba íba sàabadéeyéi capìima irìcu, níai íbaca Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa. Namànicaté Dios yàasu manuíri capìima íimamisíiri càide iyúwa Dios ichùullianáté Moisés. Yáté Moisés ichùullàca namànicani càide iyúwa iicáanáté yéenàíwanási nacáiri irìcuise Dios imàaquéricaté Moisés iicáca Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé. ⁴⁵ Néeseté wàawirináimi yeedáca Dios yàasu capìima nasèenáimi íichawa. Néese wàawirináimi yàanèeyéicaté Josué yáapicha, natéca Dios yàasu capìima aléi wàasu cáli íinatalé idécanáamité namawèniadaca áibanái wenàiwica wàasu cáli íicha. Níara áibanái wenàiwicanái íiwitáanáca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli íicha yàacaténáté nàasu cáli wàawirináimi irí. Wàawirináimi nadèniacaté yái manuíri capìima íimamisíiri àta rey David yàasu èeripináté. ⁴⁶ Néeseté Dios imànica cayábéeri rey David irí, cayábacáiná iicáca David íiwitáise, íná David iwàwacaté imànica wàlisài capìisíwa Dios ìyacatáipíná, yái Dios Jacob itaquénáinámi nèericaté icàaluíná, níai wàawirináimica. ⁴⁷ Quéwa Dios imàacacaté rey David ìiri Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuníiséeri càmita ìya templo irìcu wenàiwicanái imàníirica icáapi iyúwa. Càité Dios

yàasu profeta Isaías ímacaté Dios inùmalìcuíse.
Dios ímacaté:

49 ‘Núacata yái Dios ìyéerica chènuniré, máiní
nacái achúméri nuícha èeriquéi. Canácata
wenàiwica yáaliméri imànica nucapèe,
nuyamáacatáipináwa,

50 núacáiná máiní manuíri náicha macáita yái
wawàsi nudàbéericaté’,
ímacaté yái Diosca”, ímaca nalí yái Estebanca.

51 Yá Esteban icàlidaca nalíni àniwa
níái judío íiwacanánáica: “Píacué quéwa,
mamáalàacatacué càmita piwàwa peebáidaca
Dios itàacái. Càmitacué piwàwa péemìlaca
Dios itàacái. Pínáidacuécawa piwàwalìcuísewa
càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáalíawa Dios
ìwali. Piùwidecuéca pimànica Espíritu Santo
càiripináta. Pínáidacuécawa càide iyúwa pìawirináimi
náináidáanáwa bàaluité. 52 Pìawirináimicué
namànicaté báawéri macáita Dios yàasu
profetanái irí, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi
Dios inùmalìcuíse. Pìawirináimicué nanúacaté
wenàiwica icàlidéeyéicaté tàacáisi íméericaté Jesús
yàanàanápinaté yái mabáyawanéerica. Néese
siùcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica
Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo,
yáté pinúacuécani. 53 Péemìlacadécué Dios itàacái
ángelnái icàlidéerica wàawirináimi irí, quéwa
càmitacué peebáida yái tàacáisica”, ímaca yái
Estebanca.

Muerte de Esteban

54 Néeseté idécanáami judío íiwacanánái yéemìlaca
Esteban icàlidáaná nalíni, yá máiní calúaca nía. Yá
naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. 55 Quéwa Espíritu

Santo icùaca Esteban íiwitáise, yá Esteban iicáidaca chènuniré, yá iicáca Dios ìyacàle irìculé icànéerica Dios icamalá iyú. Esteban iicáca nacái Jesús ibàluèricawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban íimaca:

—Piicácué nacái núapichani. Nuicá capìraléeri cáli yàacuèricawa. Nuicá nacái yái asìali Dios néeséerica ibàluèricawa Dios yéewápuwáise —íimaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío íiwacanánái nabàllacáita meedá nàuwíwa nacáapi iyúwa Esteban itàacái íicha. Néemíanicawa quéwanáta cachàiníri iyú. Yá naplàca náibàaca Esteban. ⁵⁸ Yá namusúadacani yàcalé íicha. Néese níai icháawèeyéica Esteban iináwaná ìwali náucaca náichawa nàasu ruana nacáiriwa. Abéeri asìali íipidenéeri Saulo icùaca nalípiná nàasu ruana nacáiri. Yá nadàbaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idècunitàacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutáca yáawawa Jesús íicha mamáalàacata, íimaca Jesús irí: “Nuíwacali Jesús, peedácàatéta nucáuca”, íimaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yúuwàa ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa, yá íimaca cachàiníri iyú: “¡Nuíwacali, pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha yái nanúanáca núa!” íimaca yái Estebanca. Idécanáamité càì íimaca, yá yéetácawa Estebanca.

8

Saulo persigue a la iglesia

¹ Yái Saulo abédanamata íiwitáise náapicha, níai inuéyéicaté Esteban. Yáté èerica manùbéeyéi nàuwídeca namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená irìcu. Nadàbaca namànica ùwicái cachàiníri iyú yeebáidéeyéi

íipunita. Iná macáita yeebáidéeyéica Jesús nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená íicha Judea yàasu cáli nérépiná, Samaria yàasu cáli nérépiná nacái. Níawamita apóstolnáì càmíiyéi yèepùawa Jerusalén íicha. ² Abénaméeyéi aslanái yeebáidéeyéi Dios itàacái cáaliácáiri iyú natéca nabàliawa Estebanmi. Yá náicháaníca íiwitáise cachàiníiri iyú. ³ Quéwa Saulo iwàwacaté imáalàidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá itéca úwinái, iwàlùacawa nacapèe irìculé macáita íibàacaténá aslanái, inanái nacái, yá úwinái iwataidaca nía nacapèe irìcuísewa, yá Saulo ibànùaca nía presoíyéi ibànàliculépiná.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwàwacutéeyéicaté ipìacawa Jerusalén ìyacàlená íicha, nàacatéwa nacàlaliacawa madécaná yàcalé néré, yá àta alénácaalíté nàacawa nacàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néená níái imusuéyéicatéwa Jerusalén ìyacàlená íicha, yàacawa manuíri Samaria ìyacàlená néré. Yá idàbaca icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali. ⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá néemiaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicácáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmíirica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica íicha. Yá demonionái yàacawa yéemíaniíyéiwa wenàiwicanái íicha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná máapinéeyéi iiná, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli. ⁸ Iná yéewa casíimáica nawàwa manuísíwata níái Samaria ìyacàlená mìnánáica.

⁹ Quéwa ìyacaté néeni abéeri asìali ìpidenéerica Simón. Quéechatécáwa imànicaté imàliyéidewa yàcalé irìcu, yácáiná camàliquéericani, yái Simónca. Ichìwáidacaté Samaria ìyacàlená mìnánái, ìmacáináté ìwaliwa máinírìsa cachàinica ìiwitáise. ¹⁰ Quéechatécáwa macáita Samaria ìyacàlená mìnánái, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwáaca; “Yácata náiméerica ìwali idènièricasa Dios ìiwitáise manuiri”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéechatécáwa néemiaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwáidacáináté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí. ¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, ìiméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níái asìanáica, inanái nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón ìináidacáináwa manuísíwata iicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuísíwata madécaná wawàsi camíiri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, néemiaca naináwaná Samaria ìyacàlená mìnánáica neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànùaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria ìyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria ìyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùanápíná Espíritu Santo nawàwaliculé. ¹⁶ Càité apóstolnái isutáca Dios íicha càmicáinácáwa Espíritu Santo yàanàa Samaria ìyacàlená mìnánái ìwali, ibatàa abéeri ìwalipíná,

càmitàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níái Samaria iyacàlená mìnanáica. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaalíte nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichàinica. ¹⁹ Simón íimaca nalí:

—Pìacué nacái nulí yái pichàinicaawa yéewanápiná nacái numàacacaalí nucáapiwa cawinácaalí ìwali, yásí yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —íimaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Pía imáalèeripinácawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènúada píiwitáisewa báawéeri íicha, piyúunáidacáiná píalimápiná piwèñaca Espíritu Santo ichàini piasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yèerica wenàiwicanái irí mawèníiri iyú.

²¹ Canáca yéewaná peedápiná piríwani, càmicáiná cayába píiwitáise Dios iicápiná. ²² Piúca píichawa yái píiwitáise cawa báawéerica. Pisutá píawawa Dios íicha manuísíwata. Cawàwanáta imàaca iwàwawa pibáyawaná íicha, yái píináidáanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali. ²³ Núalíacáináwa ipisíríca piwàwa lúasi iyú càide iyúwa ipisírí culáli, yá nacái píiwitáise báawéeri idacùaca pía —íimaca yái Pedrocá. ²⁴ Yá Simón íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —íimaca.

²⁵ Néese níái apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái,

nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé irìcubàa Samaria yàasu cáli ínatéeyéica ìyaca. Càité nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néeseté àniwa Wáiwacali yàasu ángel íimaca Felipe irí: “Pìawa sur iwéré àyapu irìcubàa yèericawa Jerusalén ìyacàlená íicha Gaza ìyacàlenámi nérépiná”, íimaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé caináwàiri, canácatalé wenàiwica. ²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca asìali àyapulìcubàa, Etiopía yàasu cáli néeséri. Yácata nàasu wenàiwica cachàiníiri, gobiernosàiri, íibaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinásàatúa irí, icùaca ùasu cawèníiri. Quéechatécáwa yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré yàacatená Dios icàaluíniná. ²⁸ Néeseté yái asìali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro irìcuwa, caballonái iwatàidéerica yèepunícawa yáamiwáisewa. Yáawinéericawa ìyaca yàasu carro irìcuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu.

²⁹ Yá Espíritu Santo íimaca Felipe irí àniwa: “Pìawa yàatalé yái carroca”, íimaca yái Espíritu Santoca.

³⁰ Iná Felipe ipìlacawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemìaca etiopesàiri itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu. Yá Felipe isutáca yéemìawani:

—¿Péemìasica cainácaalí íimáaná yái piléerica? — íimaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri íimaca irí:

—Càmita yéewa nuémàca càinàcaalí íimáaná canácáiná yéewáidéeri núa —íimaca. Yá isutáca Felipe íicha wawàsi iwàlùanápíná yáawinacawa yáapicha carro irìculé Felipe yéewáidacaténáni.
³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté íimaca:

“Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ovejawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalíwa nàacuéseimi níái idaluéyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nalí báawéeri iyú, níái imàníiyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísà íichawa nía.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáaníca iquíniná. Ewita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápiná nanúacáináni”,
 càité itànàaca yái profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yái gobierno icuèriná etiopesàiri íimaca Felipe iri:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawinácaalí wenàiwica ìwali profeta icàlidaca yái tàacáisica. ¿Icàlidasica ìwaliwata, áiba ìwalitasica nacái? —íimaca.

³⁵ Néese Felipe icàlidaca irí yái cayábéeri tàacáisi Jesús ìwali. Quéechatécáwa Felipe icàlidaca iríni càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse íiméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa úni néenibàa, yá gobierno icuèriná íimaca Felipe iri:

—Piicá úni; ¿cayábasica pibautizáca núa? — íimaca. ³⁷ Néese Felipe íimaca irí:

—Uwé, peebáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalicuísewa —íimaca yái Felipeca. Néese asìali íimaca:

—Nuebáidaca Dios Iiricani yái Jesucristoca — íimaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùullaca nayamáidaca carro, yá nalicuacawa úni yáaculé, yá Felipe ibautizácani. ³⁹ Namichàacatéwa úni yáacuíse, yáta Espíritu Santo Wáiwacali ibànuèrica, itéca Felipe. Gobierno icuèriná càmita quirínama iicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepùà yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casímáica iwàwa manuísíwata.

⁴⁰ Yáta Felipe yàanàaca Azoto iyacàlená néré, yá icàlidaca nalíni yái tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná iwali. Néese Felipe ipáchiaca yèepunícawa macái yàcalé irìcubàa iyéeyéica àyapu iwalibàa, yá icàlidaca macái yàcalé irìcuni àta yàanàacatalétaté Cesarea iyacàlená néré.

9

Conversión de Saulo

¹ Quéwa Saulo icutácaté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote íiwacaliná yàatalé. ² Saulo isutáca íicha ibànùanápiná tàacáisi Damasco iyacàlená néré, judiónái yéewáidacàalu imanùbaca íiwacanánái irí, namàacacaténá Saulo íibàaca yeebáidéeyéi, asìanái, inanái nacái, iyéeyéica Damasco irìcu, itécaténá nía presoíri iyú Jerusalén iyacàlená néré. ³ Idécanáamité Saulo yeedáca iríwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco iyacàlená nérépiná. Iyacaalíte mawiénita Damasco irí àyapulìcubàa, yáta camalási chènuníiséeri

icànacaté Saulo itéese máiní mèlumèlúri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa iriàcawa cáli ínatalé, yéemìaca tàacáisi. Yái tàacáisi ímaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” ímaca yái tàacáisica.

⁵ Saulo isutáca yéemìawani: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” ímaca yái Sauloca. Yái tàacáisi ímaca Saulo irí: “Núacata yái Jesús. Núacata yái piùwidéerica pimànica. Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipélicáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréri ipùatalìcu”, ímaca yái Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatácawa icalùniwa. Néese ímaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” ímaca yái Sauloca. Néese Wáiwacali ímaca irí: “Pimichàawa planáwa yàcalé iriculé. Nérénica nacàlidaca piríwani càinàcaalí iwàwacutá pimànica”, ímaca yái Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica asìanáica cáaluca nía báawanama néemìacáiná sànasi quéwa canéeyéita iiquéri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli íicha. Yá yàacùaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi ìwali Damasco ìyacàlená iriculépiná. ⁹ Saulo ìyaca Damasco ìyacàlená irìcu máisiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmlírita iyáa iyáacaléwa, ibatàa únipiná ìira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco ìyacàlená mìnali ìipidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicácani yéenáiwánási nacáiri irìcuíse. Yá ímaca Ananías irí: “¡Ananías!” ímaca yái Jesúsca. Néese Ananías ímaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” ímaca yái Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali ímaca Ananías irí: “Pìawa irìcubàa yái àyapuca ìipidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèerìculé. Pisutá íichani, pitàanínápiná áiba asìali

yáapicha, Tarso ìyacàlená néeséeri, ìpidenéeri Saulo. Siùca isutáca ìyaca yáawawa Dios ícha. ¹² Idéca iicáca áiba asìali yéenáíwanási nacáiri irìcuíse ìpidenéeri Ananías, iwàluèricawa imàacaca icáapiwa ìwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, ímaca yái Jesúsca.

¹³ Quéwa Ananías, idécanáami yéemìacani, yá ímaca: “Nuíwacali, madécaná nacàlidaca nulíni iináwaná ìwali, yáara asìalica. Nadéca nacàlidaca nulíni ìwali imànica báawéeri nalí níara yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén ìyacàlená néeni. ¹⁴ Sacerdote íiwacanánái nadéca nachùulìaca yàanàanápiná aléi itécaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa pícha”, ímaca yái Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali ímaca Ananías irí: “Pìawa matuìbanáiri iyú; nudéca nuedáca yái asìalica icàlidacaténá nuináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeséeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núasáidapíná iríwa nuíwítáisewa càinácaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capìi néré, Saulo ìyacatalé ìyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ìwali. Yá Ananías ímaca Saulo irí:

—Nuénásàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicácani àyapulìcubàa, yáquéi ibànùaca núa pìatalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espíritu Santo icùaca píiwítáise —ímaca yái Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái ímami nacáiri itúacawa Saulo ituírìcuíse, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizácawa. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca

iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamáacawa néeni máisibáwanáita èeri náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iyéeyéica Damasco iyacàlená irícu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idàbaca yèepunícawa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irícu. Icàlidaca nalíni Dios Iiriquéi Jesúsca. ²¹ Macáita yéemièyéica Saulo icàlidáaná, náináidacawa manuísíwata néemlaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asàlica yùuwidecaté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsmi iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni. Yácata yái yàanèericaté aléi nacái itécáténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote íiwacanánái yùuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsmi iináwaná ìwali? —náimaca nalíwáaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiníwanái. Yéewáidaca wenàiwica náalíacáténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànuèripinácáté nalí. Itàaníca cáalíacáiri iyú yái Sauloca, íná judíonái Damasco iyacàlená mìnánái càmítaté yéewa namawèniadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmíiyéi yáalíawa náiméeripiná irí. Iná masànacáicata nía íicha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetécáwa madécaná èeri idénáami, yá judío íiwacanánái natàaníca náapichawáaca ibàacanéri iyúta quéwa, abédanamacáténá náiwitáise nanúanápináté Saulo. ²⁴ Quéwa Saulo yáalíacátéwa nawàwaca nanúacani. Nachùulíaca nàasu wenàiwicawa nacùanápiná yàcalé inùma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái

nanúacaténá Saulo. ²⁵ Iná níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchúa mapíiri irìculé. Yá táiyápi nalicùadaca Saulo mapíiri irìcu yéenúlusi ìwali chènuníiséeri ventana irìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise, yàanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré, yá iwàwacaté ìwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicácani, càmicáiná neebáida iwènúadacaté íiwitáisewa báisiiri iyú yeebáidáanaca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yáasáidacaténáni apóstolnái irí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicácaté Wáiwacali àyapulicubàa, Wáiwacali itàanícate nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluíninátani yái tàacáisica Jesús iináwaná ìwali Damasco ìyacàlená irìcu. Iná idécanáamité apóstolnái yéemíaca Bernabé icàlidaca nalí Saulo iináwaná, yáté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén ìyacàlená irìcu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiníiri iyúni macàaluínináta Wáiwacali iináwaná ìwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaníyéica griego itàacái iyú, càmíyéica yeebáida Jesús ìwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú macàaluínináta. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacáináwa áibanái nawàwaca nanúaca néenásàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea ìyacàlená néré.

Yá nabànúacani Cesarea ícha yàacaténáwa Tarso ìyacàlená nérépiná.

³¹ Ináté yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanuíca, Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeséeyéi nacái, nàyaca matuíbanáiri iyú. Cachàiniwanái náiwitáise Dios ìwali, neebáidaca itàacái tàì íméeri iyú, nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíniná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápináté áibanái íiwitáise Wáiwacali irípiná, íná yéewa manùbáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialíté Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái ìyéeyéica Lida ìyacàlená irìcu.

³³ Pedro yàanàaca áiba asìali ípidenéeri Eneas. Irìaníricáitawa yàalubái ínatawa ocho camuí, máapínacáináni, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro ímaca irí:

—Eneas, siùcade Jesucristo ichùnìaca píawa. Pimichàawa peedá pìalubáíwa —ímaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida ìyacàlená mìnánái, Sarón ìyacàlená mìnánái nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náiwitáisewa Wáiwacali irípiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Jope ìyacàlená irìcu yeebáidéechúa Jesús itàacái, ípidenéechúa Tabita, (ímáanáca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté,

idècunitàacá Pedro ìyaca Lida ìyacàlená néeni, yá cáuláicaca Dorcas, yá uétácawa. Néese abénaméeyéi inanái nàapidáidaca uinámi, yá nàwalica ùwali ubàlemi, yá naliadaca úa capìi imàdàaná irìculé ìyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. ³⁸ Yái Jope ìyacàlená ìyaca mawiénita Lida ìyacàlená irí, Pedro ìyacataléca. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái náalíacatéwa Pedro ìyaca Lida ìyacàlená irícu, yá nabànùaca pucháiba asìanái yèeyéipiná imáidaca Pedro. Náimaca irí: “Aquialé Jope ìyacàlená néré aquialésíwata”, náimaca.

³⁹ Yáté Pedro yàacawa náapicha. Idécanáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi iríacatalécawa. Madécaná inanái inìrimi yéetéeeyéimicatéwa íicha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, íicháaníyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàníyeyéicaté nalí, úái Dorcasmica idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùuliacaté macáita namusúacawa capìi imàdàaná irícuíse. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa, yá isutáca Dios íicha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa irí. Yá íimaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —íimaca yái Pedroca. Yáta ùacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íibàaca ucáapi ìwali, yá imichàidaca úa. Imáidaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái manìríyémica, yáasáidacaténá nalí úa, cáuca úa àniwa. ⁴² Macáita Jope ìyacàlená mìnánái néemìaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca íiwitáisewa Wáiwacali irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope ìyacàlená irícu madécaná èeri. Pedro ìyaca icapèe néeni áiba asìali íipidenéri Simón ichùnièrica pìrái íimamimi

iwéndacaténá nía.

10

Pedro y Cornelio

¹ Aiba asìali càmfiri judío ípidenéri Cornelio òyacaté Cesarea òyacàlená irìcu. Yái Cornelioca, náiwacalìcani náai romanonái yàasu úwinái yéénaca ípidenéri el Italiano. ² Yái Cornelioca yàaca Dios icàaluíniná cáalíacáiri iyú, macáita yéénánái yáapichawa. Imàaca nacái manùba plata ofrenda iyú iyúudàacaténá judíonái. Isutéeri yáawawa Dios íicha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéénaiwanási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlùacawa Cornelio yàatalé. Yá íimaca Cornelio irí: “¡Cornelio!” íimaca yái ángelca. ⁴ Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá íimaca ángel irí: “¿Càinásica piwàwa numànica pìrìpiná?” íimaca yái Cornelioca. Néese ángel íimaca irí: “Dios idéca yéemíaca yái pisutáanaca íicha, cayába nacái iicáca yái piyúudàanaca catúulécaneeyéi wenàiwica. ⁵ Siùcade pibànùu wenàiwica Jope òyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí ípidenéri Pedro. ⁶ Yái Pedroca òyaca áiba asìali icapèe irìcu ípidenéri Simón ichùnièrica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuíri úni idùlepi. Yái Pedroca icàlidapíná pìríwani càinacaalí iwàwacutá pimànica”, íimaca yái ángelca.

⁷ Idécanáami yàacawa yái ángel itàanírìca yáapicha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacái abéeri úwi íibaidéeri Cornelio irí, yèerica Dios icàaluíniná manuísíwata, Cornelio

yáaliérica cayábaca íiwitáise imàníinápiná cayábéeri.
⁸ Cornelio icàlidaca nalíni macáita yái ángel
 icàlidéericaté irí. Yá Cornelio ibànùaca nía Joje
 òyacàlená nérépiná.

⁹ Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta
 machacànicaalíté èeri, yá nàyaca mawiénita Joje
 òyacàlená irí. Yáta hora nacái Pedro, iyéerica
 Simón icapèe irìcu, yàacawa capìi ipùata sàabadéeri
 íinatalé, machacànicaalíté èeri. Pedro yàacawa
 néré isutácaténá yáawawa Dios íicha. ¹⁰ Máini
 máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa
 idècunitàacá namànica iyáapíná, Pedro iicáca
 yéénáiwánási nacáiri. ¹¹ Yá iicáca capìraléeri cáli
 yàacùacawa, yá áiba wawàsi iricùacawa chènuníise
 cáli íinatalépiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuúri
 sávana idacùacanéeri ipùata báinúacanama yéénúlusi
 iyú. ¹² Chái sávana irìcu nàyaca néeni macái
 cuwèesínái íiwitáaná, pìrái nacái, àapínái nacái,
 cuipìranái nacái, macái íiwitáaná iyéeyéica chái èeri
 irìcu. ¹³ Néese Pedro yéemìaca tàacáisi chènuníise.
 Yá tàacáisi íimaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa
 piyáawa nía”, íimaca. ¹⁴ Néese Pedro íimaca: “Càmíiri,
 Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica
 waicáca, profeta Moisés ichùuliacáináté wía
 judíoca pinùmalicúise ipíchaná wayáaca nía”, íimaca
 yái Pedroca. ¹⁵ Néese tàacáisi íimaca irí àniwa:
 “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píima
 òwali casacàacani”, íimaca yái tàacáisica.

¹⁶ Máisiba yàawiriaté Pedro iicáca sávana nacáiri
 iricùacawa, yéemì nacái tàacáisi. Néese sávana
 yèepùà imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷ Pedro
 íináidaçawa manuísíwata iwàwallcúisewa càinácaalí
 íimáaná yái yéénáiwánási nacáirica, máinícáiná

càulenáca íichani. Idècunitàacá íínáidacawa ìwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanáí nàanàaca capìi inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemìlawa alénácaalí Simón icapèe ìya. ¹⁸ Nàanàaca néré, yá namáidaca cachàini nasutácaténá néemìlawa asásí ìyacaalí néeni áiba asìlali íipidenéeri Simón, íipidenéeri nacái Pedro.

¹⁹ Idècunitàacá Pedro íínáidacawa mamáalàacata ìwali yái yéenáiwanási nacáirica, yá Espíritu Santo íimaca irí: “Piicá, máisiba aslanáica níara icutá pía. ²⁰ Pimichàawa, píawa nàatalé pèepuníináwa náapicha. Picá achúma píínáidacawa piwàwawa, néese manuí píínáidaca piwàwawa; nudéca nubànùaca nía píatalé”, íimaca yái Espíritu Santoca. Iwàwacutácaté Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàaluitécáiná profeta Moisés ichùulíacaté judíonái càmíinápiná nèepuníwa càmíiyéi judío yáapicha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa. ²¹ Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá íimaca nalí:

—Núaquéi picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica pírípiná? —íimaca yái Pedroca.

²² Náimaca irí:

—Cornelio ibànùaca wía, abéeri úwi íiwacalíná, ìyéerica machacàníiri iyú Dios íicá, yèeri nacái Dios icàaluíná. Macái judíonái naicáca cáimiétaquéri iyúni, yá nacái cáinináca naicácani. Dios yàasu ángel ichùulíacaté Cornelio ibànùanápiná wenàiwica namáidacaténá pía, yéewacaténá píacawa icapèe néré yéewanápiná Cornelio yéemìlaca yái picàlidéeripínaca irí —náimaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá.

Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Jope òyàcàlená mìnáná yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàaca Cesarea òyàcàlená néré, cháí Cornelio icùacatáica nàanàaca. Ipíchawáiseté nàanàaca, yáté Cornelio imáidaca néré yéénánáíwa, yàacawéeyéiná nacáíwa cáininéeyéica Cornelio iicáca. ²⁵ Pedro yàanàaca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa ípunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Pedro irí yàacaténá icàaluíniná.

²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá ímaca irí:

—Pimichàa pibàlùacawa. Asìalicata nacái núaquéi càide iyúwa pía —ímaca yái Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàaníca yáapicha, yá iwàlùacawa iicáca madécaná wenàiwica òwacáidáyaquéeyéiwa néré, cà míyeyí judío. ²⁸ Néese Pedro ímaca nalí:

—Píalíacuécawa judío íiwitáise càmita ibatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué cà míyeyéica judío, ibatàa wawàlùanápínátawa picapèe irículé, càmitasa cayába càì wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càmlínápiná quirínama casacàaca nuicáca áibanái, càmita nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios irípiná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíte núa, yá nùanàaca néese aquialéta, càmita báawa nuínáidacawa nuwàwawa òwali. Iná siùcade nuwàwa núalíacawa càiná òwalícaalícué pimáida núa —ímaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio ímaca irí:

—Báinúaca èrica néese siùcáade, chátatáicaté èeri càide iyúwa siùcade, nùyacaté cháí nucapèe irícuwa, imàaquéri íichawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios íicha táicalénama. Yáté áiba asìali mèlumèluíri

ibàle imàacaca yáawawa nuicácani. ³¹ Imaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemìaca yái pisutáanáca ícha. Cayábaca Dios iicáca yái piyúudàanáca catúulécanéeyéi wenàiwica. ³² Pibànùa wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese áiba asàli ípidenéeri Simón, ípidenéeri nacái Pedro. Yái Pedro iyaca áiba Simón icapèe irìcu, yáara ichùnièrica pìrái ímamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuiri úni idùlepi’, càì ímaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita nacutáca pía, yá pidéca pimànica nulí cayábéeri pìanàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháì Dios iicápiná, yá wawàwaca wéemìaca macáita tàacáisi Wacuèriná Dios ichùulièrica picàlidáanápíná walíni —ímaca yái Cornelioca.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá ímaca nalí:

—Siùcade núalíacawa báisíiri iyú Dios càmita iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái ícha, néese iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica íiwitáaná yèeyéica icàaluíniná, imàníyéica nacái cayábéeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáinámica. Dios icàlidaca walí yái cayábéeri tàacáisica íméerica Jesucristo imàacáanápíná wàyaca Dios yáapicha matuíbanáiri iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái Iiwacali. ³⁷ Píalíacuécawa cayába càinácaalíté ìya judíonái yàasu cáli imanuíca. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáaná wenàiwicanái ibautizácawa, náasáidacaténá

nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Néeseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli ínata. ³⁸ Píaliacué nacáíwa Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús ìwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàiniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica. Píaliacué nacáíwa Jesús yèepunícaté imànica yàacawa cayábéeri wenàiwicanái irí, ichùnìacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yùuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imànírícaté Judea yàasu cáli ínata, Jerusalén ìyacàlená irìcu nacái. Néese natàtàacani cruz ìwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néeseté máisiba èeri irìcu idécanáamité nanúacani, yá Dios icáucàidacani. Néese Dios ibànùacaté Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáalíacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmitaté imàaca yáawawa macái wenàiwica iicácani. Néeseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúsca. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha. ⁴² Néeseté Jesús ichùulíacaté wacàlidáanápíná israelitanái iríni, yái tàacáisi íiméerica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi iináwaná ìwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yùuwichàidacaténá níawa càiripínáta nabáyawaná ìwalísewa, èeri imáalàacaalípináwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri irículé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté iináwaná ìwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná ìwalíse, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca yái

Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néeseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo iricùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níái yéemièyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níái judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, nánáidacawa manuísíwata naicáidaca càmiyéi judío irí Dios yàacáinaté Espíritu Santo càmiyéi judío irí nacái.

⁴⁶ Judíonái yéemìaca nacái càmiyéi judío itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmiiri èeri mìnánái itàacái, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro íimaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níái càmiyéica judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisanìaca náicha nabautizáanáwa —íimaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùuliaca yáapichéeyéiwa ibautizáca níái càmiyéica judío Jesucristo íipidená ìwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níái càmiyéica judío nasutáca Pedro íicha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Néeseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyèeyéicaté Judea yàasu cáli íinata néemìaca càmiyéi judío iináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judíonái yeebáidáanaté.

² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén

ìyacàlená néré àniwa, néese abénaméeyéi judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàanica ìwali yái Pedro imànínaca cà míyeyi judío yáapicha. ³ Náimaca Pedro irí:

—¿Cánaté pìà pipáchiaca nàatalé níara cà míyeyica judío? ¿Cáná piyáa piyáacaléwa náapicha? — náimaca. ⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idàbáanacaté ichàbacawa. Yá ìimaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope ìyacàlená irìcu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios íicha, yá nuicácaté yéénáiwánási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuúri sámana iricùacawa chènuníise, idacùacanéri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. Yáté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácatená càinácaalí wawàsi ìya sámana irìcu, yá nuicáca macái pìrái íiwitáaná, cuwéesináí nacái, àapínái nacái, cuipìranái nacái, macái íiwitáaná ìyèeyéica cháí èeri irìcu. ⁷ Yáté nuémíaca tàacáisi. Ìimaca nulí: ‘Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía’, ìimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: ‘Cà míiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níái casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùulìacáináté wía judíoca pinùmalìcuíse ipíchaná wayáaca nía’, càí núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuníiséerica ìimacaté nulí àniwa. Ìimaca nulí: ‘Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima ìwali casacàacani’, ìimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sámana nacáiri iricùacawa, nuémia nacái tàacáisi. Yáté macáita yèepùà imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta máisiba asíanái Cesarea ìyacàlená néeseeyéi nàanàacaté nucapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nacutáanápíná núa. ¹² Yáté Espíritu Santo ichùulìaca nùacawa náapicha, ipíchaná

achúmaca nuínáidaçawa nuwàwawa ìwali. Níái seis namanùbaca wéenánái nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlùacatéwa áiba asìali icapèe irìculé. ¹³ Yái asìalica icàlidaca walíni iicácaté ángel icapèe irìcu. Yá ángel íimacaté irí: ‘Pibànùa wenàiwica Jope ìyacàlená nérépiná namáidacaténá néese Simón ìpidenéeri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapiná piríwani càinácaalí iyú píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, píá nacái, péenánái nacái’, íimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néeseté idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacaténá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanaté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néeseté nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Íimacaté: ‘Báisíta Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapínacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca píá, ibautizácaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càníyeyí judío irí càide iyúwaté yàanaté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáíwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios ìpunita, canáca yéewaná wamáisanàaca náichani, yái Espíritu Santoca —íimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, nadécanáami néemàaca yái tàacáisica, yá càmita quirínama natàaníca báawéeri iyú Pedro ìwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—¡Dios idéca ibatàaca càníyeyí judío nawènúadaca nacái náiwitáisewa irípiná yéewacaténá nacái

nadèniaca nacáucawa càmfiri imáalàawa, càide iyúwa wàyáaná, wía judíoca! —náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén òyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica òwicái yeebáidéeyéi òpunita canánama. Iná naplàcatéwa áibalépiná. Abénaméeyéi yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía òyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo òináwaná òwali abéta judíonái irí. Càmita nacàlida càmfíyéi judío iríni. ²⁰ Aibanáita yeebáidéeyéi Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeséeyéi, Cirene òyacàlená mìnánái nacái áibanái, nàanàacaté Antioquía òyacàlená irìculé. Nadàbacaté nacàlidacani càmfíyéi judío irí. Nacàlidaca nalí Jesús òináwaná Wáiwacalìcani. ²¹ Wáiwacali òiwitáise cachàiníiri òyacaté nalí, ònaté yéewa manùbéeyéi wenàiwica namàacaca nàichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyéica Jesús, Jerusalén òyacàlená néeníyéica néemìaca Antioquía òyacàlená mìnánái òináwaná. Yá nabànùaca Bernabé yàacaténáwa Antioquía òyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáalíacawa Dios imànica nalí cayábéeri. Iná casímáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca nía, ichàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàinínápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì òiméeri iyú. ²⁴ Cayábéericáiná òiwitáise yái asìalica, yái Bernabéca, Espíritu Santo icùacáiná òiwitáise.

Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì íiméeri iyú. Càita áibanái manùbéeyéi àniwa néemìaca Bernabé icàlidáaná nalíni, yá nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso ìyacàlená iriculé icutácaténá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía ìyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía ìyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyéi ípidenápiná cristianonái, ímáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyéi nacái ímáanáca.

²⁷ Néenialíté abénaméeyéi profeta itàaníiyéica Dios inùmaliçuise nàacatéwa Jerusalén ìyacàlená íicha, yá nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré.

²⁸ Abéeri néená, ípidenéeri Agabo, ibàlùacawa nàacuése, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Espíritu Santo icùaca Agabo íiwitáise icàlidacaténá nalí tàacáisi Dios inùmaliçuise. Yá icàlidaca nalíni ìyáanápináté máapicái cachàiníiri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécáwa idècunitàacá emperador romanosàiri Claudio icùaca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàináidacatéwa nabànùanápináté plata iyúwa ofrenda nayúudàacaténá áibanái yeebáidéeyéica Jesús iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níái Bernabé, Saulo nacái natécaténáni ancianonái irí icuèyéica wenàiwica

yeebáidéeyéica Jesús itàacái Judea yàasu cáli íinata, nayúúdàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéi Jesús itàacái.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Néenialité rey Herodes idàbaca yùuwideca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená néeníiyéica ìyaca. Herodes idàbacaté yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùullaca úwinái iwichùaca Santiago íicha íiwita, yéetácáténátéwa, yámi Juan ibèerimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáaliacawa casíimáica judío íiwacanánái ìwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, íná ichùullaca úwinái íibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judiónái yàasu culto Pascua yaali nayáacaalíte pan camíiri idènià levadura. ⁴ Idécanáamité náibàaca Pedro, néese Herodes ichùullaca nacùaca Pedro presoíyéi ibànalìcu. Ichùullaca nacùacani, níái úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nàyaca báinúacanama úwinái macái náiwitáaná imanùbaca, Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judiónái irí nanúanápináni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro ìyaca presoíyéi ibànalìcu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios íicha Pedro irípiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipináta Herodes ichàbáidapinaté Pedro judiónái irí, nanúanápináni, yá Pedro iimáca ìyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàluèyéiwa presoíyéi

ibàna inùma néeni nacùaca presoíyéi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro irí. Yá camalási ipuníada presoíyéi ibàna irìculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài ìwali icawàidacani. Yá ímaca Pedro irí: “¡Caquialéta, pimichàawa!” ímaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi ícha. ⁸Yá ángel ímaca Pedro irí: “Pìwali pibàlewa, pizapatonì nacáíwa”, ímaca yái ángelca. Idécanáami Pedro imànica càide iyúwaté ángel ímáaná irí, yá ángel ímaca irí àniwa: “Peedá pìasu ruana nacáiriwa, piúca pìwallisewani. Pìawa núamiwáise”, ímaca irí yái ángelca.

⁹Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáalíawa asáisí báisícaalíni, ángel imusúadánacani presoíyéi ibàna irìculé. Pedro iyúunáidaca yéenáíwanási nacáiri càì iicáca meedá. ¹⁰Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi ícha, néese nachàbacawa áibanái ícha àniwa icuèyéica presoíyéi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuiri inùma yáawami hierroírita, namusúacatáipinácawa carretera irìculé yàcalérìcu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawàsitawa meedá. Yá namusúacawa ícha. Nèepunícanáamiwa abéeri carretera irìcubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹Néese átata Pedro yáalíacawa imusúacatéwa náicha. Yá ímaca iríwa: “Siùcade núalíacawa báisíiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes ícha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, ímaca iríwa yái Pedroca.

¹²Idécanáami íináidacawa ìwali macáita iyáaná, néese yàacatéwa María icapèe néré,

úái Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí ípidená Marcos. Quéchatécáwa madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios ícha. ¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa mànacàu ípidenéchúa Rode umusúacawa capli ícha, ùacatéwa mawiénita iwáiná inùma irí uémìacaténá néré cawinácaalí càì isàna néese. ¹⁴ Ualíaca uémìaca Pedro itàacái, quéwa càmita ùacua irí iwáiná inùma, mánícáiná casímáica úa íná upìacawa capli irìculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanáwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—¡Máiwitáiseca pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícata. Néese náimaca:

—Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càì péemìaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacaténì.

¹⁶ Idècunitàacá natàaníca capli irìcu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalàacata bàacháwáiséeri iwáiná inùma. Néese nàacùaca bàacháwáiséeri iwáiná inùma, yá naicáca Pedro ibàluèricawa néeni. Yá nàináidaca manuísíwata naicáidaca irí. ¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masànacaténá nía. Yá icàlidaca nalíni càinácaalíte iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyéi ibàna irìcuíse. Yá íimaca nacái nalí:

—Picàlidacué Santiago iríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacué nacái nalíni, níara yáapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro yàacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néeseté mapisáita àniwa, cáanáica úwinái napìanícawa presoíyéi ibàna irìcubàa nacutáca Pedro, néemíaníca nacáiwa nalíwáaca lúasi iyú, càmicáiná nadé nàanàaca Pedro. ¹⁹ Herodes

ichùuliacaté nacutácani, quéwa càmita náalimá nàanàacani. Iná Herodes isutáca yéemlawa naináwaná, níái úwi icuèyéicaté Pedro presoíyéi ibàna irìcu. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa nanúanápíná níái úwica. Néese Herodes yàacatéwa Judea yàasu cáli íicha ìyacaténá Cesarea ìyacàlená irìcu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néeseté calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro ìyacàlená mìnanáica, Sidón ìyacàlená mìnanáí nacái. Iná níái pucháiba yàcalé mìnanáica natàanica náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàanápínáwa Herodes yàatalé natàanícáténá yáapicha éeréeri iyú, yéewacáténá cayábaca iicáca nía àniwa. Nàaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máiníiri cachàini, nawàwacáináté Blasto itàanica nawicáu Herodes yáapicha, yéewanápíná Herodes ibatàa nàyaca matuíbanáita. Iwàwacutácaté nàyaca cayába Herodes yáapicha nawèniacáténáté yàacàsi áiba cáli néeni Herodes icuèricaté. ²¹ Herodes imàacaca nalí abé èeri nàwacáidáyacáanápínáwa yàatalé. Idéca èeri yàanàaca, yá Herodes ìwalica ibàle cawèníiriwa. Néese yàacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá yáawinacawa yàasu yàalubáisi chènuníiri ínatawa. ²² Yá idàbaca icàlidaca nalíni. Néese níái wenàiwica yéemièyéica Herodes iri nadàbaca càì namáidáidaca: “¡Yái icàlidéerica walíni càimírita asíali, néese abéeri chènuníiséericani!” càì namáidáidaca mamáalàacata, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yáta Wáiwacali yàasu ángel ibànùaca uláicái Herodes ìwali, càmicáiná Herodes yàa Dios icàaluíniná, néese imàacacáita wenàiwicanái yàaca irí cayábéeri,

Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. Néeseté Herodes yéetácawa cáiwíiri iyú, enìsi nacáiyéi iyáacáiná iyapicúa irìcuíse ipíchawáiseté yéetácawa.

²⁴ Quéwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca nàacawa Dios itàacái mamáalàacata áibanái wenàiwica irí. Yá manùbéeyéi neebáidacani macái yàcalé.

²⁵ Idécanáamité Bernabé, Saulo nacái namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, yáté nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená íicha. Yá natéca náapichawa Juan, ípidenéeri nacái Marcos.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Madécaná Antioquía ìyacàlená mìnaná neebáidacaté Jesús itàacái. Abénaméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yèewi. Càica náipidená: Bernabé; Simón nacái, áibaalí ípidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èeri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali irí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo íimacaté nalí: “Peedácué pèewísewa nulípiná níái Bernabé, Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, íimaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios íicha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali,

níái Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacáténáté Dios irípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Seleucia iyacàlená néré, mawiéñiri iyaca manuiri úni irí. Néenita nawàlùacawa nave iriculé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata ínatalé ípidenácatalé Chipre. ⁵ Idécanaámité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina iyacàlená iriculé. Yá nadàbaca nacàlidaca nalí Dios itàacái judiónái yéewáidacàlu irícu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacáténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanuíca macáita yàcalé imanùbaca iyéerica iwàwata ínata. Yá nàanàacaté Pafos iyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri ípidenéerica Barjesús. Yácata camàliquéeri. Itàaníca ichìwawa. Íimaca ìwaliwa itàanícasa Dios inùmalìcuíseta, quéwa ichìwa meedá. ⁷ Yái camàliquéeri iyaca gobernador yáapicha, yái gobernador ípidenéerica Sergio Paulo, abéeri cáalíacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenàiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáináté yéemíaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéerica, ípidenéerica Elimas griego itàacái iyú, yùuwídeca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènúadaca gobernador íiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, ípidenéeri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri íiwitáise, yá iicáidaca machacàníri iyú Elimas irí. ¹⁰ Yá íimaca irí:

—Pía cachìwéerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri íiwitáise, pía, nàuwideca canánama cayábéeyéi íiwitáise. ¿Cána càmita piyamáida piwènúadaca Dios itàacái pichìwa iyúwa? ¹¹ Iná siùcade Dios yùuwichàidapíná píawa. Matuípínáca píawa maléená èerita. Càmita píalimá piicáca èeri icamaláwa —ímaca yái Pabloca. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenàiwica itecaténáni icáapi ìwali, càmicáiná yáalimá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanáami gobernador iicáca càinácaalí iyáaná, yá yeebáidaca, íináidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini ìwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé iyéerica Pafos ídalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuíri úni yáacubàa Perge ídalutalená néré, iyéerica Panfilia yàasu cáli ínata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ¹⁴ Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbacatéwa Perge iyacàlená íicha, nàacawa machacànita Antioquía iyacàlená irìculé. Yái yàcalé iyaca Pisidia yàasu cáli ínata. Yá nawàlùacatéwa judíonái yéewáidacàalu irìculé, sábado, judíonái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemiàcaténá naléeca Dios itàacái. ¹⁵ Néese judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái naléeca nalí Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái irí. Yá náimaca Pablonái irí:

—Wéénánái, pidènìasicué tàacáisi pialèeripinácué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái irí.

¹⁶ Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nalí icáapiwa masànáanápíná nía. Yá ímaca nalí: “Péemìacué, píacué israelitaca, píacué nacái càmíiyéica judío, yèeyéica Dios icàaluíniná. ¹⁷ Yái Dios icuèrica Israel itaquénáinámi yeedácaté wàawirináimi yàasunáipináwa. Dios imàacacaté madécanáca nía idècunitàacá nàyaca Egipto yàasu cáli íinata, càmíirica nàasu cáli. Néeseté Dios iwàsàaca nía ichàini iyúwa íicha yàara cálica. ¹⁸ Ewitaté nawènúadacáaníta náiwitáisewa Dios íicha, càicáaníta icuacaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunícawa chùiri manacúali yùucubàa càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. ¹⁹ Néeseté Dios imáalàidacaté siete namanùbaca wenàiwica íiwitáaná iyéeyéicaté Canaán yàasu cáli íinata yàacaténáté nàasu cáli wàawirináimi írí. ²⁰ Càité Dios imànica wàawirináimi írí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nalí náiwacanánáipíná nacùacaténáté nía àta profeta Samuel yàasu èeripináté. ²¹ Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápínáté nalí abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nalí rey icuèripinacaté nía cuarenta camuí. Yái idábáanéeri reyca íipidenacaté Saúl, yái Cis ìirica, Benjamín itaquérinámi. ²² Néeseté Dios càmita quirínama ibatàa Saúl icùaca israelitanái. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripináté israelitanái Saúl yáamirìcubàami. Dios íimacaté David ìwali: ‘Yái Davidca, Isaí ìirica, cayába nuicáca íiwitáise. Núalíacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càì íimaca yái Diosca. ²³ Yái rey Davidca idènìaca itaquérinámiwa, íipidenéeri

Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwasàacaténa Israel itaquénáinami Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càide iyúwaté Dios icàlidáaná bàaluité. ²⁴ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macái Israel itaquénáinami irí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápiná nacáíwa, náasáidacaténa nawènúadacaté náiwitáisewa báawéeri ícha. ²⁵ Néese mawiénicaté Juan yàasu èeri yéetáanápinátéwa, yá íimaca: ‘Núa càmíiri Mesías, icuèripiná israelitanái càide iyúwacué pínáidáanáwa nùwali, néese áiba yàanàpiná núamirìcubàawa máiníiri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani’, íimacaté yái Juan el Bautistaca.

²⁶ “Píacué nuénánáica, Abraham itaquénáinami, píacué nacái càmíiyéica judío yèeyéica Dios icàaluíniná, Dios idéca ibànùacuéca pirí yái tàacáisica píaliacaténaacuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué piríni. Níara Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, nía nacái náiwacanánáica, càmítaté náalíawa cawinácaalíni yái Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmíta náalía néemiaca cainácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Jesús iináwaná ìwali, éwita naléecáanítani néewáidacàalu irìcuwa sábadò imanùbaca nayamáidacatáicawa. Iná nachùuliacaalíté úwinái inúaca Jesús, yáté judíonái namànicaté macáita càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. ²⁸ Ewitaté càmíicáaníta nàanàa Jesús ìwali ibáyawaná nanuèripiná ìwalíiseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador ícha wawàsi

ichùulianápinaté úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali. Càité yéetácawa. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica irí macáita càide iyúwaté Dios itàacái icàlidáanácani Jesús ìwali, yáté áibanái nalicùadacani cruz ìwalíse. Yá nabàllacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi ícha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani níái yèepuníyéicatéwa yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli ícha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

³² “Càita wacàlidacuéca piríni yái cayábéeri tàacáisica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlidáanaté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénáinámica càide iyúwaté icàlidáaná tàacáisi wàawirináimi irí, íméerica imichàidáanápinaté Jesús yéetácáisi ícha. Yái rey Davidca nacái itànàacaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali pucháibáaná salmo irícu, David itànàacáinaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté Iiri iríwa: ‘Píacata Nuìrica; siùcade nudéca numàacaca èeri mìnánái náalíacawa Nuìrica píá’, càì ímacaté yái Diosca. ³⁴ Dios icàlidacaté walíni imichàidáanápinaté Jesús yéetácáisi ícha ipíchaná iinámi ibadácawa. Càité Dios ímaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios ímacaté israelitanái irí: ‘Nucàlidacaté rey David irí tàacáisi mabáyawanéeri, cáimiétacanéeri iyú machìwéeri nacái, íméerica numànínápinaté irí cayábéeri. Yá numànìpinácué pirí macáita yái cayábéerica nucàlidéericaté ìwali David irí’, ímacaté yái Diosca. ³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté ímáaná, càmítaté imàaca Jesús iinámi ibadácawa, ínáté rey David itànàaca áiba salmo Dios Iiri

inùmalìcuìse. Dios Iiri íimacaté: ‘Càmita pimàacapiná ibadácawa yái nuináca, núa pìasu wenàiwicaca mabáyawanéerica’, íimacaté yái Dios Iirica. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáalíacawa rey David icùacaté israelitanái càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yái Davidmica, yá nabàllacani yàawirináimi yàasu càliculli irìculéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yái Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha, càmítaté iiná ibadáwa. ³⁸⁻³⁹ Iná píacué nuénánáica, wacàlidacué pírí yái tàacáisica: Peebáidacaalícué Jesús itàacái, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íichawa. Bàaluité profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái, yái tàacáisica icàlidéericaté nalíni cànácaalíte Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacái. Quéwa, éwita wamànicaalí macáita càide iyúwa Moisés itàacái íimáanátá, càicáaníta càmita Dios iicá wía iyúwa mabáyawanéeritá. Néese, siùcade weebáidacaalí Jesús itàacái, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, mabáyawanáca iicáca nacái wía, éwita càmicáaníta mabáyawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánái, ipíchanácué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca pìwali càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmalìcuìse. Dios íimacaté:

⁴¹ ‘Péemlacué cayába, píacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesúnamáicáináta nubànùacué pìwali manuírí yùuwichàacáisi, càulenéeripiná peebáidaca iináwaná ìwali, éwita áibanái icàlidacáaníta pírícué yùuwichàacáisi iináwaná ìwali’,

càité íimaca yái Diosca”, íimacaté nalí yái Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìcuíse, yá càmíiyéi judío nasutáca Pablo íicha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténá nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopinaté nayamáidacatáicawa. ⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu íicha, yá manùbéeyéi judíonái yàacawa náapicha níái Pablo, Bernabé nacái; áibanái nacái càmíiyéi judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judíonái yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa Pablonái yáapicha. Yá Pablonái yàalàaca nía neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nalí cayábéeri.

⁴⁴ Néese áiba sábadò àniwa judíonái iyamáidacatáicawa, batéwa macáita wenàiwica ìyèeyéica yàcalé irìcu nàwacáidáyacacawa néré néemìacaténá Pablonái icàlidáaná nalí Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío ìiwacanánái naicácáiná madécaná wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níái judío ìiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica iicáca náicha Pablonái, níái apóstolca. Yá judío ìiwacanánái nadàbaca natàanica casaquèeri iyú Pablo ìwali. Natàaní nacái báawéeri iyú ìwali, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judíonái iríni macàaluínináta. Yá náimaca:

—Quéecháwanáimi iwàwacutácaté wacàlidacuéca piríni, píacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios itàacái íicha, càmíicáinácué piwàwa picáucawa càmíiri imáalàawa. Iná péemìacué cayába,

siùcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíyèi judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùulàca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali ímacaté:

‘Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá càmíyèi israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalíacaténáwa nùwali. Picàlidáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macái èeri mìnánái iyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’,

íimaca walí yái Wáiwacalica —náimaca níái Pablonáica.

⁴⁸ Néese idécanáami càmíyèi judío yéemlacani, yá casímáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábéeri itàacái ìwali. Yá macáita wenàiwica Dios yèeyéica ícauca càmíiri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica iyéeyéica Pisidia yàasu cáli íinata néemlaca Wáiwacali itàacái. ⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú Pablonái ìwali. Judíonái itàaníca yàcalé íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judíonái. Càita judíonái nawènúadaca yàcalé íiwacanánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica apóstolnái. Yaté namusúadaca Pablonái nàasu cáli íichawa. ⁵¹ Néese, Pablonái nachùpiaca cáli ichùmalé nàabàli íichawa judíonái iicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, náasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínáté níái judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio iyacàlená néré. ⁵² Níacata quéwa Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casímáica nawàwa manuísíwata, Espíritu

Santo nacái icùaca náiwitáise.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Néeseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio ìyacàlená irìculé, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá nacàlidaca nalí Wáiwacali itàacái cáalíacáiri iyú, íná yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío. ² Aibanáita quéwa judío càmíiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnánái íiwitáise, càmíiyéica judío, nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Iná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisiwata. Nacàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú Wáiwacali inùmaliçuise, Yá Wáiwacali imàacaca nalí ichàiniwa nachùnìacaténá cāuláiqueeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái cāmíirica wenàiwica idé imànica. Inaté yéewa macáita náalíacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuise, báisíiri iyú. ⁴ Níái wenàiwica ìyéeyéica yàcalé irìcu càmìta abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapicha. ⁵ Néeseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío natàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca nàináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náalíacawa naináwaná íwali, ínaté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré ípidenéeyéi Listra, Derbe áiba ìyéeyéica Licaonia yàasu cáli íinata. Inaté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca ìyéeyéica mawiénibàa Listra, Derbe

naçái ícha. ⁷ Nacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica, íméeerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Iyacaté áiba Listra ìyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, càmliri idé ìpìnáníca. Yáawinánícaawa meedá yácáináta imusúanáwa yáatúa íchawa. Canácatáita ìpìnání. ⁹ Yái asiali yéemìaca tàacáisi Pablo icàlidéerica. Néese Pablo iicáidaca irí. Yá Pablo yáaliacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápiná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo ímaca irí cachàiníri iyú:

—Pimichàawa pibàlùacawa machacàníri iyú pìabàli iyúwa —ímaca yái Pabloca. Yáta éeruiri yàabàli ipisìa imichàa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìpìnáníca. ¹¹ Níái wenàiwica idécanáami naicáca yái Pablo imàníríca, yá néemíanícaawa cachàiníri iyú. Néemíanícaawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—¡Cuwáináica níái wenàiwicaca! ¡Nadéca nal-icùacawa chènuníise wàatàna iyúwa asìaná! —cài náimaca Pablonái ìwali.

¹² Náimaca Bernabé ìwali cuwáisàiricasani ìpidenéerica Zeus. Náimaca Pablo ìwali cuwáisàiricasani ìpidenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái irí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo ìyéerica mawiénita yàcalé inùma irí, yái nasutácàaluca nàasu cuwáisàiriwa ìpidenéeri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa íiwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái naçái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténáté

Pablonái icàaluíniná naicácáináté Pablonái iyúwa chènuníiséeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanacáita náalíacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíniná, yá Pablonái icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise òyáaná máinícaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipíacawa wenàiwicanái yèewiré, namáidáidaca napíacawa. Náimaca wenàiwicanái irí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué càì pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanàaca wacàlidacaténácué pírí tàacáisi cayábéeri íiméerica iwàwacutácué piwènúadaca píiwitáisewa íicha, yái canéerica iwèni wawàsica písutácaténácué píawawa cáuri Díos íicha, yái imàníricaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupùta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuúri úni nacái, macáita nacái òyéerica cháì èeri irícu. ¹⁶ Bàaluité Díos imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécué pírí cayábéeri imàacacaténácué píalíacawa cawinácaalíni. Ibànuèri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri irícuwa. Yèeri nacái wayáapiná casíimáicaténá wawàwa —náimaca níái Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáaníta nalíni, níái wenàiwicaca, càicáaníta mamáalàacata máiní wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái irí nàacaténá apóstolnái icàaluíniná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquía òyacàlená néese, òyéerica Pisidia yàasu cáli ínata. Aibanái judío yàanàaca Iconio òyacàlená néese nacái. Yá natàaníca nawènúadáanápíná yàcalé

mìnanáí íiwitáise Pablo íicha nanúanápináni íba iyú. Ináté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténáni. Nayúunáidaca néetáidacaténi, íná nawatàidacani yàcalé irìcuíse, yái Pabloca. ²⁰ Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepùà iwàlùacawa yàcalé irìculé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàacatéwa Bernabé yáapicha Derbe ìyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe ìyacàlená irìcu yái tàacáisi ímérica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacali Jesús itàacái. Idécanáami nacàlidacani Derbe irìcu, yáté nèepùà napáchiaca Listra ìyacàlená néré, Iconio ìyacàlená néré nacái, Antioquía ìyacàlená néré nacái, ìyérica Pisidia yàasu cáli íinata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàinínápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì ímèeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacali irípináwa manùba yàawiría ipíchawáise wawàlùacawa Dios ìyacàle irìculé, Dios icùacataléca macáita chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlùadaca ancianonái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nacuèrinánápiná, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacali íicha nalípiná icùanápiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfilia yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí Perge ìyacàlená irìcu. Néeseté Pablonái yàacawa Atalia ídalutalená néré. ²⁶ Atalia néeni nawàlùacatéwa nave irìculé, yá nàacawa manuiri úni yáacubàa àta nàanàacatalétaté Antioquía ìyacàlená néré, namáalàidacáináté namànica macáita náibaidacaléwa Dios irípiná. Antioquía néesecáináté áibanái ibànùacaté nía, nasutácanáamité Dios íicha Pablonái irípiná, náibaidáanápínáté irí. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía ìyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanáté nacái cà míiyéi judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri náapicha, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Néenialíté abénaméeyéi aslanái nàacatéwa Judea yàasu cáli íicha. Yáté nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása cà míiyéi judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianáté judíonái imànica, néese, cà micaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, náimaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàiníri iyú báawacáiná Pablonái yéemìaca nàasu tàacáisi.

Néese macáita náimaca naliwáaca chàinisíiri tàacáisi iyú. Atata níai Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo, Bernabé nacái, áibanái nacái náapicha nàanápínáwa Jerusalén iyacàlená néré. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemlawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemlawa nía càinácaalí Pablonái iwàwacutáaná ichùuliaca cà míyeyi judío namànica circuncisión ìwali.

³ Ináté Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablonái nàasu àyapupiná, yá nabànùaca nía. Pablonái nàacatéwa nachàbacawa Fenicia yàasu cáli ínatalé, Samaria yàasu cáli nacái. Yá nacàlidacaté nalíni cà míyeyi judío iináwaná ìwali namàacacaté náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, idécanáami néemlacani, yá casímáica néemlaca yái tàacáisica.

⁴ Néese Pablo, Bernabé nacái nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré. Yá macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita natàidaca Pablonái cayábéeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata. ⁵ Quéwa abénaméeyeyi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itàacái namichàacawa. Yá náimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutácué wamànica circuncisión cà míyeyi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iwàwacutácué

nacái wachùuliaca namànlínápiná càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté wàawirináimi imànica —náimaca níái fariseoca.

⁶ Iná apóstolnái, ancianonái nacái nàwacáidáyacacawa natàanícáténá ìwali yái wawàsica. ⁷ Idécanáami natàaníca naliwáaca déecuíri iyú, néese Pedro imichàacawa itàaníca nalí. Yá íimaca nalí:

—Píacué nuénánáica, píaliacuécawa bàaluité Dios yeedáca núa pèewíisecué nucàlidacáténá tàacáisi càmlíyéi judío irí, yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ⁸ Néese Dios, yái yáaliérica wenàiwica íiwitáise, yáasáidacaté walí cayábaca iicáca càmlíyéi judío iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios irípiná. Càité Dios yáasáidaca walíni yàacáinaté nalí Espíritu Santo yàacawéeridacáténá nía càide iyúwaté yàaná walí Espíritu Santo. ⁹ Dios iicáca macáita wenàiwica abédanama, wía judíoca, nía nacái càmlíyéica judío. Càica wáaliacawa Dios imàacacáiná iwàwawa nabáyawaná íicha neebáidacáiná Wáiwacali itàacái, íná masacàaca Dios iicáca náiwitáise éwita càmicáaníta namàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica. ¹⁰ Cayábaca Dios iicáca nía, íná ¿cánásicué piwàwa pimànica iyúwa Dios càmlíná iwàwa? Pichùuliacaalícué namànica circuncisión, níara càmlíyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái, pichùuliacaalícué nacái namànica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi, yásí píalimáidacuéca piicáwa Dios, Dios imàacacáinaté iwàwawa nabáyawaná íicha éwita

càmicáaníta namàni iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, yái càulenéri wawàsica càmlírica wáalimá wamànica cayába, wàawirináimi nacái càmítaté náalimá namànica cayábani. ¹¹ Càmítacué cayába càì pimànica, macáicáináta wía judíoca weebáidaca Wáiwacali Jesús idéca imànica walí cayábéeri mawèníri iyú, iwasàanápínaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha ìwalíse yái weebáidáanáca Jesús, càide iyúwa nacái iwasàaná níara càmlíyéica judío —íimaca yái Pedroca.

¹² Néese masànacata nía macáita. Yá néemìacaté Bernabé, Pablo nacái nacàlidaca nalíni Dios imàacacaté nalí ichàiniwa nàyacaalíté càmlíyéi judío yèewi namànicaténá madécaná wawàsi càmlíri áiba wenàiwica idé imànica. ¹³ Idécanáami natàaníca, yá Santiagó íimaca nalí macáita:

—Píacué, nuénánáica, péemìacué nulí: ¹⁴ Simón Pedro idéca icàlidaca walíni càinácaalíté iyú Dios imànica cayábéeri càmlíyéi judío írí quéecháwanáimi yeedácaténá nèewíse nacái yàasunáipináwa, neebáidacáiná Jesús itàacái. ¹⁵ Càita nacái Dios yàasu profetanái náímacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliúise. Dios íimacaté:

¹⁶ ‘Néenialípiná nuèpùawa néese àniwa, yá numàacapiná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷ yéewanápiná israelitanái imàaqueeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmlíyéi israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níái wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸ Núa, Picuèrinácué Dios, núumacatécué piríni, yá báisíta numànipiná macáita càide iyúwaté

núumáaná bàaluité',
 íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Iná nuínáidacawa càmita
 cayába wachùulia namànica circuncisión, yá nacái
 iyúwa profeta Moisés ichùulianaté, níara càmiyéica
 judío imàaquéeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa
 neebáidacaténá Dios itàacái. ²⁰ Iwàwacutácáita
 watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàacaténácué nía
 ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa
 sacrificio ídolo irípiná, yái cuwáinái yéenáiwanáca;
 càmlínápiná nacái naimá áiba yáapicha càmlíchúaca
 náinusíwa, càmlírica nacái nanírísíwa; càmlínápiná
 nacái nayáa iinási càmlírica íiraná imusúawa
 íicha; càmlínápiná nacái nayáa irái. ²¹ Néese
 nawàwacaalí néewáidacawa ìwali yái tàacáisi profeta
 Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse, yá cayábaca
 néewáidacawa ìwali, yácáiná idàbáanátatéwa
 bàaluitémi áibanái judío nadéca néewáidaca
 wenáiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá
 siùca nacáide macái yàcalé imanùbaca naléeca
 Moisés yàasu cuyàluta néewáidacàalu irìcuwa sábadu
 imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa —ímaca yái
 Santiagoca.

La carta a los no judíos

²² Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái
 nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén
 ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái,
 macáita náináidacawa needáanápiná nèewísewa
 abénaméeyéi nabànùacaténá nía Antioquía
 ìyacàlená néré náapicha níai Pablo, Bernabé
 nacái. Yá needáca Judas, áibaalí íipidenéri
 Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba asíanái
 cáimiétacanéeyéi nèewi níai yeebáidéeyéica Jesús

itàacái. ²³ Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yaté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánaicuéca Jesucristo ìwalíisená, wawàwalicué pía wéenánái càmíiyéica judío ìyéeyéica Antioquía ìyacàlená irìcu, Siria yàasu cáli íinata nacái, Cilicia yàasu cáli íinata nacái. ²⁴ Wadéca wéemìaca áibanái iináwaná ìwali, càmíiyéica wabànùacué pìatalé, nasàiwicacuéca pírí wawàsi nàasu tàacáisi iyúwa. Iná càmítacué pialíawa càinácaalícué iwàwacutáanápíná pimànica, nacàlidacáinácué píríni iwàwacutáanásacué pimànica circuncisión. Náima nacái iwàwacutáanása pimànicuéca càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica, wía judíoca, éwita càmícáaníta wachùulla néewáidáanápínácué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵ Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápíná asíanái wèewísewa nàacaténácué naicáca pía, náapicha níái wéenánáica Bernabé, Pablo nacái máiníiyéica cáinináca waicáca. ²⁶ Níái Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacaténá irípiná, éwita áibanái iwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷ Iná wabànùacué pìatalé Judas, Silas nacái natàanínápínácué píapicha, nacàlidáanápínácué pírí machacàníiri iyúni macáita yái watànèericuéca pírí cuyàluta irìcu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espíritu Santo yáapicha càmínápínácué wachùulla pimànica madécaná càulenéeri wawàsi méetàuculé íicha yái máiníríca iwàwacutácuéca pimànica: ²⁹ Picácué piyáa iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irí, yái cuwáináí yéenáiwanáca. Picácué nacái piyáa irái. Picácué nacái piyáa iinási càmíríca

íiraná imusúawa íicha. Picácué nacái piimá áiba yáapicha cà míchúaca pínusíwa, cà mírica nacái pinìrisíwa. Piicácaalícué píchawa yái báawéerica, yásí piyapínácué machacàníiri iyú. Yácata imanùbaca. Wawàwalícuéca pía macáita”, càité íimaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité natàaníca Jerusalén mìnánái yáapicha, yáté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía ìyacàlená néré cuyàluta yáapicha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yáté casíimáica nawàwa manuísíwata cuyàluta ichàiniadacáináté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái iwàwa manuísíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía ìyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néeseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namàacacaténá nèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíni níái ibànuèyéicaté nía. ³⁴ Silas quéwa íináidacatéwa iyamáanápínacawa Antioquía ìyacàlená irícu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía ìyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná ìwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo íimaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéenánaiwa yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca wacàlidacatalécaté Wàiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca càinácaalí nàyaca — íimaca yái Pabloca.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapicha Juan áibaalí ípidenéeri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càmlínápiná cayába natécani, Marcos yèepùacáinátéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá càmitaté iyamáawa náapicha íibaidacaténaté Dios irípiná náapicha, nacàlidacaalíté nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níái Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náiwitáise, canásiwa, íná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yáté nawàlùacawa nave iriculé nàacaténáwa manuúri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudàanápiná nía, yá nabànùaca náichawa Pablonái, náibaidáanápinaté Dios irípiná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli íinatalé, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iwacáidayaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Néeseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré ípidenéeyéica Derbe, Listra nacái. Nérété nàanàaca áiba ùuculliri yeebáidéeri Jesús itàacái ípidenéeri Timoteo. Yáatúa judíosàatúa, yeebáidéechúa Jesús itàacái. Yáanirimi quéwa

griegosàiri, càmlírica judío. ² Listra ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio ìyacàlená mìnánái nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná ìwali, cayábéerica ííwítáise. ³ Yáté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapicha. Yá itéca Timoteo namànicaténá irí circuncisió n báawacáicha judiónái iicáca Timoteo, níái judíoca ìyéeyéica yàcalé irícu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná náalíacatéwa Timoteo yáanirimi ìwali griegosàirimicani, càmlíri judío. ⁴ Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénácaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta irícuíri tàacáisi nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén mìnánáica natànèericaté cuyàluta irícu, nàalàacaténáté càmlíyéi judío. ⁵ Iná yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemìaca Pablonái yàalàaná nía, yá neebáidaca cachàiníwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamáalàacata nawènúadaca náíwítáisewa neebáidáanápiná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Néeseté Espíritu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu cáli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu cáli íinatalé, Galacia yàasu cáli nacái. ⁷ Néese nàyacaalíté mawiénita Misia yàasu cáli irí, yá náináidacatéwa nawàlùanápínáwa Bitinia yàasu cáli íinatalépiná quéwa Espíritu Santo Jesús ibànuèrica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸ Néese nachàbacatéwa Misia yàasu cáli íinatalé. Yá nalicùacawa Troas íidalutalená néré. ⁹ Yá táiyápi Pablo iicácaté yéenáíwanási nacáiri, Dios

néeséeri. Yá iicáca asìali Macedonia yàasu cáli néeséeri. Yái asìali ibàlùacawa isutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata. Yá íimaca Pablo irí: “Aquialé Macedonia yàasu cáli ínatalé, piyúdàa wía”, íimaca. ¹⁰ Néese Pablo iicácáináté yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìaca wàasuwa àyapu piná caquialéta wàacáténáwa Macedonia yàasu cáli néré, wáalíacáináwa báisíiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlídáanápíná nalí cayábéeri tàacáisi Jesús iináwaná ìwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Néeseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlùacatéwa nave iriculé, iyéerica Troas ídalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuíri úni yáacubàa iwàwata néré ípidenéchúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata ínata. ¹² Wàacawa cáli ínatabàa Neápolis iyacàlená ícha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená iriculé, nàyacataléca níái manùbéeyéi romanosíwa. Yái yàcaléca máiníiri cachàinica Macedonia yàasu cáli yéená ínata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³ Aiba sábado judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé ícha. Yá wàacawa inanábalé wéemìacáináté judíonái iináwaná ìwali nasutáca níawawa Dios ícha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios ícha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nalí Dios itàacái. ¹⁴ Abéechúa néená ípidenéchúa Lidia, Tiatira iyacàlená mìnalu. Uái Lidia iwéndéchúa cawèníiri wáluma cúulíiri capìraléwaca iicácanáwa. Uái inanái, yèechúa Dios icàaluíniná, uémìaca

wacàlidáaná naliní. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nali. ¹⁵ Yá ubautizácawa, áibanái nacái ucapèe irìcuíyéica. Néese úumaca walí:

—Píináidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisíiri iyú, yásí aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cái úumaca walí mamáalàacata àta wàacatalétatéwa wayamáacawa nacapèèicu.

¹⁶ Néesetécáwa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácaténá wíawawa Dios íicha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenàiwicanái ipáyaidaca uwicùlidacaténá. Uíwacanánái needácaté naliwa manùba plata ùwalíise úái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷ Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wáamiwáise, wía Pablonáica. Yá uémíaníca ùacawa:

—Níái aslanáica, náibaidaca chènuníiséeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacaténácué piríni Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —úumaca wàwali, wía Pabloca.

¹⁸ Uémíanícawa ucàlidacani madécaná èeri àta maséecataléta Pablo yéemíaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá íimaca demonio irí idacuèrica uíwítáise:

—Jesucristo inùmalícuíse nuchùulía piacawa uícha —íimaca yái Pabloca. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹ Néese mànacàu íiwacanánái náalíacawa canácata quirínama needápinaté naliwa plata ùwalíise, íná náibàaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía yàcalé íiwacanánái yàatalé, yàcalé mìnánái nàwacáidacàalu.

²⁰ Yá nacháawàaca Pablonái iináwaná ìwali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái ìwali:

—Níái asíanáica judíónái meedá. Calúaca namànica wàyacàle mìnánái. ²¹ Néewáidaca wía wèepunínápináwa càide iyúwa áiba íiwitáisesi íimáaná méetàuculéerica wáiwitáise íicha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, íná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²² Iná yàcalé mìnánái canánama nadàbaca néemíánícawa báawéeri iyú Pablonái ìwali, yá jueznái nachùullàca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadáidaca Pablonái àicu iyú manùba yàawiría àta náiraná imusúacatalétawa nàwalíise. ²³ Idécanáami nanúadáidaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ibànaliculé. Yá nachùullàca yái icuèricaté presoíyéi ibàna icùanápíná nía cayába. ²⁴ Yeebáca yái nachùullanácani, íná yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca iwàlùadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ibànaná iriculé alé imáalàanácawa. Yá icàbadàaca nacàwa pucháiba tabla imiéyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵ Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios íicha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemìaca natàacái. ²⁶ Néese yáta cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, íná yái presoíyéi ibànaca icusúacawa macáita cachàiníiri iyú. Yá presoíyéi ibàna inùma imanùbaca nàacùacawa macáita, cadena nacái nadacùanáca nía nacaláacawa náicha macáita níái presoíyéica iyéeyéica presoíyéi ibànalicu. ²⁷ Néeseté, yái asìali icuèrica presoíyéi ibàna icawàacawa. Yá iicáca presoíyéi ibàna inùma canánama yàacùacanéerica, yá imusúadaca yàasu espada machete nacáiriwa, inúacaténá

yáawawa, iyúunáidacáiná nachúuliacatéwa ícha, níái presoíyéica. ²⁸ Quéwa Pablo imáidaca irí:

—¡Picá pinúa píawawa! ¡Wàyaca macáita! —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna ichùuliaca yàasu wenàiwicawa itéenápiná irí quichái lámpara nacáiri, yá ipia iwàlùacawa Pablonái yàatalé itatácawa yàacawa icalùniwa. Yá ibàlùacawa yùului ipùata iyúwa Pablonái irí. ³⁰ Yá imusúadaca nía presoíyéi ibàna irìcuíse, níái Pablonáica. Yá isutáca yéemìawa nía:

—Píacué aslanáica, ¿càinásica iwàwacutá numànica yéewanápiná Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íchawa? —íimaca nalí. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, nía nacái picapèe irìcuíyéica —náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nalí nacái iyéeyéica icapèe irìcu, yái icuèrica presoíyéi ibàna. ³³ Yá néese, yaté horaca, bamuchúami catá, yái icuèrica presoíyéi ibàna íibaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía àicu iyú. Yá ibautizácawa, yéenánái canánama nacái nabautizácawa. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca nía icapèe irìculéwa. Yá yàaca nayáapíná. Yá cayábaca iwàwa, yéenánái nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté yàacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyéi ibàna néré nachùullacaténá nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyéi ibàna íimaca Pablo irí:

—Níara juezca nachùulìaca nuwasàacuéca pía, íná pimusuáacuéwa matuíbanáita —íimaca Pablonái irí. ³⁷ Quéwa Pablo íimaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía àicu iyú, wía romanosíwaca wenàiwicanái yàacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná ìwaliwa, Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná nàuwichàidéeripiná wía ìwalíise. Yá nadéca náucaca wía presoíyéi ibànalìculé. Siùcade nawàwa nawasàaca wía ibàacanéeri iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni càì. Pìacué picàlidaca nalí níani juezca níacaténáta iwasàa wía —íimaca yái Pablocà.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Iná cáaluca jueznái néemìaca naináwaná ìwali romanonáicáiná níai Pablonáica. ³⁹ Néese níai juezca nàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái íicha wawàsi namàacáanápíná nawàwawa íicha yái báawéerica jueznái imànìiricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía presoíyéi ibàna íicha. Néese nasutáca Pablonái íicha wawàsi manuísíwata nèepùanápínáwa yàcalé íicha. ⁴⁰ Pablonái namusuáacawa presoíyéi ibàna íicha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis ìyacàlená irìcubàa, Apolonia ìyacàlená nacái. Yáté nàanàaca Tesalónica ìyacàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu.

² Càide iyúwaté Pablo íiwitáise ìyáaná, iwàlùacawa néewáidacàalu irìculé sábadò imanùbaca, máisiba sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàaníca náapicha, icàlidaca nacái nalíni càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèripináté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutátaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutátaté nacái icáucàacawa. Yá Pablo íimaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuéca pirí iináwaná ìwali, yácata yái Mesíasca Dios ibànuèripináté walí Wacuèrinápiná, wía judíoca —íimaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yáté nèepunícawa Pablonái yáapicha. Madécaná griegonái yèeyéi Dios icàaluíniná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida nacái. ⁵ Quéwa áibanái judío càmiyeyi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemìaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyéi íiwitáise, níái machawàaquéeyéica ìyèeyéica calle irìcubàa, nawènúadánápiná yàcalé mìnánái íiwitáise canánama calúacaténá naicáca Pablonái. Yá wenàiwicanái ipìacawa, néemíanicawa, yá nawàlùacawa cachàiníiri iyú Jasón icapèe irìculé nacutátaténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéénápiná nacái nía yàcalé íiwacanánái yàatalé nacháawàacaténá Pablonái iináwaná ìwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níái Pablonáica, íná níái manùbéeyéi

wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatàidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé íiwacanánái irí. Yá náimaca néemíanicawa:

—¡Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namànica macái èeri mìnánái ííwitàise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! ¡Iná càmita èeri mìnánái nàyaca matuíbanáiwaca! ¡Siùca Pablonái nadéca nawàlùacawa wàyacàle irìculé nacái!
⁷ ¡Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe irìculéwa! Macái namànica máiní méetàuculéeri wawàsi emperador itàacái íicha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná ìyacasa áiba wacuèrinápiná, yáara íipidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécanáamité néemìacani, yá báawaca nàináidacawa nawàwawa, níái wenàiwicaca, nía nacái yàcalé íiwacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái ìyéeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé íiwacanánái càide iyúwa yàcalé íiwacanánái ichùulianá napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepunícawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níái Tesalónica ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàacaténáwa táiyápi Berea ìyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé.
¹¹ Abénaméeyéi judío ìyéeyéica Berea ìyacàlená irìcu cáimiétacanéeyéica nía Tesalónica ìyacàlená mìnánái íicha, íná néemìaca cáalíacáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea ìyacàlená mìnánái yéewáidacawa tàacáisi ìwali profetanái

itànèericaté Dios inùmalìcuíse, náalíacaténáwa asáisi báisíiricaalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madécaná nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesús itàacái. Aibanái nacái griegonái manùbéeyéi neebáida nacái, madécaná wenàiwica cáimiétacanéeyéi, inanái, asianái nacái. ¹³ Quéwa abénaméeyéi judío Tesalónica iyacàlená néeséeyéi néemíacaté Pablo iináwaná iwali icàlidáaná Dios itàacái Berea iyacàlená irícu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé mìnánái íiwitáise nawàwacaténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacaténá nía. ¹⁴ Yási níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná iyéerica manuiri úni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea iyacàlená irícu. ¹⁵ Níai itéeyéicaté Pablo nàacawéeridacani àta nàanàacatalétaté Atenas iyacàlená néré. Néese nèepùacawa íicha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacaténá Silas, Timoteo nacái nàanápinátéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶ Inaté Pablo iyaca Atenas iyacàlená irícu. Icùaca iyaca nàanàaca néré níai Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáinái yéenáiwana ibàlùèyécawa néenibàa, Atenas iyacàlená mìnánái isutéeyéica yáawawa íicha. ¹⁷ Iná Pablo itàanica judíonái yáapicha néewáidacàalu irícu, náapicha nacái áibanái yèeyéica Dios icàaluíniná. Icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná iwali. Nasutáca néemíawani nacái. Eeri imanùbacata nacái Pablo itàanica áibanái yáapicha càiyéinácaalí ibàlùèyécawa yàcalé bamuchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápiná

Jesús itàacái. ¹⁸ Nàyaca néeni abénaméeyéi asìanái yéewáidéeyéiwa epícureonái yàasu tàacáisi ìwali. Aibanái asìanái nacái yéewáidéeyéiwa estoiconái yàasu tàacáisi ìwali. Aiba èeri nàanàaca Pablo. Yá nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica ìwali itàaní mamáalàacata yái asìalica? —náimaca nalíwáaca. Quéwa áibanái íimaca Pablo ìwali:

—Cawàwanáta itàaníca áibanái cuwáinái inùmaliçuise áiba íiwitáaná cuwáinái wàasu cuwáinái íicha —náimaca ìwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná ìwali imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ¹⁹ Iná namáida natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa ípidenácataléca Areópago, náiwacanánái ìwacáidáyacacatalécawa, cáalíacáiyéi nacái. Yá nasutáca néemìawa Pablo:

—¿Cawinásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica?

²⁰ Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi càmlíricáwa wáallíawa ìwali. Iná wawàwa wáallíacawa càinácaalí íimáaná yái tàacáisica —náimaca Pablo irí.

²¹ Càité náimaca Pablo irí níacáiná Atenas ìyacàlená mìnanáica, áibanái nacái ìyéeyéica nèewi, casíimáica néemìaca natàaníca èeríapinama macái wàlisài tàacáisi ìwali.

²² Iná Pablo yàa ibàlùacawa nàacuéseimi níai ìwacáidáyacquéeyéicawa Areópago néeni. Yá íimaca nalí:

“Píacué, Atenas ìyacàlená mìnanáica, núalíacuécawa piináwaná ìwali pìanácué cuwáinái icàaluíniná manuísíwata. ²³ Nuchàbacáinaté

nuicáca níara manùbéeyéi pisutácatáicuéca, yá nùanàaca áiba altar tàacáisi ichanèericawa ìwali. Yá tàacáisi íimaca: ‘Dios irípiná, yàara càmlírica wáallíawa ìwali’, íiméeri. Quéwa péemìacué cayábani. Yái Dios pièricuéca irí cayábéeri càmlíricué pialía

ìwali, yáca Dios yái nucàlidéericuéca pírí iináwaná ìwali.

²⁴ “Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita wawàsi ìyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chènuníiséeyéica, yá nacái cáliquéi. Càmita Dios ìya templo irìcu wamànírìca wacáapi iyúwa. ²⁵ Canáca imáapuèri wáicha wamànírìpiná irí. Abéerita Dios yái yèerica wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita wàasu.

²⁶⁻²⁷ “Dios idàbacaté abéeri asìali, abéechúa inanái nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnánáica canánama, ìyéeyéica macái cáli. Dios ichùuliacaté wàwali macáita càinápinácaalí wàasu èeri, càinápinácaalí nacái wàasu cáli, wacutácaténá wáallácawa Dios ìwali, éwita càmicáaníta wáalimá waicácani watuí iyúwa. Quéwa càmita càulená wáallácawa ìwali. ²⁸ Dios yèericáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica tàacáisi ìiméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, càì natànàaca. ²⁹ Dios yéenibecáiná wía, íná càmita cayába wáináida Dios yéenáiwánáca yái ídoloca, yái yéenáiwánási wenàiwica imànírìca oro ícha ídolopiná, yá nacái platéechúa ídoloca, íbéechúa ídoloca nacái iyúwa nayúunáidáaná Dios yéenáiwánácani. ³⁰ Bàaluité èeri, càmitaté wàawirináimi yáalíawa, íná Dios ìidenìacaté yái namànínáca. Quéwa siùcade ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa wabáyawaná íchawa, wamàacacaténá wáichawa yái wabáyawaná wamànírìca. ³¹ Dios idéca ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé èeripíná icàlidáanápiná báisìliri iyú èeri mìnánái íbáyawaná ìwali, yémìacaténá naináwaná ìwali

cáaliacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asiali icàlidáanápíná naináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càirínácaalíni, yái Jesúsca, Dios imichàidacáináté Jesús yéetácáisi íicha”, íimaca nalí yái Pabloca.

³² Néese Atenas mìnánái idécanáami néemàaca iináwaná imichàanáwa yéetácáisi íicha, yá abénaméeyéi nèewi naicáaníca Pablo iquíniná. Quéwa áibanái íimaca Pablo irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná —náimaca Pablo irí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebáidaca iríni. Abéeri íipidená Dionisio, abéeri néenáca, níai Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, uípidená Dámaris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús itàacái.

18

Pablo en Corinto

¹ Néeseté Pablo yàacawa Atenas ìyacàlená íicha Corinto ìyacàlená nérépiná. ² Corinto ìyacàlená irícu Pablo yàanàaca abéeri judío íipidenéeri Aquila, abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila yáapichawa. Iwàwacutácaté namusúacawa Italia yàasu cáli íicha, yácáiná emperador romanosàiri Claudio, icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùulíacaté macái judíonái imusúacawa Roma ìyacàlená íicha. Ináté níai Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli íicha, néese nàanàacaté Corinto ìyacàlená

néré. Yá Pablo ipáchiaca níái Aquilanáica.
³ Pablo iyamáacatéwa íbaidacaténá náapicha náibaidacáiná yái wawàsi Pablo yáaliérica íbaidaca, capìima íimamisíirica. ⁴ Néese sábadò imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlùacawa néewáidacàalu irìculé. Yá icàlidaca nalí Jesús iináwaná ìwali. Iwàwacaté nacái iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, níái judíoca, nía nacái càmíyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íchawa yàasu íbaidacalésiwa capìima íimamisíirica icàlidacaténá mamáalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judíonái íiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuèrinápínáca Dios ibànuèricaté judíonái irí.
⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwideca namànica Pablo, yá nadàbaca natàaníca ìwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínáté nía. Yá íimaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná ìwalíisecuéwa. Canácata nubáyawaná ìwalíise yái piùwichàanápínácuécawa, nùalàacáinácué pía yùuwichàacáisi íchaná. Siùcade nùacawa nucàlidacaténá yái tàacáisica càmíyéi judío irí — íimaca yái Pabloca.

⁷ Yá Pablo imusúacawa judíonái yéewáidacàalu irícuíse. Yá iwàlùacatéwa áiba asíali icapèe irìculé càmíiri judío, íipidenéerica Ticio Justo. Yái asíali yèericaté Dios icàaluíniná. Idèniaca icapèewa judíonái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸ Iyacaté áiba

judío ípidenéeri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéenánái yáapichawa. Madécaná Corinto ìyacàlená mìnánái nacái néemìaca Jesús iináwaná ìwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáiwa, náasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹ Néese áiba catá Wáiwacali íimaca Pablo irí yéenáiwánási nacáiri irícuíse: “Picá cáalu pía. Picàlida nalí nutàacái mamáalàacata, picá masàna pía. ¹⁰ Núcáináta píapicha íná canácata yáaliméeri imànica pirí báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenàiwicawa judíonái yeebáidéeyéipiná nutàacái yá yàcaléquéí”, íimaca yái Wáiwacalica. ¹¹ Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto ìyacàlená irícu. Yá yéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú.

¹² Quéwa néenialité Galión gobernador icùacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca Pablo nacháawàacaténá iináwaná ìwali Galión gobernador irí. ¹³ Yá náimaca gobernador irí:

—Yái asìalica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíniná iyúwa càmlíná romanonái ibatàa wamànica — náimaca.

¹⁴ Néese Pablo batéwa idàbaca itàaníca, quéwa yái Galión íimaca judíonái irí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica irí wawàsità, càmicaalí nacái, imànicaalí ibáyawanáwa manuísíwatatá, yásí báisíta nuìdenìaca quiríta nuémìacaténácué cayába písàna picháawàanácué iináwaná ìwali, píacué judíoca. ¹⁵ Quéwa píasu

wawàsicué meedáni, pitàanícáténácué piríwáaca chàinisíri iyú, canéeri iwèni tàacáisi ìwali, náipidená ìwali nacái, ìwali nacái yái pichùullánácuéca. Pichùnìacué píawamitani yái wawàsica càmicáiná nuwàwa nuémìacuéca pìasu wawàsi iináwaná ìwali —íimaca yái gobernadorca.

¹⁶ Yá yúucaca íchawa nía capìi irìcuíse, yái capìi imàdáanáca gobernador yéemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. ¹⁷ Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judíonái yéewáidacàalu íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matuíbanái meedá Galión iicáca yái namànírica.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto iyacàlená irìcu madécaná èeri mamáalàacata. Néese itàaníca náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacáténá nalí iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matuíbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé náapicha níái Priscila, Aquila nacái yàacáténáwa manuírì úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Quéechatécáwa nàanàaca Cencrea ídalutalená néré. Yá nayamáidacawa néré maléená èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave irìculé àniwa, Pablo idalúaca íiwita ibáináwa imáalàidacáinaté imànica áiba íibaidacalési càide iyúwa icàlidáanaté Dios irìni, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁹ Néeseté nàacawa àniwa manuírì úni yáacubàa àta nàanàcataléta Efeso ídalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níái Priscila, Aquila nacái iwàlùacáténáwa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá itàaníca judíonái yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa néré. ²⁰ Yá nasutáca

Pablo íicha wawàsi manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmitaté iwàwa iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá íimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén iyacàlená irìcu áiba èeriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namàníiripínaca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yásí nuèpùacué nupáchiaca pía àniwa”, íimaca yái Pabloca. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé, yàacaténáwa manuiri úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso iyacàlená íicha. ²² Idécanáami Pablo yàanàaca Cesarea íidalutalená néré, yáté yàacawa cáli íinatabàa Jerusalén iyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécanáamité itàidaca nía néré, yáté yàacawa Antioquía iyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunicaténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatabàa, Frigia yàasu cáli íinatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialíté áiba judío íipidenéri Apolos, Alejandría iyacàlená néeséri yàanàacaté Efeso iyacàlená néré. Yái Apolos yáalíaca icàlidaca Dios itàacái cáaliacáiri iyú, yéewáidacaté nacáiwa cayábéeri iyú tàacáisi ìwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmaliçuise, íná yéewa yáalíacawa ìwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ìwali icàlidéerica càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná wàyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali manuísíwata macái iwàwalicùsewa. Yéewáida wenàiwicanái amaláwaca Jesús ìwali, éwita yáalíacáanítawa abéerita

ìwali yái Juan el Bautista ibautizáanáté wenàiwica iwènúadéeyéicaté ìiwitáisewa Dios irípiná. ²⁶ Yá Apolos idábaca icàlidaca macàaluíninátani judíonái yéewáidacàalu irícu. Quéwa Priscila, Aquila nacái idécanáamité néemiaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca iríni macáita yái Wáiwacali iináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacái Acaya yàasu cáli néré. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànùaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápínani cayábéeri iyú, yái Apolosca. Yàanàacaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísíwata, níai Dios imàníiyéica irí cayábéeri mawéníiri iyú imàacáanápíná neebáidaca Jesús itàacái. ²⁸ Yácáiná Apolos icàlidacani macái wenàiwica yàacuésemi, cachàiníiri iyú nacái imawènìadaca nàasu tàacáisi níai judíoca. Icàlidacaté nalí machacàníiri iyúni càinácaalí íimáaná tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise, yáasáidacaténá Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèricaté nalí.

19

Pablo en Efeso

¹ Idècunitàacá Apolos ìyaca Corinto ìyacàlená irícu, yá Pablo yàacawa ichàbacawa dúlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso ìyacàlená irículé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá íimaca nalí:

—¿Dios ibànùasicué pirí Espíritu Santo, peebáidacaalítécué? —íimaca yái Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíiri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná —náimaca. ³ Néese Pablo isutáca yéemìawa nía àniwa:

—¿Càiríinácaalícué tàacáisi peebáidaté ìwali, naba-utizácaténácué píá? —íimaca yái Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yái tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadánápináté wáiwitáisewa Dios irípiná —náimaca. ⁴ Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizácaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Juan icàlidacaté nalí nacái iwàwacutáanápináté neebáidaca áiba itàacái, yái yàanèripinácaté Juan yáamirìcubaa, yái Jesúsca —íimaca yái Pabloca.

⁵ Idécanáami néemìacani, yá nabautizácawa Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, neebáidacáiná itàacái. ⁶ Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàaca yàacawéeridacaténá nía, yá natàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíiri èeri mìnánái itàacái. Nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. ⁷ Cawàwanáta doce namanùbaca asìanáica níái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái.

⁸ Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso iyacàlená néré máisiba quèeri. Eeri imanùbaca icàlidaca nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacái náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹ Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemìaca Pablo yàasu

tàacáisi, yá càmita nawàwa neebáidacani. Nataànica wenàiwicanái irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yái cayábéeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmita quirínama icàlida nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Itécaté nacái yáapichawa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu irículé. Yaté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacái èeri imanùbaca. ¹⁰ Pablo icàlidacaté nalíni pucháiba camuí. Inaté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judíonái, nía nacái càmíiyéica judío néemìata nacái. ¹¹ Yá Dios imàacaca Pablo ichùnìaca manùbéeyéi máníiyéi cáuláicaca. ¹² Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacái cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùnìacawa níai cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanái íicha nacái.

¹³ Quéwa áibanái judío yàanàacaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica íicha Wáiwacali Jesús íipidená iyú. Yá náimaca demonionái irí: “Jesús inùmalícuíse wachùulìacuéca piacawa, yái Jesúsca Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴ Càité siete asìanái judíonái imànica. Náaniri íipidenáté Esceva, abéeri sacerdote íiwacalináca. ¹⁵ Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio asìali íicha, yá demonio íimaca nalí: “Núalíaca nuicáca Jesús. Núalía nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalía nuicáca píá”, íimaca nalí yái demonioca.

¹⁶ Yáta yái asìali demonio idacuèri íiwitáise, ipisìacawa nàwali, níai sietéeyéica imanùbaca

asìanàica. Yá inúadáidaca nía cachàiníiri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáiwíiri iyú, àta nèepùacatalétawa napìacawa capìi irìcuíse, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷ Néese macáita Efeso ìyacàlená mìnánái, judíonái canánama, cà míiyéi judío nacái, néemìacaté naináwaná ìwali, níái sietéeyéi asìanàica, íná yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísíwata, yá nánáidacawa cáimiétaquéri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸ Madécaná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nabàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namàníricaté.

¹⁹ Madécaná nacái camàliquéeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yái cuyàluta icàlidéerica sapìi ìwali, namàlica ìwali nacái. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso ìyacàlená mìnánái iicápiná náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa namàlica íichawa. Aibanái naputàacaté nawèni níái cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mil namanùbaca dracma, yái cincuenta mil èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemìaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbacawa yái wawàsica, yá Pablo íínáidacatéwa ipáchíanápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténáwa àniwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Imacaté nacái idécanáamité ipáchiaca Jerusalén ìyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápináté yàacawa Roma ìyacàlená néré, íimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyúudéeyéicani nàacaténáwa ipíchalépiná Macedonia yàasu cáli

néré. Níái yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idècunitàacá nèepunícawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialíté áibanái nadàbaca natàaníca báawéeri iyú nàwali níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abénaméeyéi Efeso ìyacàlená mìnánái báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái nàináidacawa.

²⁴ Abéeri asìali ípidenéri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imàníirité platéeri yéenáiwánási cawèníri. Imànicaté achúméri capìi platéeri, templo nacáiyéi iicácanáwa nasutácàalu níawawa nàasu cuwáisàatúa íichawa ípidenéchúa Artemisa. Aibanái imàníiyéi achúmanaméeyéi capìi platéeri, càasuca máiní nía Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná

Demetrio ìwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàníiyéica platéeri wawàsi, yá íimaca nalí canánama: “Píacué asìanáica, píalíacuécawa wàyaca càasuíri iyú ìwalíise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécuéca

piicáca, péemìaca nacái yáara Pablo icàlidéerica yèepunícawa tàacáisi. Itàaníríca wáibaidacalé ìwali, níái ídolo cuwáiná yéenáiwáná wamàníiyéica, Pablo íimaca càmitasa báisi Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica íiwitáise cuwáiná íicha cháí Efeso ìyacàlená írìcu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiníri

báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmicáiná quirínama wenàiwica iwènìapíná yái ídoloca wamàníríca. Ua nacái wasutácàalu iináwaná imáalàapínacawa wáicha,

úara manuíchúa temploca wasutáàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa íicha ípidenéechúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíniná, úái macái wenàiwica yèechúaca icàaluíniná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca, macái èeri mìnánái nacái”, íimaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemíaca Pablo iináwaná, yá máini báawaca nawàwa ìwalíise. Yá nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú, néemíanicawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica!” còi néemíanicawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica napiacawa néemíaca nasàna àta máiwitáiseacataléta madécaná Efeso ìyacàlená mìnánái. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái, níai Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Yá napiacawa nawatàidaca nía manuíri nàwacáidacàalu irìculéwa, ìyéerica Efeso ìyacàlená irìcu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténáni manùbéeyéi wenàiwica irí. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmita nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánáica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo irí isutácaténá íicha wawàsi manuísíwata ipíchanaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacàalu irìcu abénaméeyéi néemíanicawa nàyaca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemíanicawa nàyaca áiba wawàsi nacái máiwitáiseacáiná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nèewi càmita náalíawa càinápinácaalí wawàsi ìwali nàwacáidáyacacatéwa. ³³ Néese abénaméeyéi

judío ìyèeyéica néeni náibàaca nawesíaca asìali ìipidenéeri Alejandro, ibàlùacaténáwa macái wenàiwica yàacuésemi. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro irí. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica irí masànacaténá nía, Alejandro iwàwacáináté icàlidaca judíonái iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí náalíacaténáwa canácasa judíonái imàníri ibáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica náalíacawa judíocani, yái Alejandroca, yá nadàbaca néemíanícawa. Pucháiba hora néemíanícawa mamáalàacata macáita namanùbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica!”, càì náimaca néemíanícawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso ìyacàlená mìnánái icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá ìimaca nalí: “Píacué Efeso mìnánáica. Macái èeri mìnánái náalíacawa wàyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyéica cayába templo wasutácàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa Artemisa íichawa, náalía nacáíwa wacùaca Artemisa uénáíwanámi, yáara náiméerica ìwali yúuwèericasawa chènuníise bàaluité cuwáinái yàasu cáli íicha. ³⁶ Macái èeri mìnánái náalíacawa báisícani, íná matuíbanáicué pía. Picácué máíwítáise píawa, pimànicáichacué wawàsi máíwítáiséeri iyú. ³⁷ Níacáiná asìanáica pitéeyéicuéca aléi, càmita nayéedua wawàsi irícuíse, yáara wasutácàalu wíawawa Artemisa íicha, càmita nacái natàaní báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái íibaidéeyéica yáapicha nawàwacaalí nacháawàaca naináwaná ìwali jueznái irí, yá ìyaca

jueznái yéemièripiná natàacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníiri iyú yàcalé íiwacanánái irí. ³⁹ Piwàwacaalícué áiba wawàsi, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawàsi níara yàcalé íiwacanánáica, nàwacáidáyacapinácaalíwa, càide iyúwa wacuèrinánái romanonái ichùullianá wamànica. ⁴⁰ Máiníiri báawaca yái pimàníricuéca cháí. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná ìwali, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica, náimapiná wamànica ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa. Náiwacanánái yéemìacaalí càinácaalícué pimàníiná cháí bàwina, yásí nasutá néemìawa núawa cánácué yéewaná pimàni máini máiwitáiséeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlidaca nalíwani”, íimaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùullaca nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàalu irícuísewa, yá nàaca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso ìyacàlená mìnánái imàníináca máiwitáiséeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàacaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanùbaca ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuíri iyú níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri.

Néeseté mawiénica yéenáíwaná iwàlùanápínatéwa nave irìculé yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemìaca judíonái iináwaná náináidáanáwa namànínápiná irí báawéeri. Iná iwènúadaca íiwitáisewa, yá íináidacawa yèepùanápínatéwa cáli íinatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli íinatalé. ⁴ Nàa nacáíwa yáapicha áibanái íipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro ìirica, Berea iyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níái pucháiba asìanáica Tesalónica iyacàlená mìnanáica; Gayo nacái, Derbe iyacàlená mìnalic; Timoteo nacái; Tíquico nacái, Trófimo nacái, níái pucháiba asìanáica Asia yàasu cáli nééséeyéica. ⁵ Níái asìanáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas íidalutalená néré. ⁶ Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judíonái iyáacaalíte pan cànmíiri idènià levadura, yáté wàacawa Filipos íidalutalená íicha manuíri úni yáacubàa nave irìcu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níái wáapichéeyéicawa Troas íidalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Néeseté domingo irìcu, wàwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacùacaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cena. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápinaté Pablo yàacawa náicha mapisáita, íná icàlidaca nalí àta bamuchúamicataléta catá. ⁸ Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdàaná irìculé iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuèeyéicawa nacamalá piná. ⁹ Néese abéeri ùuculíiri íipidenéeri Eutico

yáawinéeriwa iyaca ventana irìcu. Pablo itàanícáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùuculirica. Yá iimáca íchawa yáawinacawa. Néese icaláacawa ventana irìcuíse, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetácawa. ¹⁰ Pablo iricùacawa ùuculiri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùuculirimi irí, yá Pablo yeedácani yùucutaléwa. Yá iimaca nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Néeseté Pablo yèepùà iwàlùacawa nàwacáidacàalu irìculé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icàlidacaté nalí mamáalàacata, àta amalácataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹² Néese yái ùuculirica, yèepùacawa yéenánái yáapichawa, icáucàacáinátéwa, íná yéewa casímáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Néeseté wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave irìcu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacatalétaté Aso ídalutalená néré wáipunitáidacaténá Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáináté yàacawa néré cáli ínatabàa.

¹⁴ Wàanàaca Pablo Aso ídalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave irìculé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene ídalutalená néré.

¹⁵ Néeseté wàacawa Mitilene ícha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos ídalutalená néré, idécanáamité wayamáidacawa Troguilio ídalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèepùà wàacawa. Yá wàanàaca Mileto ídalutalená néré. ¹⁶ Càité wèepunícawa

càmicáináté Pablo iwàwa idècunìacawa manùba èeri Asia yàasu cáli íinata. Càmitaté nacái iwàwa yàacawa Efeso ìyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén ìyacàlená néré iwàwacáináté iicáca náapicha judíonái yàasu culto ípidenéerica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo ìyaca Mileto ídalutalená néré, yáté ibànùaca tàacáisi Efeso ìyacàlená néré imáidacaténá ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso ìyacàlená mìnánái. ¹⁸ Idécanáamité ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo íimaca nalí: “Píaliacuécawa nuináwaná ìwali, càinácaalíté nùyacuéca pèewi èeri imanùbaca nùanàacatáiseté Asia yàasu cáli ínatalé àta siùca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nùyaca pèewi íbaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca núawawa. Máini achúmacaté nuwàwa nàwali níara càmíiyéicaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáiwa cáiwíiri iyú judíonái nawàwacáináté imànica nulí báawéeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmítaté numáisanla píichacué tàacáisi iyúudèeripinácuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáisipináta idècunitàacá nucàlidacuéca piríni nàwacáidacàalu néré, nacapèe irìcu nacái. ²¹ Nùalàacaté níara judíoca, càmíiyéi judío nacái. Núumacaté nalí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná neebáidáanápiná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Iná siùcade nùacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùulíaca nùanápináwa néré, càmíta quéwa núalíawa càinápinácaalí namànica nulí néré.

²³ Núalíacáitawa abéeri wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icàlidaca nulíni náucáanápíná núa presoíyéi ibànalìculé, nùuwichàanápíná nacáíwa madécaná yàawiría. ²⁴ Quéwa càmita nuicá núcáucawa iyúwa máiníiri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casímáiri iyú, yái nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulièrica numànica, núcàlidáanápíná tàacáisi wenàiwicanái irí, yái cayábéeri tàacáisi íiméerica cáinináca Dios iicáca wenàiwica.

²⁵ “Siùcade núalíacawa báisiiri iyú càmitacué piicá núa quirínama, píacué núcàlidéeyéicaté irí yái tàacáisica icàlidéerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná siùcade nuwàwacué núcàlidaca piríni, canáca nubáyawanácué pìwalíise, péetácaalícuéwa pibáyawaná yáapichawa, nùalàacáinátécué pía. ²⁷ Nucàlidacatécué pirí macái tàacáisi Dios iwàwéericuéca píalíacawa ìwali; càmitacué nubàa pícha tàacáisi, ibatàa abéeripínáta, càmitacué nubàa píchani. ²⁸ Iná piicácué píchawa cayába, picùacué píiwitáisewa báawéeri íicha. Picùacué nacái macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa pìyacàle nérécué, yácáiná Espíritu Santo imàacacué picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènièyéicaté Iiri íiraná iyúwa. ²⁹ Núalíaca nacáíwa nùacanáamiwa píichacué, yásí áibanái nàanàaca pìatalécué iwàwéeyéica iwènúadacuéca píiwitáise Wáiwacali íichawa càide iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo namáalàidacaalí ovejanái. ³⁰ Abénaméeyéi péenácué, áiba èeriwa néewáidaca wenàiwicanái nachìwa báawéeri iyúwa, nachìwáidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús

itàacái nàacaténáwa cachìwéeyéi yáapicha. ³¹ Iná piicácué píchawa cayába. Piwàwalicué cayába nùalàacatécué pía máisiba camuí èeríapi, táiyápi nacái. Nùalàacatécué pía macáita manuísíwata, nuícháanícáté nacái pìwalicué.

³² “Siùcade nuénánái numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápinácué nacáíwa tàacáisi ìwali, yái nucàlidéericatécué pírí íiméerica cáinináca Dios iicáca èeri mìnánái. Dios itàacái yáalimácué ichàiniadaca píiwitáise Dios ìwali, yáalimácué nacái imàacaca píalíacawa cayába ìwali yái cawènírica Dios yèeripínácuéca píríwa áiba èeriwa, náapicha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanái yàasu plata, nabàle nacái. ³⁴ Píalíacuécawa nuíbaidacaté cachàiníri iyú nucáapi iyúwa nuwèniacaténáté càinácaalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacái, núapichéeyéi nacái. ³⁵ Nucàlidacatécué pírí càiripínáta iwàwacutáanácué wáibaidaca, wayúudàacué nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. Piwàwalicué Wáiwacali Jesús itàacái. Yá ímacaté walí: ‘Casímái cachàini wía wàacaalí áibanái írí yái namáapuèrica, íicha yái nàanáca walí cawèníri’, càité ímaca yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloa.

³⁶ Idécanáami Pablo icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios íicha náapicha. ³⁷ Néese macáita náicháaníca achúmaca nawàwa Pablo yàacáinátéwa náicha. Yá asíanái nàanalícuca Pablo nasùsua nacái inàni ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, namàacacaalí yèepùacawa náicha wenàiwica cáininéeri naicáca. ³⁸ Yá máiní achúmaca nawàwa Pablo ímacáináté nalí

càmíinápináté yèepùà iicáca nía quirínama. Néese nàaca nàacawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Wàacanáamitéwa náicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wawàlùacawa nave iriculé. Néese wàacawa manuiri úni yáacubàa machacànita Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapisáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara ídalutalená néré. ² Néese idècunitàacá wàyaca Pátara ídalutalená néré, yáté wàanàaca nave yèericawa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Yá wawàlùacawa iriculé. Yá wàacawa náapicha. ³ Wàacawa manuiri úni yáacubàa, yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise ícha àta wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlùacatéwa Tiro ídalutalená néré iwàwacutácaínaté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro iyacàlená néré wacutáca áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wayamáacawa náapicha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlidacaté nalí Pablo yùuwichàanápínatéwa Jerusalén iyacàlená néré, íná nasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idècanáami wayamáacawa néré siete èeri, yáté wàacawa náicha. Macái níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nàacawéetúanái nacái, néenibe nacái, nàacawéeridacaté wía yàcalé ícha. Néese wabàlùacawa wàulù ipùata iyúwa càina ínatalé wasutácaténá wíawawa Dios ícha néré. ⁶ Néese wacàlidacaté nalí wàanápínáwa náicha. Yá

wawàlùacawa nave irìculé. Nèepùacawa nacái nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro ídalutalená ícha manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida ídalutalená néré. Yáté wadéca wamáalàidaca wèepuníináwa manuíri úni yáacubàa. Wàanàacaté Tolemaida ìyacàlená néré, yá watàidaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái. Yá wayamáacawa náapicha abé èeri. ⁸ Néeseté mapisáita àniwa Pablo, wía nacái yèepuníyécawa yáapicha, wàacawa náicha cáli ínatabàa. Néese wàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Yá wawàlùacawa Felipe icapèe irìculé, yái icàlidéerica Wáiwacali itàacái áibanái irí. Yái Felipe abéeri néená níái sietéeyéica imanùbaca diáconoca, iyúudèeyéicaté apóstolnái quéecháwanáimi Jerusalén ìyacàlená irìcu. Yá wayamáacawa Felipe yáapicha. ⁹ Yái Felipe idèlàcaté báinúaca yéenibe inanáíwa manìríyéi. Níái inanáica, profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalìcuise. ¹⁰ Wayamáacatéwa néré máisibáwanái èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséeri ípidenéri Agabo, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalìcuise. ¹¹ Idécanáami Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu cinturón. Néese yái profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáíwa Pablo yàasu cinturón iyú. Yá Agabo ímaca walí:

—Espíritu Santo ímaca: Níara judío Jerusalén ìyacàlená mìnánáica idacùapiná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacaténá camíyéi judío yùuwichàidacani —ímaca yái profetaca.

¹² Wéemlàcáináni, níái nacái Cesarea ìyacàlená

mìnanáica, íná wasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ¹³ Néese Pablo íimaca walí:

—¿Cánácué píicháaní? ¿Cánácué piwàwa cáaluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacaténá nacái núa Jerusalén ìyacàlená néré Wáiwacali Jesús ìwalíse, Dios iwàwacaalí càì namànica —íimaca yái Pabloca.

¹⁴ Yá càmita wáalimá wawènúadaca Pablo íiwitáise, íná masànaca wía. Wáimacáita walíwáaca:

—Wasutácué irí Wáiwacali íichawa imàníinápiná irí càide iyúwa Dios iwàwáaná —wáimaca.

¹⁵ Néese wachùnìaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁶ Nàa nacáíwa wáapicha abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea ìyacàlená néeseeyéi. Wàanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré, yá natéca wía Mnasón icapèe néré, abéeri asìali béerìina yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapicha néré.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Idécanáamité wàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré, néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casíimáiri iyú. ¹⁸ Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapicha wapáchiacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹⁹ Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imàníiricaté càimíyéi judío yèewi Pablo icàlidacaalíte nalí Wáiwacali itàacái. ²⁰ Níái ancianoca idécanáami néemiàcani, yá nàaca Dios irí cayábéeri. Néese náimaca Pablo irí:

—Uwé, wéenásàiri, péemìà cayábani, píaliacawa madécaná mil namanùbaca judíonái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalàacata iwàwacutáanása wía judíoca wamànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi imànica, éwita weebáidacáaníta Jesús itàacái.

²¹ Níai judíoca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadéca néemìaca áibanái cachìwéeyéi icàlidaca piináwaná ìwali péewáidacasa macái judíonái iyéeyéica áiba cáli nayamáidáanápíná namànica càide iyúwa profeta Moisés ichùullianáté. Náimaca pialàacasa judíonái ipíchaná namànica circuncisión néenibe asianái iríwa, ipíchaná nacái namànica càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, náimaca.

²² ¿Càinásica wamàni? Báisíta néemìapíná piináwaná ìwali pìanàaná aléi Jerusalén iyacàlená iriculé.

²³ Cawàwanáta cayábaca pimànicaalí càide iyúwa wàalàaná pía. Nàyaca wèewi cháí báinúaca asianái iwàwacutéeyéica íibaidaca Dios irípiná càide iyúwaté nacàlidáaná irí.

²⁴ Pité nía píapichawa pimànicaténá náapicha culto càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, masacàanápínácué judíonái iicáca pía, piwàlùanápínácuéwa templo iriculé. Piwènià nacái nalípiná pìrái nawàwacutéerica namàacaca ofrenda iyú sacrificio piná templo néré. Yásí náalimá nadalúaca náiwita ibáináwa, náasáidacaténá nadéca namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná. Càita macái judíonái náalíapínácawa càmlínápíná báisìiri yái néemièricaté piináwaná ìwali pimànicáiná machacàníiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wamànica, wía judíoca.

²⁵ Quéwa watànàacaté cuyàluta càmlíyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái,

náalíacaténáwa càmita iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica wía judíoca. Abéerita iwàwacutá càmita nayáa iinási áibanái imàaquéerica ídolo irí iyúwa sacrificio, yái cuwáinái yéenáiwanáca. Iwàwacutá nacái càmita nayáa irái. Iwàwacutá nacái càmita nayáa iinási càmlírica íiraná imusúawa íicha. Iwàwacutá nacái càmita naimá áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanírísíwa —íimaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néeseté mapisáita àniwa Pablo itéca níai báinúaca aslanáica. Imànica náapicha culto nacáiri, nàapída náichawa nacái càide iyúwa judío íiuitáise iyáaná masacàanápiná judíonái iicáca nía. Néese iwàlùacawa templo irìculé icàlidacaténá sacerdotenái irí càiná èeri irìcucaalípináté namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, natécatáipináté nàasu ofrendawa namàacacaténá Dios iríni sacrificio piná.

²⁷ Iwàwacutácaté nacùaca siete èeri. Batéwacaalíté namáalàacawa níai sieteca èeri, namàacacatáipináté pìrái ofrenda iyú, yá Pablo iyaca templo irìcu. Abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi naicáca Pablo templo irìcu. Yá natàaníca báawéeri iyú Pablo iwali báawacaténá namànica áibanái wenàiwica íiuitáise calúanápiná naicáca Pablo, níai wenàiwica iyéeyéica templo irìcu. ²⁸ Càité judíonái néemíanicawa wenàiwicanái irí: “¡Píacué israelitaca, piyúudàacué wía! Yái asíaliquéi yèepuníriwa macái cárita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái náináidacaténáwa

báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápíná naicáca templo. Idéca nacái itéca càmiyéi judío aléi templo irìculé casacàcaténá imànica templo Dios ícha, yái Dios yàasu templo masaquèrica”, náimaca Pablo ìwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali, naicácináté Pablo Jerusalén ìyacàlená irìcu, Trófimo yáapicha, Efeso ìyacàlená mìnali, càmirica judío. Iná nayúunáidaca Pablo itécaté yáapichawa Trófimo templo irìculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napìacawa, néemíanicawa, máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén ìyacàlená mìnánái manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo irìcuíse. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàliaca ícha templo inùma imanùbaca.

³¹ Idécunitàacá nanúacani, yá romanonái yàasu úwi íiwacaliná yéemìaca naináwaná namànicasa máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén ìyacàlená mìnánái macáita.

³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináíwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicùà napìacawa wenàiwicanái yèewiré. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, naicácanacáita úwi íiwacaliná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo.

³³ Néese úwi íiwacaliná yàacawa nàatalé, yá íbàaca Pablo. Yá ichùullàca úwinái nadacùaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi íiwacaliná isutáca yéemìawa nía cawinácaalíni, càinácaalí báawéeri nacái imànica yái Pabloca.

³⁴ Quéwa níái wenàiwicaca abénaméeyéi néemíanicawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Aibanái yéemíanicawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáíwa áibalé áiba ícha. Yái úwi

íiwacalináca càmita asái yéemìacani, namànicáiná madécaná nasànwawa. Yá ichùuliaca yàasu úwináíwa natéénápiná Pablo nacapèe iriculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwináí icapèe yàasu yàawa iriculé, yá iwàwacutáca úwináí iwáacutáidaca Pablo nacùacaténá náichani, níái manùbéeyéi caluéyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáináwa Pablo yáamiwáise néemíanícawa mamáalàacata: “¡Pinúacuéní!” náimaca néemíanícawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwináí iwàlùadaca Pablo nacapèe iriculéwa, quéwa Pablo itàanica griego itàacái iyú úwi íiwacaliná irí. Pablo íimaca irí:

—¿Càmitasica pimàaca nutàanica píapicha abéeri wawàsi? —íimaca yái Pabloca. Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí:

—Càmita núalía píalía pitàanica griego itàacái iyú. ³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu cáli néeséeri, yái itéericaté báinúaca mìl namanùbaca asianái inuéyéica wenàiwica manacúali yùuculé càinàwàiri imànicaténá úwi romanonái yàasu gobierno íipunita —íimaca. ³⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená irícu, yái yàcalé máiníiri cachàinica Cilicia yàasu cáli íinatéerica iyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níái wenàiwicaca —íimaca yái Pabloca.

⁴⁰ Néese úwi íiwacaliná imàacaca Pablo itàanica. Iná Pablo ibàlùacawa escalera ínata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níái manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22

¹ Pablo ímacaté nalí: “Péemìacué, nuénánái, siùcade nucàlidacué pirí nuináwanáwa”, ímaca nalí yái Pabloca.

² Idécanacáita néemìaca itàaníca nataacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiníwanái nabàlùacawa néemìaca irí. ³ Imaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca núaquéi. Numusúacatéwa Tarso ìyacàlená irícu, Cilicia yàasu cáli íinata. Quéwa nudàwinàacatéwa chái Jerusalén ìyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi ìwali Dios ichùulièricaté iyú wàawirináimi. Máini nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siùcade. ⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níai yeebáidéeyéícaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténa úwinái inúaca nía. Nudacùacaté nía, asíanái, inanái nacái yéewacaténa úwinái itéca nía presoíyéi ibànaliculé. ⁵ Sacerdote íiwacaliná, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná ìwali nuedácaté náicha cuyàluta judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái irípiná, ìyéeyéícaté Damasco ìyacàlená irícu. Nùacatéwa néré nuíbàacaténa nía presoíri iyú nutécaténa nía Jerusalén ìyacàlená nérépiná nàuwichàacaténatéwa, níai yeebáidéeyéícaté Jesús itàacái”, ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo ímaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulicubàa Damasco ìyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènuníiséeri icànaca núa cachàiníiri iyú. ⁷ Inaté núuwàacawa nulliacawa nucalùniwa cáli íinatalé. Néese nuémìaca tàacáisi

chènuníse. Yá íimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, íimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémìawani: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Yá tàacáisi íimaca nulí: ‘Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica núaquéi, yái piùwidéerica pimànica’, íimaca nulí. ⁹ Aibanái núapichéeyéica naicáca camalási, íná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàaníríca núapicha. ¹⁰ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?’, núumaca irí. Yá Wáiwacali íimaca nulí: ‘Pimichàawa, pìanáwa Damasco iyacàlená irìculé; nérénica nacàlidaca piríwani macáita iwàwacutéeripiná pimànica’, íimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuícaté imànica núa, íná núapichéeyéica natéca núa nucáapi ìwaliwa, yá wàanàacaté Damasco iyacàlená irìculé.

¹² “Iyacaté néré áiba asìali íipidenéeri Ananías. Níara judíoca iyéeyéica Damasco iyacàlená irìcu, natàanícaté cáimiétaquéeri iyú Ananías ìwali, cáaliácáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicácaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá íimaca nulí: ‘Nuénàsàiri Saulo, catuíca píawa’, íimaca nulí. Yáta catuíca núa. Yaté nùalimá nuicácani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese íimaca nulí: ‘Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píalíacaténáwa càinácaalí iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemíaca Jesús itàaníca píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri mìnánái iríwani, yái piiquéerica, yái péemièrica nacái. ¹⁶ Siùcade picá pidècunàawa. Pimichàawa,

pibautizáanáwa, pisutá píawawa Wáiwacali ícha imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha', càité Ananías ímaca nulí", ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo ímaca nalí àniwa: “Nuèpùacanámítéwa Jerusalén ìyacàlená iriculé, yá nùacatéwa templo iriculé nusutácáténá nùawawa Dios ícha. ¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios ícha, yá nuicáca Wáiwacali yéenáiwánási nacáiri iricuíse. Yá ímaca nulí: ‘Pèepùawa Jerusalén ìyacàlená ícha caquialéta, càmicáiná neebáidapíná piríwani, yái picàlidéerica nunùmalicuíse’, ímaca yái Wáiwacalica.

¹⁹ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, náalíacawa nuináwaná ìwali nùanátéwa néewáidacàalu imanùbaca iriculé, yaté nuibàaca nutéwa wenáiwica presoíyéi ibànaliculé, níái yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùuliacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía.

²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmalicuíse, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwítáise náapicha, nucùacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuéyéicaté Esteban’, càité núumaca Wáiwacali irí. ²¹ Quéwa Wáiwacali ímaca nulí: ‘Píawa, nubànùacáiná píacawa déeculé picàlidacáténá nacái nuináwaná ìwali càmfíyéi judío irí’, càité ímaca nulí yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemìacanacáita yái Pablo icàlidéerica càmfíyéi judío ìwali, yá càmita quirínama judíonái yéemìaca Pablo iríni. Néese nadàbaca néemíanícawa cachàiníiri iyú Pablo ìwali. Náimaca néemíanícawa: “¡Pinúacuéni, yái asìalica!

¡Cayábéerica yéetácawéi!” náimaca néemíanícawa.
²³ Idècunitàacá néemíanícawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinicáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi íiwacalíná ichùullaca úwinái itéca Pablo nacapèe iriculéwa. Yá ichùullaca nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlidacaténá nalí iináwanáwa, báisiiri iyúta, náaliacaténáwa cáná yéewa wenàiwicanái néemíanícawa Pablo ìwali. Uwi íiwacalíná càmítaté yáaliawa càmícáiná yéemìà hebreo itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéericaté iyúni wenàiwicanái irí.
²⁵ Quéwa, idécanáami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacaténáni, yá Pablo íimaca áiba capitán irí ibàluèricawa néeni. Pablo íimaca capitán irí:

—Báawéeriquéi picapèedáidáanáciuca núa, ro-manosàiricáiná núa, càmíiricáwaca juez yéemìà icàlidáaná iináwanáwa —íimaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacalíná yàatalé. Íimaca irí:

—Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asìalica. Romanosàiriquéi —íimaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacalíná yàacawa Pablo yàatalé, isutácaténá yéemìawa Pablo. Yá íimaca Pablo irí:

—¿Báisií romanosàirica píá? —íimaca. Néese Pablo íimaca irí:

—Báisiíta, núaquéi —íimaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacalíná íimaca Pablo irí àniwa:

—Iwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacaténaté romanosàirica núa —íimaca. Quéwa Pablo íimaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenáimi judiónái irí, imàacacaté romanonáica nía.

Càicata romanonái ìricata núaquúi, íná yéewa romanosàirisíwacata núa —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Níái úwinái idacuèyèicaté Pablo nacapèèdáidacaténáni, néemìacáiná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasiwa Pablo íicha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalináca, ichùullacáináté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáináami àniwa, úwi íiwacaliná iwàwacaté yéemìaca machacàníiri iyú ìwali cáná yéewa judíonái icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Yá iwasàaca cadena Pablo íicha. Néese ichùullaca nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái, níái judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàlùacawa nàacuésemi.

23

¹ Néeseté Pablo iicáidaca machacàníiri iyú nalí níái Junta Supremaca. Yá íimaca nalí:

—Píacué nuénánái, Dios yáalíacawa nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá sùmàicaalíté núa àta siùca nacáide —íimaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalináca ichùullaca áiba ibàluèriwa mawiénita Pablo irí icapèèdàanápíná Pablo inùma. ³ Néese Pablo íimaca irí:

—¡Dios yùuwichàidapíná píawa, pía pucháibéeri íiwitáisea! Báisícaalí píawinawa néré pèemìacaténá nuináwaná ìwali càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná, néese, ¿cáná pichùulla namànica, yái nacapèèdàanáca núa? —íimaca yái Pabloca. ⁴ Néese níái ìyèeyéica néré náimaca Pablo irí:

—¡Picá picuísa píchawa Dios yàasu sacerdote íiwacaliná! —náimaca. ⁵ Néese Pablo íimaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmitaté núaliawa sacerdote íiwacalinácani, núaliacáináwa Dios itàacái íimaca: ‘Píacué pitàaní báawéeri iyú picuèriná ìwaliwa’, íimaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáaliaca iicáca nía, níai Juntaca. Yáaliacawa saduceonái yéenáca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéenáca áibanái nèewi. Iná Pablo íimaca nalí cachàiníiri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa wenàiwica áiba èeriwa —íimaca yái Pablocá.

⁷ Néese idécanacáita icàlidaca nalíni, yá níai fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemíanícawa nalíwáaca ùuléeri tàacáisi iyú.

⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacáucàapínáwa, canása nacái ángelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemíanícawa nalíwáaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asíali càmita imàni báawéeri. Cawàwanáta ángel idéca itàaníca yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliayacacawa, yá icalùadacawa yái úwi íiwacalináca íináidacawa namàdáidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pablocá. Iná úwi íiwacaliná ichùulíaca yàasu úwináíwa

nawasàanápíná Pablo judíonái ícha cachàiníiri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá ímaca Pablo irí: “Picá cáalu pía, iwàwacutácáiná picàlidaca nuináwaná ìwali wenàiwicanái irí Roma ìyacàlená irìcu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén ìyacàlená irìcu”, ímaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca nalíwáaca Dios ípidená ìwali càminápinaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipíná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápinaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanaté, náimacáinása càì Dios ípidená ìwali, náimaca. ¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbaníise asíanáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote íiwacanánái yàatalé, yàcalé íiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápiná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná píacué, nía nacái Junta Suprema, pisutácué úwi íiwacalíná ícha wawàsi yeedáanápíná pìatalé Pablo táwicha. Píimacué úwi íiwacalíná irí píwàwáanácué péemíaca Pablo iináwaná ìwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí wacùacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca pìatalécué —náimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéenasàatúa ìiri yéemíacaté nawàwáanaté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapèe néré icàlidacaténá Pablo iríni. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo ímaca capitán irí:

—Pité yái ùuculìrica píiwacali yàataléwa, yáara úwi íiwacalináca, iwàwacutácáiná ùuculìri icàlidaca irí wawàsi —íimaca yái Pabloca.

¹⁸ Yá capitán itéca ùuculìri úwi íiwacaliná yàatalé. Yá íimaca úwi íiwacaliná irí:

—Yái Pablo presoírca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéenápiná pìatalé yái ùuculìrica. Iwàwacutása icàlidaca pírí wawàsi —íimaca.

¹⁹ Néese úwi íiwacaliná itéca ùuculìri icáapi ìwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca ùuculìri irí:

—¿Càinásica piwàwa picàlidaca nulí? —íimaca.

²⁰ Néese ùuculìri íimaca irí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nasutáanápiná pícha wawàsi pitéenápiná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwacáinása néemíaca Pablo iináwaná ìwali cayábéeri iyú.

²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáiná cuarenta ichàbaníise asìanáica icuèyéi ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios íipidená ìwali, Dios inúanápinása nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siúcade nadéca nachùnìaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá pícha wawàsi —íimaca.

²² Néese úwi íiwacaliná imàacaca ùuculìri yàacawa íicha. Ichùullaca ùuculìri càmínápiná icàlida áibanái iríni.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacaliná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùullaca nàwacáidáanápiná doscientos namanùbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli

iyúwa, setenta namanùbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo íinata, áiba doscientos namanùbaca úwi itéeyéica yàasu ùlibànawa. Ichùuliaca namusúacawa Jerusalén ìyacàlená íicha nàacaténáwa Cesarea ìyacàlená nérépiná a las nuevecatái catá. ²⁴ Ichùuliá nacái nachùnlanápiná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo íinata. Ichùuliaca macáita nacùanápíná cayábani yái Pabloca, natéénápínáni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta íimaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiníiri cáimiétacanáca Félix gobernador. ²⁷ Níái judíoca náibàacaté yái asíalica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémìacacanacáita iináwaná ìwali romanosàiricani, yá nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judíonái íicha, yái asíalica. ²⁸ Néese nuwàwacaté núaliacawa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali, íná nutécani judíonái yàasu Junta yàatalé, níái judío íiwacanánáica. ²⁹ Càì meedá nacháawàaca iináwaná ìwali nàawirináimi íiwitáise ìwaliwa, quéwa càmita nàanàa ìwali ibáyawaná nanuéripiná ìwalíiseni, càmita nacái wáuquéeripináni presoíyéi ibànaliculé. ³⁰ Quéwa nuémìacáínaté judíonái iináwaná ìwali náináidacatéwa nanúanápínáni, íná nubànùacani pìatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawèyéica iináwaná ìwali nàanápíná pìatalé nacàlidacaténá piríni càinácaalí báawéeri wawàsi nadèniaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, íimacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùulianáté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén ìyacàlená íicha

àta nàanàacataléta Antípatris ìyacàlená néré.

³² Néese mapisáita àniwa, níái úwi yèepuníyèicawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén ìyacàlená ìriculé. Aibanái úwi yèeyèicawa caballo ìinata nàaca natéca Pablo mamáalàacata.

³³ Nàanàacaté Cesarea ìyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemìawa síisáanéericaalí yái Pablocá. Néese gobernador yéemìacáiná Cilicia yàasu cáli néeséericani, yá gobernador ìmaca Pablo irí:

³⁵ —Nàanàacaalípiná níara icháawèyèica piináwaná ìwali, yásí nuémì piináwanáwa —ìmaca. Néese gobernador ichùuliaca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuiri ìricu.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Néeseté cinco èeri idénáami, yáté Ananías, yái sacerdote ìiwacalíná, yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén ìyacàlená ìiwacanánái yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái ìipidenéeri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàacaténá Pablo iináwaná ìwali.

² Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Tértulo ìmaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matuíbanáiri iyú picùacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúudàacaténá wàasu cáli néeséeyéi. ³ Iná macái wía àta alénácaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càiripináta, pía

máiníiri cáimiétacanáca Félix. ⁴ Quéwa càmita wawàwa wasàiwicaca pirí wawàsi mamàalàacata, abéerita wasutáca píicha wawàsi pimàníinápiná walí cayábéeri péemianápiná wasàna quiríta. ⁵ Wadéca wáaliacawa máiní báawéerica íiwitáise yái asialica. Macái cáli íinata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yeebáidéeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise íicha. ⁶ Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios íicha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùullaná wamànica. ⁷ Quéwa yáara úwi íiwacaliná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiníiri iyú. ⁸ Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca pìatalé, níái iwàwéeyéica icháawàaca iináwaná ìwali. Quéwa píalimá pisutáca péemìawani, yái úwi íiwacalináca ìyéerica Jerusalén ìyacàlená ìricu, píalíacaténáwa machàcaníiri iyú ìwali yái wacháawàanáca iináwaná ìwali, yái asialica —ímaca yái abogadoca.

⁹ Càita nacái áibanái judío ibàluèyécawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali. ¹⁰ Néese gobernador yúucaca icáapiwa Pablo irí yáasáidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo íimaca:

—Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa, càinácaalí ìwalíise nacháawàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camuí, pidéca nacái péemìaca waináwaná, íná yéewa píalíacawa cayába càinácaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ¹¹ Piwàwacaalí pisutáca péemìawa

áibanái, yásí píalíacawa nùwali nùanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré doce èeri néese siùcáade, nùacaténáté Dios icàaluíniná. ¹² Càmita nàanàa núa itàaníríca chàinisírí tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapícha templo irìcuta. Càmita nacái nuwènúada wenàiwicanái ííwítáise calúacaténá nía namànlínápiná máiwítáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judíonái yéewáidacàalu irìcu, áibacatalé Jerusalén ìyacàlená irìcubàa nacái. ¹³ Níái wenàiwica ìyéeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pírí báisícáni yái nacháawèerica nuínáwaná ìwali ìwalíise. ¹⁴ Quéwa nucàlida píríni nuíbaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluíniná. Yá nuebáidaca càide iyúwa ímáaná yái tàacáisi ípídenéerica Wàlisàì Ayapu, yái tàacáisica níái wenàiwicaca íméerica ìwali càmírísa báisíta, quéwa nuebáidaca mamáalàacata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlídéericaté, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmalícuíse. ¹⁵ Nuebáida nacái Dios icàucàidáanápiná macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyéi, báawéeyéi nacái, càide iyúwa níái judíoca yeebáidáaná nacái. ¹⁶ Iná núalimáidaca numànica macáita machacànírí iyú càiripínáta amalácaténá nuíwítáise wenàiwicanái íicápiná, Dios íicápiná nacái.

¹⁷ “Táquicha tàacáwa, nuèpunícanáamiwa áiba cálré máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli ínataléwa nutécaténá plata nuénánái catúulécaneéyéi iríwa, numàacacaténá nacái plata ofrenda iyú Jerusalén ìyacàlená néeni. ¹⁸⁻¹⁹ Néese nùyacaté templo irìcu, numàacacaténáté ofrenda, idécanáamité namànica culto nacáiri, nùapída nuíchawa nacái càide iyúwa judío

íiwitáise iyáaná masacàacaténá naicáca núa, càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàlùacawa templo iriculé. Canáca máiní wenàiwica núapicha, càmita nacái wawènúada wenàiwicanái íiwitáise namànicaténá máiwitáiséeri iyú. Néeseté abénameéeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi nàanàaca núa néré. Níaté báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise calúacaténaté naicáca núa. Iná iwàwacutá níata yàanàaca aléi pìatalé nacháawàacaténá nuináwaná ìwali báisícaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa.

²⁰ Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeséeyéica nàanàaca, yá pimàaca níái judío iyéeyéica cháí nacàlidaca pìríní càirínàcaalí nubáyawaná nàanàaca nùwali nubàlùacaalítéwa judiónái yàasu Junta Suprema yàacuésemi, níái judío icuèrinánái béeyéica. ²¹ Abéerita wawàsi ìwallise cawàwanáta náalimá nacháawàaca nuináwaná ìwali: Nubàlùacaalítéwa Junta Suprema yàacuésemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiníiri iyú: ‘Pidécuéca picháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios ícáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa’, càité núumaca”, íimaca yái Pabloca.

²² Néese Félix idécanáamité yéemìacani, yá ichùullíaca íichawa níái judíoca, yéemìacaténása nacháawàaná Pablo iináwaná ìwali quiríta áiba èeripínása, yácáiná Félix yáaliacatéwa càinácaalíté nàyaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca ípídená Wàlisài Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucàaca yàanàaca yáara úwi íiwacalíná Lisiasca, yásí nuémìacué quiríta ìwali, yái pìasu wawàsica — íimaca yái Félixca.

23 Néese Félix ichùuliaca úwisàiri capitán icùanápíná Pablo presoíri iyú, quéwa imàacáanápíná Pablo yèepunícawa matuíbanáita capíi irìcubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéiná napáchiacani, nayúudàacaténáni, càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri.

24 Néeseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàaca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùuliaca needáca yàatalé Pablo. Yá yéemiaca Pablo icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná iwali, yái tàacáisi íiméerica iwàwacutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. 25 Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wáyaca machacàníiri iyú, iwàwacutá wacùaca wáiwitáisewa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios yùuwichàidáanápínáca báawéeyéi wenàiwica imáalàapínácaalíwa yái èeriquéi, ínáté cáaluca Félix. Yá íimaca Pablo irí:

—Siùcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca pía àniwa nudènìacaalíta èeri —íimaca yái Félixca.

26 Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasàacaténáni, íná Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba yàawiría itàanícaténá yáapicha. 27 Néeseté pucháiba camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yáara cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamirìcubàa. Félix iwàwacaté cayábaca judiónái iicàcani, ínáté imàacaca Pablo presoíyéi ibànalìcu.

25

Pablo delante de Festo

1 Néeseté Festo yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré icùacaténá cáli. Yá máisiba èeri idénáami

àniwa, Festo yàacatéwa Cesarea ìyacàlená ícha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ² Idécanáami Festo yàanàaca Jerusalén néré, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío máiníyèi cachàinica icháawàaca Pablo iináwaná ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo ícha wawàsi imàníinápíná nalí cayábéeri ichùuliaca úwinái natéénápíná Pablo Jerusalén ìyacàlená néré, níacáiná judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyéica Pablo yàanàaca àyapulicubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté romanonái icùaca Pablo Cesarea ìyacàlená néeni, yá nacái Festo yèeripináté néréwa mesúnamáita, íimaca. ⁵ Yá Festo íimaca judíonái irí:

—Iná iwàwacutácué píiwacanánái nàacawa núapicha Cesarea ìyacàlená néré. Néese báisícaalíté Pablo imànica íbáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

⁶ Festo iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irícu ocho èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepùacawa Cesarea ìyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáawinacawa yàalubái íinatawa yéemìacaténá wenàiwicanái iináwaná. Yá Festo ichùuliaca úwinái itéca yàatalé Pablo. ⁷ Pablo iwàlùacawa néré, néese níái judío yàanèeyéicaté Jerusalén ìyacàlená ícha nàacawa Pablo yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; náimaca Pablo imànicasa madécaná wawàsi báawéeri, éwita càmicáaníta náalimá náasáidaca báisícatani, yái náiméerica ìwali. ⁸ Néese Pablo íimaca Festo irí icàlidacaténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmitaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío yàawirináimi íiwitáise ícha, càmita nacái numàni áiba báawéeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmitaté numàni ùwicái emperador

romanosàiri íipunita, yái icuèrica macái cáli imanùbaca —íimaca yái Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casíimáica judíonái iicácani yái Festoca, íná isutáca yéemìawa Pablo:

—¿Piwàwasica piàcawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá piináwaná ìwali néré judío ìiwacanánái yàacuésesemi wáalíacaténáwa asáisi iwàwacutácaalí wàuwichàidaca pía ìwalíise yái wawàsi nacháawèerica pía ìwalíise? —íimaca yái Festoca. ¹⁰ Néese Pablo íimaca írí:

—Nùyaca cháí emperador romanosàiri yàasu gobierno ichùulíacataléca péemìaca nuináwaná ìwali, wenàiwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa iwàwacutáaná péemìaca nulí, romanosàiricáiná núa. Canáca yéewaná judíonái néemìaca nuináwaná ìwali nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábéeri iyú canáca nubáyawaná judíonái írí. ¹¹ Báisícaalí numànicaté nubáyawanáwa nanuéripiná ìwalíise núatá, yá càmita nusutá nawasàanápíná núa yéetácáisi íichatá. Càmita quéwa báisí yái nacháawèerica nuináwaná ìwalíise, íná iwàwacutá càmita pèepùada nalí núa. Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemìaca nuináwaná ìwali —íimaca yái Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàanáica áibanái asíanái yáapicha, níái yáapichéeyéica yàalèeyéicani. Festo itàanáica náapicha, néese íimaca Pablo írí:

—Pidéca pisutáca nuícha wawàsi nubànùanápíná pía emperador yàatalé yéemìacaténá piináwaná ìwali, íná nubànùapíná pía néréwa —íimaca yái Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idenáami, rey Agripa yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, Berenice yáapicha. Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yái gobernadorca. ¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, íná Festo icàlidaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo íimaca rey Agripa irí:

—Iyaca cháí abéeri asiali Félix imàaquéericaté presoíyéi ibànalìcu, ípidenéerica Pablo. ¹⁵ Nupáchiacaalíte Jerusalén ìyacàlená néré, níara sacerdote íiwacanánáica, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánáica, nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàacaca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía romanoca, càmita wachùulla nanúaca wenàiwica àta iicáacataléta cawinácaalí icháawèeyéica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca iináwaná ìwaliwa nacái, yái wawàsi nacháawèerica iináwaná ìwalíise. ¹⁷ Iná idécanáamité nàanàaca aléi, yáté càmita núuca èeri. Néeseté mapisáita àniwa núawinacatéwa nùasu yàalubáisi íinatawa nuémìacataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá nuchùuliaca úwinái needáca nùataléwa yái asìalica. ¹⁸ Néese níái icháawèeyéicaté iináwaná ìwali càmita nacàlida ìwali báawéeri wawàsi càide iyúwa nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali. ¹⁹ Nacháawàacáitaté iináwaná ìwali meedá ìwalíise yái nàawirináimi íiwitáise. Nacháawàa nacái iináwaná ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asialimi ìwali ípidenéerimicaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca Pablo icàlidacasa mamáalàacatani cáunásani, yái Jesúsca. ²⁰ Càmicáiná nùalíawa càinápinácaalí numàníiripiná ìwali yái wawàsica, yá nusutácaté nuémìawa Pablo asáisi iwàwacaalí

yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá néré yàasu wawàsi. ²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínáni emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuéca ìimiétacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemìaca nacháawàaca yái asìali iináwaná ìwali. Iná nuchùulìaca úwinái icùaca Pablo presoíyéi ibànalìcu àta núalimácataléta nubànùacani emperador yàatalé —ímaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa ímaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuémìaca yáara asìali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa —ímaca yái Agripaca. Yá Festo ímaca irí:

—Táwicha péemìawani —ímaca yái Festoca.

²³ Néese mapisáináami àniwa Agripa, Berenice nacái nàanàaca máiní cáimiétaquéeri iyú, nabàle cawèníiri yáapichawa, namanùbaca yáapichawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capii imàdáná manuúri irìculé, nàwacáidacàalu néemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwi íiwacanánái nawàlùacawa náapicha, nía nacái Cesarea ìyacàlená íiwacanánái máiníiyéica cachàini. Néese Festo ichùulìaca úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo ímaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, píacué nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa wáapicha. Yácata asìalíi. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená néeni, cháí Cesarea ìyacàlená nacái. Mamáalàacata néemíanicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani. ²⁵ Quéwa càmita nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùulièripíná nanúacani ìwalíise. Táquicha tàacáwa isutáca

nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador wèerica ímiétacaná, yéewacaténá emperador yéemíaca yàasu wawàsi, asáisí iwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmita núalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná nutànàaca nuíwacali emperador iríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloca. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácaténá wéemíawa cayábani píacuésesemi, píalàacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyàluta emperador irí, wacàlidacaténá irí càinácaalí ibáyawaná, yái asìalica. ²⁷ Canápínáta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Néeseté rey Agripa íimaca Pablo irí:

—Yá numàacaca picàlida piínáwaná ìwaliwa — íimaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ² “Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni siùcade, pía rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, nucàlidáanápíná pirí nuínáwaná ìwaliwa machacàníiri iyú, nucàlidacaténá ìwali yái wawàsi judíonái nacháawèerica núa ìwalíise. ³ Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni, píalíacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judíoca; píalía nacáíwa ìwali yái wawàsica càmlírica abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimànínápíná nulí cayábéeri

peemìacaténácáwa cayába nuináwaná ìwali”, ímaca yái Pabloca.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ Pablo ímacaté nalí: “Macái judiónái náalíacawa nùwali càinácaalíte nùyaca sùmàicaalíte núa àta siùca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén iyacàlená irìcu nacái. ⁵ Càmita nawàwa nacàlidaca piríni, quéwa náalía nacáiwa fariseonái yéenaca núa ùuculliricatáiseté núa àta siùca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo íiwitáise iyáaná madécaná camuí. Càide iyúwa píalíanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníiri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná wàanápíná Dios icàaluíníná. Píalía nacáiwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáalíacáiri iyú cachàiníwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶ Siùcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imànínapíná walí cayábéeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí, icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeripíná. ⁷ Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiría wamanùbaca wacùaca Dios imànínapíná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icáucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíníná, wáibaida nacái irípiná èeríapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawàsíira ìwalíise yái judiónái icháawàaca nuináwaná ìwali siùcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa. ⁸ ¿Cánásicué càmita peebáida Dios icáucàidáaná yéetéeyéimiwa?” ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

9 Pablo íimacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáaníta Dios icáucàidáanápínaté yéetéeýéimiwa, càicáaníta nuyúunáidaca iwàwacutáaná nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, càmicáinaté nuebáida icáucàacatéwa. 10 Càité numànica Jerusalén ìyacàlená irìcu. Yáté sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa, núucacaténá nía presoíyéi ibànaliculé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíte nía, yá abédanamata nuíwitáise náapicha, níái inuéyéicaté nía. 11 Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía núalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadáanápíná náiwitáisewa Jesús íicha. Càité numànica macái judiónái yéewáidacàalu irìcu namanùbaca. Máinícáiná calúaca báawanama nuíwitáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli íinata, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé iyéeyéica méetàuculé wàasu cáli íicha, nùuwichàidacaténáté nía”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 Pablo íimacaté nalí nacái: “Nùacatéwa nùuwichàidacaténá nía Damasco ìyacàlená néré, idécanáamité sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa nuíbàanápínaté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. 13 Péemìa cayába, pía rey, nuèpunícatéwa àyapulicubàa machacànicaalíte èeri, yáté nuicáca camalási chènuníise icànéericaté cachàiníiri iyú èeri íicha. Yá icànaca núa mèlumèluwaca, nía nacái núapichéeyéica. 14 Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli ínatalé, yá nuémíaca tàacáisi. Yá íimaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca

pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalìcu', ímaca nulí. ¹⁵ Néese núuma irí: '¿Cawiná píá, Nuíwacali?' núumaca irí. Néese Wáiwacali ímaca nulí: 'Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. ¹⁶ Siùcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá nulípiná, picàlidáanápíná nacái wenàiwicanái irí yái siùquéerica tàacáwa piicáca, yá nacái núasáidéeripínáca pirí. ¹⁷ Yá nuwasàapínáca píawa judíonái íichawa, cà míiyéi judío íicha nacái. Siùcade nubànùa píá picàlidacaténá nutàacái cà míiyéi judío irí. ¹⁸ Nubànùapíná píawa nàatalé picàlidacaténá nalí nutàacái, amalácaténá náiwitáise, nàyacaténá Dios icamaláná irìcu, ipíchaná nàyaca mamáalàacata càide iyúwa Satanás ichùulianá nía, néese nèepunícaténáwa Dios yáapicha; yéewanápiná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná íicha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, neebáidacáiná nutàacái', càité ímaca nulí yái Wáiwacalica", ímaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ Pablo ímacaté àniwa: "Iná, píá rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá numànica irìcuíse yái yéenáiwanási nacáiri chènuníiséerica. ²⁰ Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco iyacàlená mìnánái irí. Néese nucàlidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, macái Judea yàasu cáli imanuíca nacái. Nucàlidaca nacái cà míiyéi judío iríni nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios

irípiná, namànínapiná cayábéeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. ²¹ Càiri wawàsi ìwalité judíonái náibàacaté núa templo irícu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siùca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpunícawa Dios itàacái mamáalàacata macái irí, púubéeyéi irí, béeyéi irí nacái. Nucàlidaca nalí abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse, ìmèérica càinácaalí Mesías imànínapínaté, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripinácaté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse ìmèérica iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripinácaté walí, wía judíoca. Profetanái ìmacaté nacái idécanáamité Mesías yéetácawa, yaté Mesías iyáanápínaté idàbáanéeri wenàiwica Dios icáucàidéeripinácaté iyacaténá càiripináta, icàlidéeripinaté tàacáisi judíonái irí, càmíiyéi judío irí nacái, yái tàacáisi ìmèérica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íichawa”, ìmaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idècunitàacá Pablo icàlidaca nalí iináwanáwa, yá Festo ìmaca Pablo irí cachàíníiri iyú:

—¡Máiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi ìwali íná máiwitáiseca pía —ìmaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo ìmaca irí:

—Càmíirica máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníiri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisíiri tàacáisi cáiwitáiséeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa,

yáaliéricawa cayába ìwali yái wawàsi nutàanírìca ìwali, íná yéewa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápíná írìni, núalíacáináwa báisícata rey Agripa yáaliacawa cayába ìwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi ìwali wenàiwicanái imànírica ibàacanéeri iyú —íimaca yái Pabloca.

²⁷ Néese Pablo icàlidaca àniwa rey Agripa írìni. Pablo íimaca írí:

—Rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalìcuíse? Núalíacawa peebáidacani —íimaca yái Pabloca. ²⁸ Néese Agripa íimaca Pablo írí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca nuíwítáise ráunamáita meedá yéewanápíná cristianoca núa nuebáidáanápíná Jesús itàacái? —íimaca yái rey Agripaca. ²⁹ Néese Pablo íimaca írí:

—Núalímácaalí nuwènúadaca píiwítáise Jesús írípiná ráunamáita, càmicaalí nacái éeréeri iyú, yási casíimáipíná nuwàwa, nusutácáinácué pirí Dios, pía rey Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siùca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càmínápinácué nadacua pía cadena iyú càide iyúwa nùyáaná —íimaca yái Pabloca.

³⁰ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá rey Agripa imichàa ibàlùacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níái yáawinèyéicawa néré.

³¹ Yá nàacawa méetàucuta natàanícáténá ìwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwáaca:

—Yáara asìali càmita imàni ibáyawanáwa nanuérìpiná ìwalìiseni, càmlìripíná nacái náucacani presoíyéi ibànalìculé —náimaca. ³² Néese rey Agripa íimaca Festo írí:

—Càmicaalíté isutá píicha wawàsítá pibànùanápínaté emperador yàataléni, emperador yéemianápiná iináwaná, yá píalimácaté pimàacaca yèepunícawa matuíbanáiri iyútá —ímaca yái rey Agripaca.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Néeseté náináidacawa nabànùanápíná wía abéemàalé manuúri úni íicha, Roma ìyacàlená nérépiná, ìyéérica Italia yàasu cáli íinata. Iná nachàbáidaca presoíyéi áiba capitán irí, níai presoíyéi Pablo, áibanái nacái presoíyéi yáapicha. Yái capitán íipidená Julio, abéeri náiwacali níai úwi íipidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlùacawa nave irìculé, Adramitio íidalutalená néré. Yái nave yèeripínacatéwa madécaná ídalutale nérépiná, ìyéeyéica Asia yàasu cáli íinata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica ìyacàlená mìnali, yái yàcalé ìyéérica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá wadàbaca wàacawa manuúri úni yáacubàa. ³ Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón íidalutalená irìculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaca yàacawéeyéiná néréwa nàacaténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri. ⁴ Wamusúacatéwa Sidón íidalutalená néese, yá wachàbacawa mawiénita Chipre yàasu iwàwata irí, ùyaca apáuwáise wáicha úai iwàwataca. Càité wàacawa cáulicáiná ipùa wáipunita. ⁵ Yá wàacatéwa manuúri úni yáacubàa náaliméérica machacànita níai cáli Cilicia, Panfilia nacái. Yá wàanàaca Mira íidalutalená irìculé Licia yàasu cáli íinatéeri ìyaca.

⁶ Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandría ìyacàlená néeséeri, yèeripinátéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichùullaca wawàlùacawa nave ìriculé, wàacaténáwa nave ìricu yáapicha. ⁷ Yaté wàacawa máisibáwanái èerita éerénamata, manuiri úni yáacubàa. Máiní càulenáca wàacawa mawiénita Gnido ídalutalená íicha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamáalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úai iwàwataca ípidenéchúa Creta. ⁸ Máiní càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwataca, àta wàanàacataléta ídalutale néré ípidenácataléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea ìyacàlená irí.

⁹ Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápinácaté wàanápinátéwa manuiri úni yáacubàa, mawiénicáináaté uníabé. Iná Pablo yàalàaca nave íiwacanánái. ¹⁰ Pablo íimaca nalí:

—Píacué, aslanáica, núalíacawa yái àyapuca máiní yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapinácawa wáicha yái naveca, nave íisanái nacáíwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinácawa —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Quéwa capitán yeebáidaca nave íiwacanánái irí Pablo itàacái íicha. ¹² Báawaca yái ídalutaca uníabépi íná càmítaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manùbéeyéi néená nayúunáidaca cayábapináca wèepùacawa néesetá, yéewanápiná wàanàaca Fenice ídalutalená néré, Creta yàasu cáli íinatéeri iyaca. Yái Fenice ídalutalená iyaca sísisámàade èeri iwàlùacatalécawa íná càmíta cachàini cáuli ipùaca néeni uníabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice ídalutalená néré uníabépi.

La tempestad en el mar

¹³ Néeseté cáuli idàbaca ipùaca síisade cuculíawa èeri ìwali, íná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáaná wàacawa àniwa manuíri úni yáacubàatá. Yá wàacawa ídalutale ícha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴ Quéwa achúmáanata àniwa cáuli ipùaca nave ípunita àniwa. Yái cáuli máiníri cachàinica ípidenéeri Noreste. Yá cáuli iwesíaca nave déeculé cáli ícha. ¹⁵ Néese cáuli iwesíacáiná yái naveca, yá càmitaté wáalimá wàacawa alénacaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutácaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatàidaca wía. ¹⁶ Yá wachàbacatéwa úamísewa, úái iwàwata achúméchúaca ípidenéechúaca Cauda. Càmita máiní cachàini cáuli ipùaca néré, íná yéewa wamichàidaca barca achúméchúaca nave irìculé càulenéeri iyú, úái barca achúméchúaca nave itéechúacaté yáamiwáisewa. ¹⁷ Nadécanáami namichàidaca barca nave irìculé, yá nadacùaca nave ìwallabàa ipíchaná nave isubèriacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina ínatalé, yái càina ípidenéerica Sirte, ìyéerica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicùadaca macáita vela nave ícha ipíchaná cáuli itéca wía Sirte yàasu càina ínatalé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta. ¹⁸ Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamáalàacata cachàiníri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawàsi ìyéerica nave irìcu úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca. ¹⁹ Mapisáináami àniwa, yá wáucaca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri. ²⁰ Madécaná èerita càmitaté wadé waicáca èeri, dùlupùta nacái catácáiná máiní íná wayúunáidaca wéetápinácawatá

cachàinicáiná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹ Canáca wayéeri madécaná èeri, íná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacaténá walíni. Yá ímaca walí:

—Píacué asíanáica, cayába cachàinitésicué piritáni peebáidacaalícuécá nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata íchatá, yá càmita yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmita nacái wáuca wàasuwatá. ²² Quéwa siúcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapínacawa, quéwa canáta yéetériwa wéenáca. ²³ Táiyápicáiná

bàwina Dios, yái nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíniná ibànùaca ángel imàacáanápiná yáawawa nuicácani. ²⁴ Yá ángel ímaca nulí: ‘Picá cáalu píawa, Pablo, iwàwacutácáiná picàlidaca piínáwaná ìwaliwa emperador romanosàiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemìaca pisutáaná ícha, íná icùapíná canánama yéetácáisi ícha níai píapichéeyéica iyéeyéica nave irícu’, ímaca nulí yái ángelca. ²⁵ Iná píacué asíanáica, manuícué píináidacawa piwàwawa, nuebáidacáiná Dios itàacái, núalíacawa nacái báisíiri iyú macáita ichàbáanápinacawa càiwade iyúwa ángel ímáaná nulí. ²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéréwa —ímaca nalí yái Pabloca.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepuníináwa manuíri úni yáacubàa, yá wàyaca manuíri úni yáacubàa ípidenéeri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abéemàalé manuíri úni ícha. Bamuchúamibàa catá níai ílbaidéeyéica nave irícu náináidacawa mawiénica wía cáli irí. ²⁸ Náalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuíwaca ìyaca treinta y seis metros. Néese

achú máanata àniwa náalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuíwaca àniwa veintisiete metros meedá. ²⁹ Inaté cáaluca nía náináidacawa nave inúanápiná yáawawa íba iwéré iyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiéyéi ancla nave yàapùa néese cáaléeyéi cadena ìwali ipíchaná nave yàacawa máiní. Yá nasutáca níawawa Dios ícha manuísíwata amaláanápiná nawicáu. ³⁰ Néese níai íbaidéeyéica nave irìcu nawàwaca nachúuliacawa nave ícha ibàacanéri iyú ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nalicùadaca achúméchúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicaalí áiba ancla nave ídacua néeni. ³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo íimaca nalí:

—Nachúuliacaalíwa wáicha níai íbaidéeyéica nave irìcu, yásí péetácuécawa macáita —íimaca yái Pabloca. ³² Iná úwinái nadalúaca barca íiyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úai barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápinaté wayáacaléwa. Yá íimaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái piimáaná cayába. ³⁴ Iná nusutácué pícha wawàsi manuísíwata piyáanápinácué piyáacaléwa achú máanata, pichàinipinácuéwa. Canácata yéetéeripináwa. Canácatacué nacái picháunáwa —íimaca yái Pabloca.

³⁵ Idécanáami càì íimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri wàacuésemi wía iyéeyéica nave irìcu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá wayáaca wayáacaléwa nacái. ³⁷ Wamanùbaca wía nave irìcuíyéica, doscientas setenta y

seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituíná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níái ílbaidéeyéica nave irìcu, càmítaté náalía naicáca yái iwàwataca. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina ínatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca ancla íiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níái anclamica. Yá nawasàaca manuíri téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave ídacualé, cáuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabácawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàaca càina iwéré yái nave ídacuaca, canásiwa yéewaná imusúacawa càina ícha. Nave yàapùami ibacácawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Ináté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyéi, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, íná càmíta ibatàa úwinái inúaca nía. Néese capitán ichùullaca cawinácaalí yáaliyéica imàlacawa napsìlanápináwa nave ícha quéechacáwa namàlacaténátéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùullaca áibanái nawatácawa àicu íinata, níái àicu nave yéemamica, cawinácaalí càmíiyéica yáalía imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàaca cáli iwéré. Canáta wéená yéetánáwa.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Idécanáamité macáita wàanàaca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata ípidenéechúaca Malta.

² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuíri quichái, máinicáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá.

³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iriàdacani quichái iriculé, yáta àapi ipisìa iplacawa quichái yèewíise. Néese yaamíia ichanàacawa Pablo icáapi ìwali, yái àapica. ⁴ Níái Malta mìnanáica naicácáiná àapi yaamíaca Pablo icáapi ìwali ichanàacawa, yá náimaca nalíwáaca: “Yá asìaliquéi cawàwacanéri inúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuíri ùni íicha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmita imàacapiná cáucani”, náimaca nalíwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái iriculé icáapi ìwalíisewa. Yá canácata iyáaná yái Pabloca.

⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pabloca àapi iyú. Nacùa nacái yúuwàanápíná yéetácawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamáalàacata yéetácaténáwa, yá canácata naicá iyáaná. Néese nadàbaca náinàidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, cuwáisàirica càmínani, yái Pabloca, náimaca.

⁷ Iyacaté asìali ípidenéri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idènlaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapíná másiba èeri. ⁸ Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irièricáitawa meedá yàasu cama ínatawa, iculuériwa, íisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca iicáca

néréni. Idécanáami Pablo isutáca irí Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri ìwali, yá ichùnìacani. ⁹ Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeséeyéi cáuláiquéeyéi nàanàaca wàatalé, yá nachùnìacawa. ¹⁰ Iná nàaca walí manùba wàasupiná mawènìiri iyú. Néese, máisiba quéeri idénáami, wawàlùacawa áiba nave irìculé àniwa, yá nàaca walí macáita wawàsi wamápuèrica wàacaténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹ Wàyacaté máisiba quéeri Malta yàasu iwàwata ìinata. Néeseté wawàlùacawa nave irìculé iyéericaté unìabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandría ìyacàlená néeséericani, yái naveca, ìpidenéeri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹² Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa ìidalutalená irìculé. Yá wàyaca yàcalé irìcu máisiba èeri. ¹³ Néeseté wawàlùacawa nave irìculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli irí. Yá wàanàaca Regio ìidalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculíawa èeri ìwali, yá iwesíaca nave wàacaténáwa manuíri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli ìidalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacaténáwa cáli ìinatabàa. ¹⁴ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamáanápínáwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli ìinatabàa, Roma ìyacàlená nérépiná. ¹⁵ Abénaméeyéi Roma ìyacàlená mìnánái, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemìacaté

waináwaná ìwali. Iná namusúacawa yàcalé ícha náipunitáidacaténá wía àyapulìcubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio ìyacàlená ìricu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas ìyacàlená ìricu. Pablo iicácáiná nía, íná yàaca Dios irí cayábéeri, yá manuíca íináidacawa iwàwawa. ¹⁶ Wàanàacaté Roma ìyacàlená ìriculé, néese capitán ichàbáida presoíyéi áiba asìali irí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quéwa capitán imàacaca Pablo ìyaca méetàuculé presoíyéi ibàna ícha áiba capìi ìricuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri úwi icuèripináni.

Pablo en Roma

¹⁷ Idécánáami wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca yàataléwa judío íiwacanánái ìyéeyéica Roma ìyacàlená ìricu. Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo íimaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judíonái irí. Canáca nacái numànliri áiba wawàsi càmíiri wàawirináimi íiwitáise imàaca wamànica. Ewita canácáaníta numànliri nubáyawanácawa, càicáaníta abénaméeyéi judío Jerusalén ìyacàlená mìnánái nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái irí.

¹⁸ Néese romano íiwacanánái nasutáca néemìawa nuináwaná ìwali, yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmíicáínaté nàanàa nùwali nubáyawaná nanuèripiná núa ìwalíise. ¹⁹ Quéwa càmítaté judíonái iwàwa numusúacawa, ínaté iwàwacutácaté nusutáca romanonái ícha wawàsi nabànùanápinaté tàacáisi emperador irí emperadorcaténá yéemìaca nucàlidaca irí nuináwaná ìwaliwa. Càmita quéwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái judío iináwaná ìwaliwa. Canáca nudènièri

náapicha báawéeri wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuéca nùataléwa pía núcàlidacaténácué pírí nuináwaná ìwaliwa, núaliácaténácué nacáíwa pìwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena iyú, núcàlidacáináté nalí Mesías ìwali, yái wacuèricaté Dios ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná, wía israelitaca —ímaca nalí yái Pabloca. ²¹ Néese níái judío íiwacanánáica náimaca Pablo irí:

—Canácatàacá wéemièri piináwaná ìwali, canácáiná nabànuèri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái wéenánái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quéwa canáta nacháawèeri walí piináwaná ìwali. ²² Wawàwaca wéemíaca càinácaalí píináidacawa, wáaliácáináwa macái cáli imanùbaca abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi íiwitáise íicha —náimaca Pablo irí. ²³ Yá namàacaca abé èeri nàwacáidáyacacatáipínáwa néemíacaténá Pablo icàlidaca iináwaná ìwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa Pablo ìyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni èeríapinama, yái tàacáisi íiméerica Dios iwàwaca wenàiwicanái nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús iináwaná Mesíascani, yái nacuèrinápináca Dios ibànuèripínacaté nalí, càide iyúwaté Dios ichùulianaté profeta Moisés itànàaca tàacáisi Jesús ìwali, iyúwa nacái profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalícuíse. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús ìwali. Aibanái càmiyéita yeebáida iríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca íná nadàbaca nèepùacawa Pablo íicha. Iná Pablo íimaca nalí:

—Báisíiri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmalicuíse pìawirináimi irícué. Isaías íimacaté:

²⁶ ‘Dios ichùuliaca nucàlidacuéca piríni, yái tàacáisica: Ewitacué péemìacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínácuéwa càinácaalí íimáaná. Ewitacué piicáacáaníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapíná piicácani. Càì ibànùacuéca pirí tàacáisi yái Diosca. Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíiyéi, càmita nawàwa néemìaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmlíiyéi iwàwa yáaliacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha, nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa. Càité íimaca nulí yái Diosca’,

íimacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemìacué cayábani, siùcade Dios iwàwaca iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái càmlíiyéica judío. Níata yeebáidapínacani yái Dios itàacáica —íimaca nalí yái Pabloca. ²⁹ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá judiónái yèepùacawa íicha, namusúacawa itàaníiyéica iríwáaca cachàiníiri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíiri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo ìyacaté capìi irìcu. Pablo ipáyaidaca capìi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawinácaalí yèeyéica

ipáchiacani. ³¹ Matuíbanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábéeri tàacáisica, íiméerica càinácaalí iyú Díos icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo ìwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo irí wawàsi néré, néese namàacaca itàaníca matuíbanáita.

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo en el idioma piapoco New Testament in Piapoco

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741